[Pagina 1 - Fără text extras]

Mihaela Gligor (Redactor)

Mircea Eliade intre

istoria religiilor

și Căderea în istorie

MIHAELA GLIGOR

(EDITOR)

MIRCEA ELIADE INTRE

ISTORIA RELIGIILOR

ȘI CĂDEREA ÎN ISTORIE

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEAN Ă

2014

Pe copertă: Mircea Eliade. Fotografie de la Mircea Eliade Papers , Spe-

Centrul de Cercetare a Colecțiilor Ciale, Biblioteca Universității din Chicago

(cu amabilitatea Liviu Borda ș).

Revizori științifici:

Dr. Ionuț -Constantin Isac – Academia Română Cluj-Napoca,

Institutul de Istorie „George Bari țiu”, Departamentul de Științe Umaniste

Dr. Lucian Nastas ă Kovács – Academia Română Cluj-Napoca,

Institutul de Istorie „George Bari țiu”, Catedra de Istorie

Acest volum a fost susținut de o subvenție a Autorității Naționale Române.

ritate pentru Cercetare Științifică, CNCS – UEFISCDI, numărul de proiect PN-II-

RU-PD-2011-3-0014: „Originile intelectuale ale antisemitismului. Cultural

Elemente și reprezentări simbolice în România interbelică”, regizor:

Dr. Mihaela Gligor, implementat de Academia Română, Filiala Cluj-Napoca.

Universitatea Babe ş-Bolyai

Presa Universitar ă Clujeană

Director: Codru ţa Săcelean

Str. Hasdeu nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România Tel./fax: (+40)-264-597.401 E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro http://www.editura.ubbcluj.ro/ ISBN 97

8-973-595-676-9

CONTENTS

[Pagina 7 - Fără text extractibil]

NOTA EDITORULUI

În zilele noastre, Mircea Eliade este mai studiat decât

vreodată. Acest lucru este dovedit de numărul mare de

volume despre viaţa şi opera lui Mircea Eliade, care sunt fiind publicată în toată lumea. Fie că unul se referă la corespondența sa, literară sau științifică lucrări, sau la articolele sale ușor politice din perioada interbelică, Mircea Eliade – opera sa precum și viața lui personală – este încă preluată de specialiști și publicului.

Volumul de față iese ca urmare a unei seminar internaţional – Mircea Eliade între Istoria religiilor și căderea în istorie – a continuat 2 aprilie 2012, la Cluj-Napoca. Contine dr. Henry Conferința lui Pernet susținută cu acea ocazie și, de asemenea, trei alte articole semnate de specialiști în opera lui Eliade și implicația sa politică. Volumul oferă acestuia cititorilor o corespondență importantă și valoroasă asupra subiectul lui Eliade, între Ioan Petru Culianu şi Mac Linscott Ricketts, editat și introdus de Liviu Bordaș.

În ultimii ani, politica lui Mircea Eliade trecutul și presupusa influență a acestui trecut asupra lui munca științifică a fost considerată punctul de plecare pentru mai multe controverse, care au fost analizate de savanți reputați și, de asemenea, respins. Deși cel 8 suspiciuni si acuzatii aduse lui Eliade au fost numeroase, viața și opera lui nu ar trebui să fie

interpretat (numai) pe baza opțiunilor sale politice

într-o perioadă foarte limitată a vieții sale, simplu

simpatii din tinerețe și fără a lua în

luați în considerare contextul istoric care le-a generat

simpatii.

Cu acest volum oferim patru diferite

perspective asupra lui Mircea Eliade, omul și cărturarul,

prins între istoria religiilor şi căderea în

istorie. Multe mulțumiri tuturor participanților la noastre

seminar internaţional, în special pentru constructiv

discuții, către fiecare colaborator, către Departamentul de

Științe umaniste al Institutului de Istorie „George Barițiu”.

Academiei Române Cluj-Napoca pentru găzduirea

seminar și, totuși, la Naționalul Român

Autoritatea pentru Cercetare Științifică, CNCS – UEFISCDI, pt

susținerea seminarului și a acestui volum prin proiect

numărul PN-II-RU-PD-2011-3-0014: „Intelectualul

Originile antisemitismului. Elemente culturale şi

Reprezentări simbolice în România interbelică”.

Impresii de durata:

Mircea Eliade1

Henry Pernet

În introducerea la publicația noastră

corespondenta2, am povestit cum, ca tanar student

în administrarea afacerilor și științe politice, am fost

a acordat un interviu de Mircea Eliade în august 1961,

și cum această întâlnire m-a făcut hotărât să merg și

studiază istoria religiilor la Universitatea din Chicago.3

Aici, aș vrea să revin la un remarcabil

notă Mircea Eliade a făcut-o în jurnalul său inedit

la 15 martie 1969:

Ca toți ceilalți foști studenți ai mei, Kees [Bolle] –

mai mult sau mai puțin „inconștient" – crede că și el

poate construi o „poziție originală" în opoziție cu

1 Prelegere susținută la Seminarul Internațional Mircea Eliade

între istoria religiei și căderea în istorie, Cluj-Napoca,

2 aprilie 2012. Am păstrat în mare parte stilul oral al întregului

și a adăugat doar cele mai necesare referințe.

2 Mircea Eliade şi Henry Pernet, Corespondenţă, 1961-1986. Dragul

meu prieten , ediție de Mihaela Gligor, Cluj-Napoca: Casa Cărții de

Știință, 2011. Vezi și Henry Pernet, Correspondance avec Mircea

Eliade. 1961-1986 , Geneva: Labor et Fides, 2012.

3 Eliade și Pernet 2011:13-18.

10 ideile mele. Trebuie să adaug, nu toți foștii mei studenți,

ci numai cei care erau strâns asociati cu

eu, cu care am lucrat serios, pe care l-am ajutat.

Nu sunt supărat. Este firesc. Este revolta împotriva

„tată" (exemplul cel mai caracteristic: Pernet)4.

Eliade nu ne furnizează lista tuturor

studenți pe care îi avea în minte, o listă care ar fi cu siguranță
se extind dincolo de 1969. Prin urmare, tot ce pot face este să spun
tu ce mi s-a întâmplat și cum am devenit „the
cel mai caracteristic exemplu” al acestor elevi.
În 1963, anul sosirii mele la Universitatea din
Chicago Divinity School, Mircea Eliade era pe cale să o facă
ajunge la vârful carierei sale: principalele sale lucrări în
istoria religiilor erau deja disponibile în engleză
(cu excepția șamanismului, asta ar fi
publicat în 1964); primul număr al Istoriei
Religions , un nou jurnal editat de Mircea Eliade,
Joseph M. Kitagawa și Charles Long au fost publicate
în vara lui 1961;5 Eliade a fost numit ca

4 Îi datorez acces la această notă lui Mac Linscott Ricketts. Kees W. Bolle
și-a primit doctoratul. de la Universitatea din Chicago. Specialitatea lui
a fost hinduism și Mircea Eliade a fost mentorul său.

5 S-a deschis cu definiția lui Eliade a disciplinei: „Istoria
religii și un nou umanism”, retipărit cu revizuiri în Eliade
1969:1. O serie de idei prezentate în acest manifest au fost
prefigurată în seria de douăsprezece articole publicate de Eliade
în Cuvântul între 6 septembrie şi 16 noiembrie 1927, sub
titlul „Itinerariu Spiritual”: ideea obsesivă de a crea un nou
om, un om total, critica exceselor pozitiviste din cultură,
lupta împotriva triumfului științei în chestiunile umane care
ar trebui să se ocupe de filozofie și arte, refuzul a

anumită formă de raționalitate occidentală, insistența asupra unui autentic

11 Sewll L. Avery Distinguished Service Professor in the

Universitatea din Chicago;6 și în primăvara anului 1960, the

prima teză universitară despre gândirea lui a fost

publicate.7

Am ajuns la Chicago pe 3 septembrie 1963. The

dimineața următoare, am fost la Școala Divinității, am mers pe jos

sus, la Departamentul de Istoria Religiilor

secretariat unde l-am cunoscut pe Charles H. Long. El avea

am pregătit deja un plan pentru studiile mele care ar fi

permiteți-mi să merg înainte cu munca mea în istoria

religii în același timp în care m-am pregătit pentru

examinări cuprinzătoare cerute de Divinitate

Școală în Biblie, Teologie Sistematică, Istoria Bisericii,

Etică și societate/Religie și personalitate. Pentru primul meu

anul, Charles Long a selectat cursuri pe

Istoria gândirii creștine, o introducere în

Vechiul Testament și cursul lui Eliade despre primitiv

Religiile, completate cu echivalentul uneia

curs în care Long să mă îndrume și să-mi îndrume

lecturi în istoria religiilor și echivalentul

un curs în care însuși Mircea Eliade ar fi

îndruma cercetările mele în istoria religiilor.

Cursul lui Mircea Eliade „Religii primitive”

a început la 15 octombrie 1963. Ambii studenţi avansaţi

deschidere către experiență, cultură înțeleasă ca spiritualitate, voință
a combate provincialismul etc. Vezi Ricketts 1988: 245-269.
6 „Din peste o mie de profesori din Universitate
sunt doar douăzeci de scaune distinse.” Scrisoarea din 26 martie,
1963, de la William N. Weaver, decanul studenților la Divinity School.
7 Welbon 1960. Guy Welbon a continuat să-și primească doctoratul. din
Universitatea din Chicago în 1963.
Au participat 12 ani și începători ca mine. Mi-a dat o
ocazia de a descoperi cele două fațete ale lui Eliade în
sala de clasa. A fost profesorul care a urmat
programa și și-a transmis cunoștințele prin referire
la notele lui; acest Eliade vorbea adesea într-un mod monoton
tonul vocii și cu greu și-a stârnit publicul. Şi
apoi era erudit, genial, carismatic
Eliade, care a luat viață ca răspuns la o întrebare sau o
prezentarea elevilor; că Eliade nu a ezitat să meargă
dincolo de parametrii clasei și, în câteva
minute, a putut prezenta o panoramă vastă.
Prima parte a cursului a fost tratată în profunzime
aborigenii australieni și ar deveni baza a
una dintre cărțile sale (Eliade 1973) dar, indirect, ar fi
fi, de asemenea, la rădăcina revoluției feministe din istorie
a religiilor. Într-adevăr, ascultându-l pe Eliade vorbind despre
Religiile australiene, o studentă absolventă, Rita Gross,
a descoperit că androcentrismul a dominat istoria

religiile ca disciplină:

Dar homo religiosus așa cum a fost construit de istoria lui

religiile nu includ femeile ca religioase

subiecte, ca constructori ai simbolului religios

sisteme și ca participanți la un univers religios

a discursului. Istoria religiilor într-adevăr doar se ocupă

cu femeile și imaginile feminine așa cum sunt

gândit de bărbații investigați,

fie că anumiți bărbați într-o anumită religie

situaţie sau modelul abstract homo religiosus sunt

subiectul anchetei. De la disciplina istoriei

a religiilor se preocupă în esenţă de descoperirea

și înțelegerea oamenilor ca ființe religioase

13 limitări androcentrice ale constructului homo

religiosus , umanitatea religioasă, constituie un foarte

răspundere gravă într-adevăr.8

În cursul său de „Primitive", Mircea Eliade

a abordat ideea că oasele sunt la baza vieţii şi

trebuie prin urmare adunate astfel încât Stăpânul de

Animalele le pot da o carne nouă. In aceasta

perspectivă, deoarece datorită sistemului școlar elvețian I

nu a avut nicio problemă să citească limba germană, a sugerat Eliade

pe care scriu lucrarea cerută pentru curs

exemple ale Maestrului Animalelor colectate în

Legende europene și eurasiatice de Leopold Schmidt,

un folclorist austriac (Schmidt 1952). În lucrarea mea, eu
a exprimat unele rezerve metodologice cu privire la
Munca lui Schmidt, dar cel mai semnificativ impact al
Sugestia lui Eliade a fost să mă orienteze spre folclor,
un interes pe care l-am menținut până astăzi. Era
abia în anul următor am început să exprim
serioase rezerve asupra unor aspecte ale lui Mircea Eliade
metoda si teoriile.
M-am dus acasă în Elveția pentru vară
vacanta din 1964. In asteptarea cursului lui Eliade asupra
religii preistorice începând din octombrie, le-am vizitat
8 Gross 1977:10. Rita Gross a continuat să scrie prima disertație
despre feminism și studii religioase, primul articol despre femeia Dumnezeu-
limba în iudaism și prima analiză feministă majoră a unui non-
religie occidentală. Vezi Gross 1996:3. Împreună cu altul
participant la cursul lui Eliade despre „religiile primitive”, ea
a editat prima carte cuprinzătoare despre viețile religioase ale femeilor
în perspectivă interculturală. Vezi Falk și Gross 1989.
14 librării în căutare de noi publicații în acest domeniu. eu
a avut norocul să găsească un remarcabil tocmai publicat
mica carte pe care am citit-o cu cel mai mare interes (Leroi-
Gourhan 1964).
Această carte a susținut o metodologie
revoluție și, printre altele, a atacat folosirea
paralele etnologice pentru a înțelege paleoliticul.

Într-adevăr, până la jumătatea anilor 1950, în

pentru a interpreta documentele paleolitice, savanţi

se uitase la popoarele din nordul Asiei, precum și

inuiții, indienii din America de Nord și de Sud,

arta rupestre și gravurile rupestre din Africa de Nord, the

Bushmeni din Africa de Sud și triburile australiene.

Cu toate acestea,

[…] adăugarea de analogii între eterogene

faptele nu constituie dovada. Faptul că cel mai mult

savanții competenți sugerează, la rândul lor, totemismul,

magie de vânătoare, dansuri sacre, vrăjitori mascați,

zei, duhuri etc. arată insuficienţa

metoda (Laming-Emperaire 1962:138).

Potrivit lui Leroi-Gourhan, acest tip de improvizat

comparativismul paralizase destul de bine științificul

imaginația, care tinde să inventeze mijloacele pentru

dovezi anticipate și fapte de control.9 Prin urmare, în a

9 Leroi-Gourhan 1964:4. Mai târziu, Leroi-Gourhan se va stabili strict

condiţii pentru recurgerea la documente etnologice: „the

comparaţia nu poate consta în asimilarea documentului

preistorice până la materiale alese la întâmplare din lecturi

etnografic. Trebuie îndeplinită o dublă condiție:

l'identification détaillée du document préhistorique et celle des

15 prima mutare, savanții trebuiau să suspende utilizarea

paralele etnologice şi face un inventar just al

ceea ce se știe și din ce s-a împrumutat

alte societati.

La prima vedere, am știut că aceste remarci ar avea loc

creează o mare problemă lui Mircea Eliade, al cărui

abordarea preistoriei i-a acordat un rol semnificativ

paralele etnologice. Cu toate acestea, în octombrie 1964, I

i-a arătat cartea și mi-a împrumutat-o

imediat. Când ne-am reîntâlnit puțin mai târziu, Eliade

mi-a oferit o copie semnată a Șamanismului (Eliade

1964) şi mi-a spus că Leroi-Gourhan a greşit şi

că nu trebuie în niciun caz să renunţe la etnologie

paralele. Am subliniat ideea că a fost o primă etapă,

având ca scop scoaterea în evidență a ceea ce ar putea fi considerat

fapt stabilit „mai degrabă decât să facă pentru

a enemea oară un inventar a ceea ce omul preistoric

ar fi putut avea în comun cu cei considerați a fi

sălbatici.”10 Eliade a rămas neconvins.

În timp ce m-am uitat prin traducerea în engleză a lui

Șamanism pentru a evalua cât de diferită această nouă ediție

a fost comparată cu versiunea originală franceză (Eliade

1951), m-am oprit la două noi paragrafe care se deschideau cu

această declaraţie: „Cercetări recente au clar

a scos la iveală elementele „şamanice” din religia lui

vânătorii din Paleolitic” (Eliade 1964:503). bazat pe Eliade

aceasta afirmatie destul de categorica asupra ipotezelor

materiale etnografice care sunt comparate.” Leroi-

Gourhan 1975:54.

10 Leroi-Gourhan 1964:9, traducerea mea.

16 propus de un autor care a interpretat un celebru

scenă la Lascaux ca o transă șamanică și misterioasă

bastoane perforate ca bețe de tobe (Kirchner 1952).

Cu toate acestea, în ambele cazuri, au existat o serie de altele

posibile, chiar mai convingătoare, interpretări.11

Nu au existat dovezi concludente în favoarea a

interpretare „şamanică”.

Pentru cursul lui Eliade despre religiile preistorice, I

a pregătit o lucrare despre statuetele feminine ale

Paleolitic. Am prezentat o lectură critică a directorului

text necesar pentru curs (Maringer 1960), revenind înapoi

la surse pe care autorul le-a citat şi arătând că el

le interpretase greşit. Pretenția mea este prea grozavă

se acordase o importanţă interpretării ca

opus analizei, urma să devină unul de-al meu

critici recurente. În urma Laming-Emperaire şi

Leroi-Gourhan, am concluzionat că ar trebui să ne devotăm

noi înșine la o abordare critică, făcută necesară de

ani de proiecții de paralele etnologice asupra

preistorie. Mi-am exprimat și îndoielile cu privire la utilizarea

termeni precum „structură” și „arhetip”. Deși al meu

lucrarea conținea rezerve cu privire la anumite aspecte ale

metoda lui, Eliade a acceptat-o fără probleme.

Pe la mijlocul anilor şaizeci, era clar că, în Statele Unite

State, numărul de noi poziții din istoria

religiile se înmulțeau. Cu toate acestea, a fost și

evident că, contrar speranţelor exprimate de

11 De exemplu, vezi Leroi-Gourhan 1964:127-129, 147-148; id. 1977;

de asemenea Laming-Emperaire 1962:287.

17 Eliade în mai multe rânduri12, această creștere nu a făcut-o

corespund unei adevărate îmbunătățiri a situației de

disciplina deoarece interesul tot mai mare pentru domeniu

nu a făcut apel la generalişti cu „orizont larg", singurul

un fel de savanți care ar fi putut garanta

autonomia disciplinei așa cum a înțeles-o Eliade. Pe

dimpotrivă, scenariul de desfășurare a accelerat

tendinta spre specializare. Doi factori esențiali

mi s-a părut că a lucrat în această evoluție:

în primul rând, diferitele probleme și conflicte în care

Statele Unite au fost implicate în lumea creată a

nevoie de expertiză țintită, și savanți și

universitățile au răspuns acestei cereri în anumite domenii

sau în special tradițiile religioase; in al doilea rand, nu

student și-ar putea imagina vreodată să devină un nou Eliade

și stăpânirea bibliografiei în continuă creștere a

istoria religiilor în totalitatea ei, care a rezultat și

în retragerea în specializare.

La patru ani de la manifestul său despre „noul
umanism”, a scris Eliade un nou articol care se deschidea cu
o recunoaștere: „Să recunoaștem cu sinceritate.
Istoria religiilor sau religia comparată joacă a
rol destul de modest în cultura modernă”13; urmat de
o evaluare: cauza acestei situaţii este să fie
găsit în „inhibarea de la care istoricii de
religiile suferă în prezent” (55). Eliade continuă
repeta asta

12 Eliade 1969:2-3; id. 1965:9-15; id. 1988b:208.

13 Retipărit cu revizuiri în Eliade 1969:54.

18 Istoria religiilor nu este doar o istorie
disciplina [...]. Este în egală măsură o hermeneutică totală, ființă
chemat să descifreze și să explice orice fel de
întâlnirea omului cu sacrul, din preistorie
până în zilele noastre. Acum, din cauza modestiei, sau poate
dintr-o timiditate excesivă [...], istoricii de
religiile ezită să valorifice cultural rezultatele
cercetările lor (58).

„specializarea lor excesivă” le permite „să
staționați pentru restul zilelor lor în
sectoare pe care au învățat să le frecventeze încă din tinerețe”
(62). Eliade numește această „timiditate spirituală” „înfrântist”.
atitudine” răsplătită prin dezinteresul progresiv al
public în lucrările istoricilor religiilor (59).

Eliade i-a mustrat pe cărturari, dar nu a făcut-o niciodată el își pune la îndoială viziunea asupra disciplinei și nici de ce ar trebui să fie cel care îl definește. Acest lucru s-a repetat în 1927 situatie cu Itinerariu Spiritual :

La fel ca decenii mai târziu, ca istoric al religiilor, el ar presupune să prescrie parametrii corespunzători și obiective pentru întreaga sa disciplină, așa că acum [în 1927], ca membru al „tinerei generații”, presupune el pentru a defini structura spirituală și destinul intreaga grupa de varsta. Într-un caz ca și în celălalt, Eliade se identifică cu grupul, făcând el însuși reprezentantul său și, în același timp, face pași la cârmă ca singurul om care, din cauza lui clar viziune, este cel mai calificat pentru a dirija cursul grupului este a lua. În ambele cazuri el își asumă conducerea rol cu cea mai mare simplitate și ingeniozitate. El vorbește cu încrederea şi siguranţa de sine a celui care 19 știe că a câștigat, prin munca lui extraordinară, dreptul de a vorbi. Și în ambele cazuri este acceptat ca lider de către unii – dar nu toți – dintre cei pe care îi propune a conduce. (Ricketts 1988: 246).

Deși acesta nu este locul pentru a face un detaliu examinarea receptării operelor lui Mircea Eliade, este important de menționat că a variat foarte mult. Primul publicată versiunea revizuită a tezei sale de doctorat

în 1936 ca Yoga. Essai sur les origines de la mystique indienne a fost aproape universal lăudată de specialiști. L-a stabilit pe Eliade ca orientalist.14

În „Introducere în ediția din 2009”, David Gordon White notează că această primire excelentă […] nu este surprinzător. Nimic ca nu fusese vreodată scris înainte de [...] și așa, cu puțin înaintea lui aniversarea a treizeci de ani, el se stabilise ca un, dacă nu, autoritatea internațională pentru yoga [...] Unii patruzeci de ani mai târziu, acesta rămâne un revoluționar muncă, de neîntrecut ca resursă de înțelegere yoga în propriile sale condiții, și aparent mină inepuizabilă de perspective asupra ce, a cum și de ce yoga [...] primul cu adevărat matur și studiu cuprinzător despre yoga scris vreodată (Eliade 2009:xx, xxv).

Celelalte cărți ale lui Mircea Eliade nu au primit acelasi bun venit. Le chamanisme et les techniques

14 Țurcanu 2003:236-237. Eliade a publicat un francez revizuit şi versiunea mărită în 1954 și traducerea în engleză în 1958 (vezi Eliade 2009).

20 archaïques de l'extase (Eliade 1951) s-au întâlnit cu puternice critici din partea specialiștilor. Eveline Falck, de exemplu, considerat studiul lui Eliade ca neapărat superficial. A face o paralelă, într-o astfel de

sondaj superficial, între elemente în mod arbitrar
izolate de contextele lor sociale și religioase
nu poate, după cum am indicat deja, să conducă la niciuna
rezultat concludent [...] Dacă luăm în considerare şamanul
pur și simplu ca un extatic sau un vindecător, vom ajunge la a
definiţie care este universal valabilă numai pentru că
este vag, dar care nu mai corespunde niciunuia
realitatea concretă (Falck 1953:110, 114).

Le chamanisme a fost considerat la început un literar
construcție „derivată din personalul lui Eliade
înțelegerea șamanismului, inspirată de un mistic
atitudine."15 Mai mult, așa cum a spus Paul G. Bahn:

Din păcate, în ultimele decenii,
conceptul de „transă" a fost ferm, dar fals,
legat de șamani, în măsura în care în mulți
mintea oamenilor, nu în ultimul rând a multora dintre cei care
promovează „teoria transei" în studiile de artă rock,
„Șamanismul" este echivalat cu „transă". Vina
căci această eroare fundamentală poate fi atribuită
scrierile populare ale lui Mircea Eliade.16

15 Hamayon, Roberte Nicole, în Francfort și Hamayon 2001:24.

16 Bahn, Paul G., în Francfort și Hamayon 2001:55. Pe
„teoria transei" în studiile de artă rock, vezi, de exemplu, Clottes și
Lewis-Williams 2007; Lorblanchet și colab. 2006.

21 Obiectivele mele principale în istoria religiilor au fost

societăţi fără scris. Prin urmare, am citit un număr
a lucrărilor scrise de antropologi și etnologi,
și am fost destul de surprins de cât de puțin au răspuns
a dat lucrărilor lui Eliade. În 1965, de exemplu,
celebru profesor britanic de antropologie socială la
Oxford, EE Evans-Pritchard, a publicat o serie de
examinarea conferințelor
felul în care diverși scriitori care pot fi
priviți drept antropologi sau, în orice caz, ca
scris în domeniul antropologic, au încercat
să înțeleagă și să dea seama de credințele religioase
și practicile oamenilor primitivi (Evans-Pritchard
1965:1).

Nu am găsit nicio mențiune despre Mircea Eliade în ea,
chiar dacă savanți precum Claas Jouco Bleeker,
Au fost amintiți Rudolf Otto și Raffaele Pettazzoni.
Evans-Pritchard ar fi inclus cel mai probabil
Eliade în ceea ce a spus despre religia comparată și despre
metoda comparativa:

Religia comparată este cu greu un subiect
reprezentate în universitățile noastre, iar datele de
ceea ce pretinde a fi astfel sunt derivate aproape în întregime
din cărți [...] Era puțin precis
comparație, dacă ne referim la comparație analitică.
A fost doar o adunare de articole

care părea să aibă ceva în comun. Noi
pot spune într-adevăr pentru aceasta că le-a permis scriitorilor să
face clasificări preliminare în care vaste
22 de numere de observații ar putea fi plasate sub a
număr limitat de rubrici, introducând astfel
un fel de ordine; iar în aceasta avea valoare. Dar asta
a fost mai degrabă un ilustrativ decât unul comparativ
metoda [...]. Un număr mare de diverse
au fost reunite exemple pentru a ilustra unele
idee generală și în sprijinul tezei autoarei
despre acea idee. Nu a fost nicio încercare de testare
teorii prin exemple neselectate (id.:119, 10).
Antropologi care l-au menționat cel mai mult pe Eliade
l-a criticat adesea, mai ales atacându-l pe al lui
metodă. Edmund Leach a oferit cea mai extremă
exemplu al acestei atitudini; atacul său ad hominem, condus într-o
ton deosebit de îngrozitor, a dezvăluit în plus o
cunoaştere incompletă a operei lui Eliade, care face
nu înseamnă că toate remarcile lui au lipsit de pertinenţă.17 Despre
pe de altă parte, Victor Turner a prezentat unul dintre
excepții în acest peisaj esențial critic; a făcut-o
nu ezita sa te referi la Mircea Eliade si chiar
a publicat religiile australiene ale lui Eliade în seria el
edita.18 Eliade spera să-l asocieze îndeaproape pe Turner
la Departamentul de Istoria Religiilor dar cel

Moartea prematură a antropologului din 1983 a pus capăt

la acest proiect.

Respingerea unei istorii eliadiene a religiilor de către

discipline care ar fi trebuit să fie firesc

17 Leach 1966:28-31. Vezi, de asemenea, Dudley 1977:37-42. Pentru un cont de

dezbaterea dintre Mircea Eliade şi Clifford Geertz, vezi

Girardot 2005:70-71.

18 De exemplu, Turner 1974:189, 239; id. 1977:38. id. 1982:83; şi

vezi Eliade 1973.

23 de parteneri în opinia mea (antropologie, etnologie,

istorie, preistorie) mi s-a părut pentru a semnala

existenţa unei grave probleme de metodă în

istoria religiilor.19 Aveam deja, pe mai multe

ocazii, mi-am exprimat rezervele cu privire la definire

disciplina noastră ca una care se ocupă de religioase

experienţă. Am susținut că nu avem acces la niciunul

experiență reală și că, la fel ca antropologia, noi

nu puteau face decât cu ceea ce oamenii au făcut și/sau au spus că

a făcut.

În aprilie 1967, am participat la un seminar care prevedea

eu cu ocazia să-mi înfrunt îndoielile și

rezervele mele; Am scris o lucrare lungă, puțin

pompos intitulat „De la istoria religiilor la

știința comparată a religiilor”. În ea, am notat că

studenții de istoria religiilor s-au confruntat cu o disciplină

lipsit total de unitate și, în mare măsură, încă

luptându-se să-și găsească identitatea de sine. Acești studenți

a descoperit rapid că un număr destul de mare de savanți

nu erau de acord cu însuși scopul studiului lor și asta

foarte puţini dintre ei au convenit asupra unei metode comune.

Această situație a avut un puternic efect inhibitor asupra

elevi care s-au găsit într-o poziţie de total

nesiguranță, care i-a determinat să se specializeze într-unul

zonă și, de foarte multe ori, într-una dintre cele mai multe posibile

abordări. La finalul analizei mele, eu

a recomandat ca disciplina noastră:

19 Mai târziu, Douglas Allen a observat că „la plupart des

antropologi, sociologi, philosophes et historiens des

religions, ou bien ignorant l'oeuvre d'Eliade, ou bien refunt de la

prendre en consideration” (Allen 1982:24).

24 – renunțați la presupoziții inutile, cum ar fi sui

natura generis a experienței religioase și a acesteia

expresie;

– renuntarea la presupozitia existentei a

„trans-conștient” (Eliade 1996:454) și, în general,

s-a abţinut să se bazeze pe concepţii psihologice

până când au primit vreo verificare empirică;

– abandonați afirmația că omul religios este

om total, adică acel om total este religios; pentru mine, asta

postulat era inacceptabil ca onto-teologic

poziție;20

– să convină asupra unei metode de verificare empirică care să se potrivească

atât cerinţele unei abordări mai ştiinţifice

si cele ale particularitatii domeniului nostru, acordate

că aceasta s-ar găsi numai după o anumită sumă

de încercare și eroare.

Această lucrare a fost acceptată în îndeplinirea parțială a

diploma mea de master. Deși Mircea Eliade niciodată

mi-a vorbit despre asta, bănuiesc că acest efort al meu

a mers un drum lung spre a-mi câștiga titlul de „cel mai mult

exemplu caracteristic” citat la începutul

prezentul articol.

20 „Omul modern, radical secularizat, se crede sau stilează

el însuși ateu, este religios sau, cel puțin, indiferent. Dar el greșește.

El nu a reușit încă să desființeze homo religiosus care se află în

el: a eliminat doar (dacă a fost vreodată) christianus .

Asta înseamnă că a rămas „păgân”, fără să știe. Ea

înseamnă și altceva: o societate religioasă nu există încă

(personal, cred că nu poate exista și că dacă ar fi realizat,

avea să piară după câteva generații din plictiseală, din

neurastenie, sau printr-o sinucidere colectivă...)”; Eliade 1989: 164-165.

25 Ceea ce ziarul meu nu a spus a fost că am făcut încet

a ajuns la concluzia că Eliade era fundamental

un filozof; ca atare, istoria religiilor el

apărat nu era știința cu care sperasem să o găsesc

el, ci un sistem de nefalsificat în care principalul

noţiunile erau considerate postulate.21 Prin urmare, a fost

de neconceput că ar accepta vreodată să preia

problema unei transformări în profunzime a metodei sale. La

de data aceasta, am fost suficient de presumptuos să-mi imaginez asta

Aș putea propune o metodă revizuită pentru istoria

religiile (cu siguranţă mai apropiate de ştiinţele sociale) şi

că aş putea face din această întreprindere subiectul meu

disertaţie.

Până la sfârșitul lui octombrie 1967, îndeplinisem toate cerințele

cerinţele preliminare pentru doctoratul. cu excepția

disertaţie. Pentru că viza de vizitator de schimb a făcut-o

o cerință pentru mine să petrec doi ani în mine

înainte de a fi eligibil pentru o altă viză, eu

21 Ca anexă la Mémoire II, editorul a adăugat un

„Fragment autobiografic" publicat inițial în 1953 în

Caiete de Dor nr. 7 (Eliade 1988a:257-279; acest text nu a fost inclus

în ediţia engleză). În ea, Eliade indică faptul că cititorii el

era interesat în primul rând de „au fost „filozofii" (în

cel mai larg sens al cuvântului)" (261). „Eforturi făcute pentru a cunoaşte şi

înțeleg situația omului în Cosmos sunt mai asemănătoare cu

filozofie decât știință" (259); „cele din studiile și lucrările mele

care ar putea fi considerat „științific", mai degrabă le judec ca sunt

„filosofice"" (258). „Uneori, aceste lucrări filozofice

au putut trece drept simple contribuții erudite în

domenii de specialitate (orientalism, istoria religiilor, etnologie și folclor). Dovada contrariului este ușor de produs: citiți-le uitând notele de subsol și referințele și veți redescoperi probleme filozofice” (262; traducerea mea din franceză).

26 s-au grăbit înapoi în Elveția, unde am rămas corespondenţă constantă cu Mircea Eliade pt pe care le-am îndeplinit diverse sarcini.

Într-o scrisoare din 8 iunie 1969, Eliade îmi scria:

„După toată munca pe care ți-am impus-o, – nu o fac îndrăznesc să te întreb: unde ești cu teza ta?” În răspunsul meu din 14 iunie, am descris structura pe care am hotărâsem pentru munca mea, din care a treia parte urma să fie un studiu epistemologic al istoriei religii.

În loc să încerci să găsești rulmenți în metodologic tohu-bohu [confuzie] adică istoria religiilor (după părerea mea! am argumentat suficient despre acest subiect), această parte va fi un încercarea de a defini statutul HR în contextul înțelegerii noastre actuale despre ce constituie cunoștințe, nu statutul care HR are în actualitate astăzi, dar statutul care, în mine vedere, ar trebui să aibă.

Pe 7 iulie, Eliade scria:

Am petrecut cele mai deprimante două săptămâni de când, poate,

zece sau doisprezece ani: eram (încă sunt) obosit, incapabil functioneaza bine, deprimat. Cel mai enervant: sunt punând ultima parte a ultimului capitol din a cartea pe care am început-o în 1955 (De la Zalmoxis la Gengis Khan), și fac doar progrese opritoare [...]

În ciuda oboselii mele (și a dezgustului meu pentru orice problema „academică”), am citit și am meditat, cu interes, evoluțiile muncii dvs. în progres. sunt absolut de acord. A treia parte pare 27 deosebit de fascinant cu toate aventurile ei implică (căci, există ceva mai aventuros decât o discuţie „metodologică” despre a disciplina care isi pierde identitatea?)[22]

În ciuda aprobării lui Eliade, după ceva timp asta proiect metodologic m-a plictisit și în cele din urmă a ales să prezint câteva dintre ideile mele metodologice printr-o analiză critică a teoriilor despre ritual măști (Pernet 2006).

În aceeași perioadă a văzut și reapariția aluzii la trecutul politic al lui Mircea Eliade. El avusese pentru a-i face față imediat după al Doilea Război Mondial, în special în Franţa şi în Italia. În 1966 un tânăr român psihiatru din Chicago m-a confruntat brutal cu ceea ce el numea trecutul nazist al lui Eliade.[23] Eliade îmi spusese a naționalismului și anticomunismului său fervent;

„Nazismul” părea o utilizare greșită incontestabilă a lui
limbă. Din momentul primei revelații,
cu toate acestea, am acordat o atenție deosebită celor spuse de Mircea,
fără a detecta vreodată cea mai mică urmă de anti-
Semitismul în discursul sau comportamentul său însă.24
Din câte am putut să judec, dacă ar fi fost cândva anti-
Semit, Eliade se schimbase. Am avut o relație cu
Eliade de după război și cu mine am considerat astfel orice
posibilul antisemitism anterior pe care el adăpostise să fie
supuse unui termen de prescripție. Dar acum, devreme

22 Eliade și Pernet 2011:139-143.

23 Vezi Eliade și Pernet 2011:28-29, 193-194.

24 O observație confirmată de alți studenți ai lui Eliade; pentru
de exemplu, Allen 2005:22-23; Lincoln 2000:146.

28 1972, o recenzie israeliană l-a identificat ca membru al
fascistul român Iron Gard și a publicat extrase
din jurnalul prietenului evreu al lui Eliade Mihail
Sebastian demonstrând acuzația. Suspiciunile si
întrebările despre el și despre munca lui s-au păstrat
crescând și Eliade trebuia să le sufere până la ale lui
moartea.25

Începând cu mijlocul anilor şaizeci, Mircea Eliade a fost
onorat în întreaga lume: numeroase doctorate
honoris causa , alegeri americane, belgiene, austriece
și academiile britanice, Legionul de onoare francez etc.

Dar, pe măsură ce ne-am mutat în anii șaptezeci, avea și dreptate
când a afirmat că istoria religiilor îşi pierdea
identitatea, adică identitatea pe care a definit-o pentru aceasta
disciplina. Problema principală a fost a lui Eliade
metodologia și acum, nu doar studenții au fost asta
să facă găuri sau să propună revizuiri ale metodei sale în
lucrările lor, a fost contestată deschis în articole și
cărți care au crescut în fiecare an mai numeroase.
Prin urmare, chiar în momentul în care Eliade ajungea la
culmea recunoașterii la care a tânjit mereu, el
s-a confruntat și cu trecutul său politic și cu faptul
că „nu reuşise să ofere o metodologie care să
dați domeniului o disciplină unificată.”26

25 Cu privire la toate acestea, vezi Țurcanu 2003:483-487. Cf. Müller 2004; Junginger
2007. Gligor 2007 și 2010. Și Sebastian 2000: de exemplu,
2 martie 1937.

26 Dudley 1977:119. Cu alte cuvinte, „Teoria lui Eliade este una grandioasă
(dacă este deloc o teorie) atât despre Cosmos, cât și despre esențialul Omului
natura, dar este „netradusabil” într-o metodologie tratabilă”
(Jensen 2003:67)

29 Ajuns să se gândească la Eliade ca la un filozof
mai degrabă decât ca un savant cu o metodă inacceptabilă,
mi-a permis să apreciez în continuare numeroșii lui
calități: simplitatea lui, generozitatea lui, incredibilul lui
erudiția, creativitatea lui, provocatoarea și fertilă

intuiții și intuiții, umorul lui și grozav

umanitatea. Legătura noastră a fost remarcabilă, având în vedere că am fost

– sunt – un ateu, care a îmbrățișat istoria și

antropologia în detrimentul transistoriei şi

ontologie: un „om modern” în sensul lui Eliade.27 My

relația dintre elev și profesor a fost transformată

în prietenie și apoi în afecțiune; afectiune pentru el

pe care o păstrez intactă până astăzi. Cât despre înțelegere

de ce, la rândul lui, Mircea Eliade nu a încetat să se arate

interes și prietenie pentru mine; Nu am

cea mai mică idee: nu am vorbit niciodată despre asta împreună.

Referințe

Allen, Douglas. 1982. Mircea Eliade et le phénomène religieux.

Paris: Payot.

______. 2005. „Întâlniri cu Mircea Eliade”. În Gligor,

Mihaela și Mac Linscott Ricketts, eds. Întâlniri cu

Mircea Eliade / Întâlniri cu Mircea Eliade . Cluj-

Napoca: Brick Book House, p. 11-23.

27 Eliade 1989: 164; Eliade 2005:156 nota 12. Această obligație a fost

remarcabil, dar nu unic; de exemplu, vezi Lincoln 2000:146.

30 Clottes, Jean și David Lewis-Williams. 2007. Şamanii

de preistorie: transă și magie în peșteri ornate;

urmat de După „Șamanii”, controverse și

răspunsuri. Paris: Editions du Seuil.

Dudley, Guilford, III. 1977. Religie on Trial: Mircea Eliade &

criticii lui. Philadelphia: Temple University Press

Eliade, Mircea. 1951. Şamanism şi tehnici

arhaic al extazului . Paris: Payot.

———. 1964. Şamanismul: tehnici arhaice ale extazului . Nou

York: distribuit de Pantheon Books.

———. 1965. Cei doi şi unul . New York: Harper &

Rând

———. 1969. Căutarea: Istorie și semnificație în religie .

Chicago: The University of Chicago Press.

———. 1973. Religiile australiene: o introducere . Ithaca:

Cornell University Press.

———. 1988a. Memoria II: 1937-1960. Les moissons du

solstițiu. Paris: Gallimard.

———. 1988b. Autobiografie, 2: 1937-1960, Odiseea exilului.

Chicago: University of Chicago Press

———. 1989. Jurnalul II, 1957-1969 . Chicago: Universitatea din

Chicago Press, 13 aprilie 1962.

———. 1996. Patterns in Comparative Religion. Lincoln:

University of Nebraska Press. Prima ediție în limba engleză:

1958.

———. 2005. Mitul eternei întoarceri: cosmos și istorie .

Tradus de WR Trask. Cu un nou

introducere de Jonathan Z. Smith. Princeton, NJ:

Princeton University Press.

______. 2009. Yoga: Nemurire și libertate . Princeton, NJ:

Princeton Classic Edition.

Eliade, Mircea și Henry Pernet. 2011. Dragul meu prieten: Corespondenţă 1961-1986 . Editat de Mihaela Gligor. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.

31 Evans-Pritchard, Edward Evan. 1965. Teorii ale primitivului religie . Oxford: Clarendon Press.

Falck, Eveline [alias Lot-Falck Eveline]. 1953. Recenzii [Șamanismul]. Diogenes 1 (1):108-114.

Falk, Nancy Auer și Rita M. Gross, eds. 1989. Nespus lumi: viețile religioase ale femeilor . al 2-lea enl. ed. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company.

Francfort, Henri-Paul și Roberte N. Hamayon, eds. 2001. Conceptul de șamanism: utilizări și abuzuri. Budapesta: Akadémiai Kiadó.

Girardot, Norman J. 2005. Nu moare: reflecții personale pe timpul sfârşitului lui Mircea Eliade. În Gligor, Mihaela, and Mac Linscott Ricketts, eds. Întâlniri cu Mircea Eliade / Encounters with Mircea Eliade . Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, pp. 60-88.

Gligor, Mihaela. 2007. Mircea Eliade. Anii tulburi: 1932-1938. Bucharest: EuroPress Group.

______. 2010. Eliade's Romanian Past: Religion and Politics. Theory in Action 3 (1):51-74.

Gross, Rita M., ed. 1977. Beyond androcentrism: New essays on women and religion . Chico, CA: Scholars Press.

———. 1996. Feminism and religion: An introduction . Boston:
Beacon Press.

Jensen, Jeppe Sinding. 2003. The study of religion in a new key:
theoretical and philosophical soundings in the
studiu comparativ și general al religiei. Aarhus:
Presa universitară din Aarhus.

Junginger, Horst, ed. 2007. Studiul religiei sub
impactul fascismului. Leiden: Genial.

Kirchner, Horst. 1952. O contribuţie arheologică la
Preistoria şamanismului. Anthropos 47 (1-
2): 244-286.

32 Laming-Emperaire, Annette. 1962. Sensul art
Arta rupestre paleolitică: metode și aplicații. Paris:
A. şi J. Picard et Cie.

Leach, Edmund. 1966. Predici ale unui om pe scară. The
New York Review of Books, 20 octombrie 1966, 28-31.

Leroi-Gourhan, André. 1964. Religiile preistoriei
(Paleolitic). Paris: University Press of
Franţa.

———. 1975. Iconografie şi interpretare. In Anati,
Emmanuel, ed. Religiile preistoriei. Capo di
Podul: Edițiile Centrului de Studii Camuno
Preistorici, p. 49-55.

———. 1977. Preistoricul şi şamanul. Etnografie
73 (74-75):19-25

Lincoln, Bruce. 2000. Mitul teoretic: narațiune, ideologie și

bursă. Chicago: University of Chicago Press.

Lorblanchet, Michel, Jean-Loïc Le Quellec, Paul G. Bahn,

și Henri-Paul Francfort, eds. 2006. Şamanisme şi

artele preistorice: viziune critică. Paris: Rătăcire.

Mariner, Johannes. 1960. Zeii omului preistoric . Nou

York: Alfred A. Knopf.

Müller, Hannelore. 2004. Mircea Eliade timpuriu. Münster:

Lit.

Pernet, Henry. 2006. Măști ritualice: înșelăciuni și revelații .

Traducere de L. Grillo. Eugene, OR: Wipf & Stock

Editori (broșat).

Ricketts, Mac Linscott. 1988. Mircea Eliade: Românul

rădăcini, 1907-1945 . 2 volume Boulder: Est-european

Monografii, distribuite de Universitatea Columbia

Press, New York.

Schmidt, Leopold. 1952. „Stăpânul animalelor” în unele

Peisaje legendare ale Europei și Eurasiei.

Anthropos 47 (3/4):509-538.

33 Sebastian, Mihail. 2000. Jurnalul 1935-1944. Chicago: Ivan R.

Dee.

Țurcanu, Florin. 2003. Mircea Eliade: Le prisonnier de l'histoire .

Paris: Editions La Découverte.

Turner, Victor. 1974. Drame, câmpuri și metafore: simbolice

acţiune în societatea umană. Ithaca și Londra: Cornell

Presa universitară.
———. 1977. Procesul ritual: structură şi antistructură .
Ithaca, NY: Cornell University Press.
———. 1982. De la ritual la teatru: Seriozitatea umană a
juca. New York: Performing Arts Journal
Publicaţii.
Welbon, Guy R. 1960. Imaginea omului a lui Mircea Eliade: an
antropogenie de către un istoric al religiilor. Maestrului
teza. Universitatea Northwestern.

[Pagina 35 - Fără text extras]

Mircea Eliade şi teroarea istoriei

Mac Linscott Ricketts

În noua Prefață pe care Mircea Eliade a scris-o pentru
Ediția „Torchbook” a Mitului Eternei Întoarcere
(1959)1 care a purtat numele Cosmos și Istorie, the
autorul a afirmat că deși ar scrie fără îndoială
cartea diferit acum de felul în care o făcuse
cu un deceniu mai devreme (1949), „Încă îl consider cel mai mult
semnificativ din cărțile mele; iar când sunt întrebat în ce
pentru ca să fie citite, recomand întotdeauna
începând cu Cosmos și Istorie” (p. ix). De ce?, the
viitorul cititor poate întreba. Poate pentru că se ocupă
cu conceptul cel mai fundamental al lui Eliade: radicalul

distincție între omul „arhaic” și omul „modern”.

– adică între membrul unei societăți „tradiționale”.

a căror viaţă se bazează pe imitarea şi repetarea

1 Publicat pentru prima dată în franceză ca Le mythe de l'éternel retour: arhetipuri

et répetition (Paris: Librairie Gallimard, 1949). traducere in engleza,

Mitul eternei întoarceri, trad. de Willard Trask, Bollingen

Foundation, Inc., 1954; Cosmos și istorie, Mitul Eternului

Return , Harper and Brothers, New York, 1959.

36 „arhetipuri” (mituri şi ritualuri paradigmatice) care

dau existenței sale sens „metaistoric”, iar

om post-hegelian al societăţilor contemporane care trăieşte

într-o lume în care istoria nu are transcendental

sens. După cum arată clar în Prefața la

ediție originală (1949, ușor modificată în 1952),

Obiectivul lui Eliade în scrierea cărții este să atragă atenția

a „filozofului și a omului cultivat în general”

la o viziune a Istoriei în societăţile tradiţionale care este foarte

diferite de ale lor.

Dacă nu ne-am temut să păream prea ambițioși, noi

ar fi trebuit să dea acestei cărți un subtitlu, Introducere

la o filozofie a istoriei. Pentru că așa, la urma urmei, este

sensul prezentului eseu; dar cu

distincție care, în loc de a trece la a

analiza speculativă a fenomenului istoric,

ea examinează conceptele fundamentale de arhaic

societăți – societăți care, deși sunt
conștient de o anumită formă de „istorie”, faceți fiecare
efort de a o ignora. […]
Sensul și funcția a ceea ce am numit
„arhetipurile și repetiția” s-au dezvăluit
noi numai după ce am perceput voinţa acestor societăţi
să refuze timpul concret, ostilitatea lor față de fiecare
încercare de „istorie” autonomă, adică de istorie
nereglementat de arhetipuri (p. xi).
În Prefața Cărții Torchului, Eliade detaliază acestea
observatii:
37 Principala diferență dintre omul de arhaic și
societăţile tradiţionale şi omul modern
societăţile […] constă în faptul că prima simte
el însuși indisolubil legat de Cosmos
și ritmuri cosmice, în timp ce acesta din urmă insistă că
el este legat doar de Istoria (p. vii).
Cu alte cuvinte, Eliade definește „omul modern” ca a
credincios în „istoricism”.
Capitolele unu și doi din Cosmos și istorie se referă
în principal cu ilustrații de mituri și ritualuri
tipic popoarelor „arhaice” și tradiționale. Ideea
se subliniază că totul se face în conformitate cu
„arhetipuri”, adică cu „modele sacre” dezvăluite
in illo tempore, „timpul atemporal” al începuturilor.

Ca misticul, ca omul religios în general, cel

omul primitiv trăiește într-un prezent continuu, spune Eliade

(pag. 86). Omul arhaic locuiește într-o lume plină de sens,

care se repetă ca ciclurile Naturii. Eliade

nu vede acest lucru ca o dovadă a dorinței de a reveni la

animalitate, ci ca „sete de „ontic”, o voință de a fi, de a

fie după moda fiinţelor arhetipale ale căror

gesturi pe care le repetă constant” (pp. 90-91).

Capitolul trei, intitulat „Nenorocire și istorie”,

abordează întrebarea cum au tolerat oamenii

istoria, cu toate adversitățile ei. Pentru arhaic şi

popoare tradiționale, catastrofe în natură și istorie

(inundații, secete, ciume, invazii, sclavie etc.)

toate au fost considerate a avea o anumită semnificație și ajutorul de

preoţii, vrăjitorii etc. s-au căutat să le descopere

cauzele și atenuarea acestora. „Suferința este tulburătoare”

38 Eliade afirmă, „numai în măsura în care cauza ei rămâne

nedescoperit” (p. 98).

Evreii din Vechiul Testament, ai căror profeți „au fost

primul care a descoperit sensul istoriei”

a profețit înfrângerile lui Israel din mâinile străinilor

armate, interpretându-le ca rezultat al lor

apostazie față de adevăratul lor Dumnezeu, Yahweh2 (p. 102-108).

Acceptând explicația dată de profeții lor,

națiunea nu și-a pierdut credința în Domnul. Mai târziu, acolo

a dezvoltat conceptul unui Mântuitor care vine, la sfârșit de timp. „Credințele mesianice într-o regenerare finală a lumea indică, de asemenea, o atitudine antiistorică”, afirmă Eliade.

În concepția mesianică, istoria trebuie tolerată doar pentru că se știe că, într-o zi sau alta, ea va înceta. […] Dar voința de a pune un final și definitiv Sfârșitul istoriei este încă o atitudine antiistorică, exact ca şi celelalte atitudini (pp. 111-112).

Revenind la India, Eliade afirmă că „Indian speculaţiile asupra timpului ciclic relevă o suficient marcat „refuzul istoriei”” (p. 117).Pentru amândoi Budiști și hinduși, mântuirea înseamnă a scăpa din ciclul cosmic – adică din timp. Prin declararea că lumea este acum în final și cel mai degenerat epoca, Kālī Yuga, suferința poate fi acceptată. Mai mult, oferă mângâiere omului care trăiește

2 Cf. „Catastrofă și Mesianism”, în Mircea Eliade, Profetism românesc, vol. 1, editat de Dan Zamfirescu. Bucureşti: „Roza Vânturilor”, 1990 (retipărit din Destin , 3, aprilie 1952).

39 „sub teroarea istoriei”, spune Eliade, de la suferințele îl ajută să înțeleagă precaritatea a situației sale umane, precum și să se resemneze soarta lui (p. 118). Observați că aici este prima referință în carte la „teroarea istoriei”, care va fi

tema capitolului final.

Bilanțul capitolului examinează elenistica,

Vederi romane și orientale, în special iraniene,

doctrine babiloniene, iudeo-creștine și alte doctrine

referitoare la ciclurile cosmice și la sfârșitul lumii.

Dar, după cum subliniază Eliade,

[...] chiar și în cadrul celor trei mari

religii – iraniană, iudaică și creștină – [...] acolo

supraviețuiesc încă anumite urme ale vechii doctrine a

regenerarea periodică a istoriei. Cu alte cuvinte,

istoria poate fi abolită și, în consecință, reînnoită,

înainte de a se realiza eschatonul final (p. 130).

Mai mult, oricât de „tragic, patetic, nedrept

sau haotic” poate fi momentul istoric, cel

individul este întotdeauna liber să se retragă din el și să caute

consolare în filosofie sau misticism.

Acest rezumat sommar al primelor trei capitole ale

Cosmosul și Istoria trece peste multe importante și

observații interesante făcute de autor, deoarece I

sunt nerăbdător să ajung la tema articolului meu, care este

subiectul capitolului al patrulea: „Teroarea de

Istorie." Dar pentru a înțelege acel capitol

în mod corespunzător și să-și aprecieze locul în economia de

40 volumul finit, trebuie să examinăm originea

și evoluția cărții.

Începutul și scrierea Cosmosului și istoriei

În ziua de Anul Nou, 1944, în Portugalia, Eliade reflectat în Jurnalul său asupra a ceea ce a realizat (în scris) în cursul anului trecut: 243 de pagini din romanul Apocalips (niciodată terminat), o carte despre Legenda romaneasca a lui Manole, Maestrul Mason3, si circa 40 de pagini supradimensionate ale lucrării care ar devenit Traité de l'histoire de religions4. Dar el deplânge faptul că pierduse, în 1943, „Cel puțin 500 de ore […] în depresii „istorice" și frici derivate din catastrofele militare în care soarta României este întotdeauna implicat, direct sau indirect."5 Dar cel primul indiciu că se gândește să scrie o carte pe subiectul ultimului capitol din Cosmos și Istorie este a intrare în jurnal pentru 29 ianuarie 1944:

Aș vrea să scriu într-o zi [despre] acest lucru îngrozitor lucru: teroarea istoriei, teroarea omului în

3 Mircea Eliade, Comentarii la Legenda Meşterului Manole (Comentarii on the Legend of Master Manole), in Meşterul Manole. Studii de etnologie şi mitologie . Editat și note de Magda Ursache și Petru Ursache, Introducere de Petru Ursache. Iaşi: Junimea, 1992.

4 Îl numea atunci Prolegomene la istoria religioșilor (in română). A început în 1940 în Anglia.

5 Eliade se gândește la înfrângerile suferite de armatele Axei (care includea mai multe divizii românești) la Stalingrad,

Harkov, trecerea Nistrului de către sovietici etc.

41 confruntare cu omul. Nu este adevărat că omul este

frică de Natură, de zei: această frică este minimă

în comparaţie cu oroarea pe care a îndurat-o, căci

milenii, în mijlocul istoriei. Epoca noastră este egală

excelenţă o epocă terorizată. Viitorul

vor fi create capodopere ale literaturii mondiale

plecând din această experiență terifiantă.

Pe 10 martie, gândindu-mă la curs

al războiului, consemnează că are „sentimentul de

catastrofă istorică imanentă, inevitabilă." O mare parte din

timpul în care iarna și primăvara a fost scufundat într-o

starea de depresie profundă.

Trecerea rusească a râului Nistru și

Bombardamentul anglo-american al Bucureștiului a provocat

el să scrie pe 6 aprilie:

Un ultim dezgust pentru istorie. Pofta de sinucidere.

[…] Mă duc prin oraș [Lisabona] și spun tuturor

Portugheză mă întâlnesc, „Știi: dacă România cade, toate

din sud-estul Europei va cădea. Rușii vor

fie în Marea Adriatică și în Marea Mediterană. Şi

când vor lua Germania, vor fi pe țărmuri

a Tajului6. Nimeni nu-i va opri."

Și totuși – nu pot să cred că va fi așa.

Atunci, nimic nu ar avea sens în istorie. OMS

va justifica moartea noastră și tragediile a sute de

ani?

Mă gândesc să scriu o carte, Teroarea istoriei,

pe această temă: că până acum puțin timp, fiecare

tragedia personală și orice catastrofă etnică au avut-o

6 Un râu care curge prin Lisabona.

42 justificare într-o cosmologie sau vreo soteriologie

(ritmuri cosmice, reabsorbție în apă, ekpiroză,

sau purificare prin foc, cicluri ale istoriei, „păcatele noastre”,

etc.) Acum, istoria pur și simplu terorizează – pentru că

tragediile provocate de ea nu mai găsesc justificare

sau scuza.

Pe 21 iunie, el spune că a devenit indiferent

marile evenimente care au loc în Franța (Aliați

invazie), și că singurele sale preocupări din ultima săptămână

au fost „teoretice”. Pentru prima dată, se referă la

cartea lui planificată după nume: „Mă gândesc la nou

capitole pentru Cosmos și Istorie. Nu pot scrie nimic

pentru Prolegomene.”

Totuși, el nu a început să scrie cartea până în momentul de față

anul urmator. Între timp, România a avut

s-a predat sovieticilor (23 august 1944), Eliade

și-a pierdut iubita soție, Nina, din cauza unei zăbovi,

caz agonizant de cancer (20 noiembrie) și a avut

a fost demis din postul său la român

Legaţie. În chinurile unei dureri profunde, aproximativ șase săptămâni după moartea Ninei, el a scris în jurnalul său:

Gândurile mele merg de la o carte la alta: acum eu vreau să preiau Cosmos și Istorie7, acum să revin la Prolegomen ,8 acum as vrea sa scriu o carte provocarea lumii moderne, o invitație la libertate absolută pe care o descifrez în anumite mituri

7 Acesta a fost titlul original al cărții, așa cum se arată aici. Vedea „Prefață la Ediția Torchbook”, p. vii.

8 El a continuat să lucreze la acel volum până în ajunul Moartea Ninei.

43 și descoperă să trăiești încă într-un anumit om, chiar și în al nostru timp (yoghini, mistici [...]; libertatea omului ar putea obține dacă...).

Ceea ce mă tentează mai ales este o așezare a relatări cu Hegel și cu istoricismul. simt că am niște intuiții care s-ar putea dezvolta într-o mare viziune asupra întregului. Dar nu pot concentrat. Nu mă pot decide să încep să lucrez.28

În acest moment, Eliade făcea foarte mult citind – din Biblie, Leon Şhestov, Kierkegaard, și anumiți filozofi (cum ar fi Dilthey și Heidegger), dar pur și simplu nu putea scrie nimic cu excepția notelor de jurnal. Idei pentru Cosmos și Istorie au fost în mintea lui, însă, și era dornic să înceapă

scriind-o. „Misiunea mea în cultura secolului al XX-lea
secolul este de a redescoperi și de a face vie pre-
Lume socratică", declară el pe 4 ianuarie. În cele din urmă, pe
13 februarie, el poate anunța: „Am început
Cosmos și istorie. Am ales astăzi pentru că este
Marți, și este 13!"29 Apar intrări de jurnal
frecvent acum: pe 14, 16, 19 februarie, 15 martie și
11 aprilie. În noaptea după ce începuse să scrie, el
a suferit insomnie până la ora 4:00. În timpul zilei, el
a făcut o donație de supă la biserică pentru 20 de persoane,
„pentru sufletul Ninei". În ciuda unei stări de mare tristețe, el
reușit „prin cârlig sau escroc" să redacteze trei pagini.

28 Jurnal, 3 ianuarie 1945.

29 Nu mai 1945, așa cum și-a amintit când a scris „Prefața la
Ediția Torchbook" (p. vii).

44 Asuprit de numărul enorm de lucruri I
știu și aș dori să spun, fără a pierde
cititor într-un labirint în care merg astăzi cu o
certitudine superbă. Aș dori să rezum, și totuși eu
nu pot ignora o mulțime de fapte puțin cunoscute, care sunt, în
parerea mea, interpretata incompetent.

Pe 16 februarie a putut să scrie toată ziua
Cosmos și istorie. El afirmă cu modestie,
Nu pot spune că am creat ceva, opera mea
astăzi fiind în mare parte un rezumat al rezultatelor publicate

acum șase sau șapte ani (Cosmologie și alchimie
babiloniană , Comentarii la Legenda Meșterului Manole).
Dar este necesar să plecăm de la lucruri cunoscute de către
cititor pentru a ajunge la altele, noi.
Mai mult, am impresia că așa-zisul meu
publicațiile științifice nu au fost prea citite
mult sau, în orice caz, nu au fost citite de ele
cei care le puteau înțelege. Cosmos și
Istoria se adresează în primul rând la
filozofii.
Dar în volumul publicat, el a lărgit
domeniul cititorilor să includă orice „persoană cultivată”, ca
am văzut.
Următoarea notație de jurnal despre carte este pentru 19
Februarie: „Am scris treizeci de pagini, în formatul de
Prolegomen ” (adică foi de dimensiuni mari). În intrare
din 15 martie, Eliade meditează pe cont propriu
experiența „mitului eternei întoarceri” și
45 necesitatea ca omul să se împace cu trăirea în
„Ritmuri cosmice”.
Aș vrea să formulez într-un fel – într-o piesă, a
novelă, eseu – împăcarea tristă pe care o simt
uneori în acele ore târzii de noapte: cosmicul
alternanta, ziua care urmeaza noptii,
fără greș, orice s-ar întâmpla; izvorul care

urmeaza iarna. Veșnica întoarcere. Acest mit trebuie

fi reînviat, dacă viața mai are vreun sens, dacă e încă

merită să fie trăit. Cosmosul și Istoria pune

doar problema antropologica, a disperarii de

omul modern, lipsit de orice mit viu care

ar putea justifica, recompensa sau da un sens

suferințele, înșelăciunile și nedreptățile îndurate mai departe

relatare a istoriei. Dar nu numai această problemă a

„teroarea istoriei" cere să fie rezolvată, dar

de asemenea, celălalt, la fel de urgent, al reconcilierii

a omului în timp, a mântuirii lui prin simpli

faptul că el participă la un timp, ritmic

Cosmos, bogat în alternanțe.

La scurt timp după ce a scris acest lucru, pe 21 martie, el

a întrerupt lucrul la carte, după cum menționează în a

notaţie din 11 aprilie. S-a întors la Prolegomene, dar

a scris și un mic articol în timp ce stătea la

ultima lui reședință în Portugalia, o căsuță umilă pe

plaja de la Cascaes, care pare legat de volumul lui pe

Cosmos și istorie. Intitulat „Istoricismul și

Interiorizare"30 conține afirmația cea mai clară a lui Eliade

30 „Istorism și interiorizare", publicat în Indreptar , I, sept.-oct.

1951, p. 10-11; Înşir'te Mărgăritare , I, sept.-oct. 1951; republicat

 despre ce înseamnă el prin „istoricism" și cum el

o judeca.

Ceea ce a fost numit mai târziu „istoricism”, cel
dorinta de a sti exact si in cele mai mici detalii pe toate
asta s-a întâmplat în trecut. […] este o creație a
secolul al XIX-lea. […] Nu doar „istoric”
evenimentele propriu-zise sunt importante, dar toate acestea
sa întâmplat în timp: dezvoltarea omului
instituțiile, limbajul, evoluția omului
specii, precum și toate celelalte specii etc. […] Un lucru
este validat ca obiect de cunoaștere atunci când acesta
originea și evoluția sunt descifrate. De aici
obsesia pentru începuturi, pentru origini; de unde
căutarea explicațiilor globale ale limbajului,
religii, mituri, instituții etc. O religie este
înțeles, de exemplu, nu cunoscându-i interiorul
structura, ci învăţând originea ei, obscurităţile
a germenilor ei.
Eliade, desigur, respinge această metodă, pe care el
spune „sărăcește și uneori chiar anihilează”
obiectul. Pentru Eliade, lucrul esențial de știut
despre mituri sau ritualuri este propriul lor mod de a fi în
lume. „Numai după ce sensul lor autentic a fost
dezvăluite se poate trece la istoria lor.”
Dar ideea articolului este că istoricismul
încercarea de a căuta „originile” lucrurilor dezvăluie „a
vastă încercare de interiorizare, un gest al spiritului spre

retrage-te în sine.” Înainte de istoricism, drumul spre

în Mircea Eliade, Împotriva deznădejdii , Bucureşti: Humanitas, 1992,

pp. 89-91.

47 cunoaşterea sinelui era meditaţie, afirmă Eliade.

Acum, paradoxal, istoricismul, deși aparent

extrinsecă spiritului, este o „introversie degradată […]

prin care spiritul încearcă să se regăsească pe sine,” de

pătrunzând până în adâncul lucrurilor! Este adevărat, Eliade

susține, nu numai în studiile istorice, ci și în

științe ale naturii, fizică, chimie etc.

În ciuda lucrării sale despre Prolegomen și a scrierii lui

articole ocazionale precum cel tocmai descris, the

lunile de vară au fost relativ neproductive pentru

Eliade în timp ce aștepta un pașaport și o viză pentru el

și fiica Ninei, Giza, asta le-ar permite

emigrează la Paris. Documentele prețioase au venit cu întârziere

august, biletele de tren au fost asigurate, iar pe 13

Septembrie și-au luat rămas bun de la Portugalia pentru totdeauna.

Eliade la Paris

Era duminică devreme dimineața, 17 septembrie, când

o „viață nouă” a început pentru Eliade și Giza, la Paris. The

primele luni au fost petrecute încercând să se adapteze la utilizarea

Limba franceză, încercând să-și câștige existența și

amestecându-se în viața intelectuală a francezilor

capital.31

Eliade avea deja câțiva prieteni buni care locuiau acolo,

și în curând întâlnise multe alte persoane care ar fi făcut-o

31 A se vedea Mac L. Ricketts, „Eliade's First 500 Days in Exile”, Inter

Literas et Terras, II, Cross-Cultural Studies, Mircea Eliade , Editura

Universității Suceava, 2007, p. 158-181.

48 a devenit important în viața lui. A fost logodit de a

editorului să scrie o versiune condensată a sa din 1936

teza32, şi invitat de profesorul Georges Dumézil la

prelegere la Sorbona în iarna lui 1946. Selectând

material din Prolegomene, tradus – cu ajutor –

în franceză, s-a adresat unui public restrâns pentru doisprezece

sesiuni pe tema Morfologia sacrului .

Denunţat de comuniştii români pentru a lui

foste conexiuni „Garda de Fier”, el a pierdut

oportunitate pentru un contract de trei ani la Hautes Études .

Cu toate acestea, editorul cu mintea deschisă a liderului

Jurnalul francez de istorie a religiilor l-a invitat să scrie

un studiu major despre şamanism (un subiect despre care

Eliade făcuse multe cercetări).33 Ar urma

multe alte articole din recenziile franceze. Pe 29 iulie

În 1946, a revenit să lucreze la Prolegomene, revizuind

text în traducerea franceză. Acest volum, terminat în

1948, urma să fie publicată la începutul anului 1949 ca Traité

d'historie des religions . Dar Eliade nu uitase

despre Cosmos și Istorie.

La 29 noiembrie 1946, pe când încă mai avea
mult de lucru pentru Prolegomene, a scris el în
Jurnal: „Cred că voi termina Cosmos și Istorie, cu un
efort, în șase sau șapte săptămâni. […] Voi lucra în timpul
Ianuarie-martie pentru a-l termina”, spune el
optimist.

32 Scrisă în 1946-47, a fost publicată ca Techniques du Yoga, Paris:
Gallimard, 1948.

33 „Le problèm du chamanisme”, Revue de l'histoire des religions,
1946, p. 5-52.

49 La 20 decembrie constatăm că a făcut a
multă lectură pe tema anualului
ceremonii organizate în întreaga lume pentru a marca
venirea Anului Nou:

De mulți ani, mi-a plăcut să recitesc, pe
apropierea Crăciunului, despre legende, ritualuri,
și obiceiurile celor douăsprezece zile de Crăciun etc.
(între Crăciun și ziua Sfântului Ioan Botezătorul):
măști de animale, ceremonii asemănătoare carnavalului, legende ale
cai fără cap, care apar în noaptea de
Anul Nou etc. […]

Peste tot, cele douăsprezece zile care preced și
reuși Anul Nou constituie un moment decisiv
în viața comunității. Apoi sufletele celor
morţii vizitează cei vii, apoi iniţierile de

au loc adolescenți etc. […]

Dar de ce apare numai venirea morților

și peste tot în noaptea de Revelion? Pentru că

Anul Nou reprezintă nu doar momentul critic

a anului („haosul" care este instalat

imediat după încheierea unui temporal

ciclu), dar și un moment cosmogonic. Noul

Anul repetă creația […]

Sufletele morților se apropie de cei vii

pentru că ei speră totuși la o repetare

efemere) ale existenței […], sau speră implicit

într-o abolire a Timpului, deci într-o transcendenţă

a condiţiei lor de nuanţe. Voi dezvolta toate acestea

lucruri din cărțica la care am lucrat

timp de câteva săptămâni, Archétypes et répétition (în

Română, l-am numit prima dată Cosmos și Istorie).

50 Într-adevăr, mitul și riturile Anului Nou au fost

să constituie o parte majoră a cărţii publicate.

De altfel, aceasta este prima mențiune a noului nume

(Archétypes et répétition), iar Eliade dă nr

explicație aici sau în altă parte pentru schimbarea numelui.

La 2 ianuarie 1947 consemnează în Jurnal34 că

a citit toată ziua și a luat notițe pentru a doua

capitolul Archétypes et répétition , cel care se ocupă

mai ales cu ceremoniile și miturile de Anul Nou. Zece

zile mai târziu lucrează la sfârșitul primei

capitol. Referitor la carte, el afirmă:

Este cu siguranță cea mai importantă lucrare teoretică a mea,

mai important chiar decât Prolegomenul, pentru că

leagă, completează și dă sens tuturor

lucrări științifice și teoretice din ultimii zece

ani. […] Fiind obligat să fac o carte scurtă, I

nu mă voi lăsa tentat de erudiție […].

Anumite probleme filozofice pe care le am

chibzuite ani de zile sunt ridicate si rezolvate (?) pentru

prima dată. Este, în orice caz, un foarte bun

introducere în filosofia istoriei. S-ar putea

chiar să aibă asta drept titlu35.

Nu a pomenit din nou cartea decât pe 17

februarie (o duminică), când se plânge,

Deși am reflectat continuu la anumite

probleme și am reușit să le văd foarte mult

34 Această notație se găsește în Manuscrisul Jurnalului nepublicat

(Jurnal MS).

35 Jurnal MS, 12 ianuarie 1947.

51 clar (de exemplu, cel al Anului Nou în arhaic

religii), cartea progresează încet. Săptămâna aceasta eu

a scris șase pagini, după ce nu a făcut nimic pentru

multe săptămâni, dar citiți și recitiți, pentru a

completați informațiile și faceți un plan pentru aceasta

blestemat capitolul II.

Aproape de sfârșitul lunii februarie, el estimează că o va face

să poată termina Archétypes et répétition și poate

Prolegemenă de asemenea peste câteva luni, „dacă al meu

interesul actual pentru astfel de studii persistă.”36

Pe 1 martie consemnează că a lucrat foarte târziu

cu o seară înainte la capitolul II din Archétypes et

repetiție , iar acum el poate prevedea sfârșitul acesteia.37 The

a doua zi este bucuros să raporteze că a terminat

scrierea si este aproape gata transcrierea capitolului II.38

După ce a luat o „pauză” de la Archétypes, el

a revenit la ea pe 23 martie:

Reiau lucrul astăzi la Archétypes et repetition ,

întrerupt acum două săptămâni. Încep capitolul III, (

ultimul sper!), cel mai greu, cel mai „evaziv”,

pe care încă nu ştiu cum să-l dirijez pentru ca eu

nu ieşi la problema filozofiei de

istorie – o problemă la care sunt hotărât cu orice preț

rezerva pentru un volum ulterior.39

36 Ibidem , 27 februarie 1947.

37 Ibidem , 1 martie 1947.

38 Ibidem, 2 martie 1947.

39 Ibidem , 23 martie 1947.

52 Era aproape sfârşitul lunii aprilie când el a început

lucrarea la capitolul III din nou, sperând să o termine câteva

zile. „După asta va urma un scurt capitol final, cu
unele consideraţii filozofice – arătând spre
viitoarea carte pe care o plănuiesc despre filozofia
istorie."40 În cele din urmă, la 12 mai, „cu mare efort", el
a terminat prima schiță a celui de-al treilea capitol, dar el
se avertizează:

Trebuie să rezist tentației de a transforma acest eseu
într-o monografie. Scopul său este de a ridica probleme,
nu le rezolva. Dar într-o zi vreau să mă mulțumesc
relatări cu „istoricism", în special cel
istoricismul lui Croce.

Jurnalul nepublicat din 1947 este plin de
referiri patetice la dificultățile financiare ale lui Eliade. El
a fost forțat continuu să împrumute bani de la prieteni
sau să ducă orice avea de valoare la casa de amanet.
Unul dintre motivele pentru care se grăbea să termine Archétypes et
repetarea a fost pentru că el va fi plătit pentru asta, iar el
avea nevoie disperată de bani pentru a-și plăti chiria.
Cu toate acestea, progresul lui a fost lent, pentru că a ținut
el însuși la un standard înalt de cercetare.
Pe 13 mai, de exemplu, citea pe a lui Hegel
Lecții din filosofia istoriei. În timp ce face asta, el
spune,

Găsesc „inecizii" și concepții greșite la fiecare
pas, dar cât de admirabilă este această încercare de a

40 Ibidem, 30 aprilie 1947.

53 cuprind totul, să ţinem cont

și valorifică toate lucrurile! […] Citindu-l pe Hegel, nu numai

ești invitat să vezi un sens în istoria lumii,

dar mai presus de toate vezi că se poate vorbi

despre o istorie universală care nu este doar o

juxtapunerea de capitole separate. […] Mă opun

cu toate puterile viziunea „istorice” a lui Hegel și

în Archétypes et répétition arăt de ce. Dar asta

nu mă împiedică să-i admir opera.41

Eliade a „transcris” întotdeauna prima versiune a

orice a scris. Când transcriea Capitolul

III, a fost surprins să descopere „sărăcia din

vocabularul și simplitatea sintaxei.” El

pare să fi scris încă în română, pentru că

el spune că textul va fi tradus imediat în

francez, dar cu toate acestea este îngrozit.42

A pus ultimele tușe la capitolul III pe 25

mai și s-a întors la Prolegomene. „Pentru momentul respectiv

fiind”, a scris el, „renunț la ideea unui scurt,

capitolul final pe care speram să-l prezint împreună cu

restul manuscrisului.”43 Această decizie este

surprinzător, în măsura în care subiectul capitolului IV,

„Teroarea istoriei”, a fost inspirația originală

pentru volum! Dar el nu abandonase de fapt

planul scrierii celui de-al patrulea capitol. Pe 13 iunie el

își amintește că trebuie să o facă. Până la 1 iulie, Giza

41 Jurnal, 13 mai 1947 (publicat).

42 Jurnal MS, 15 mai 1947. Despre omul care a „corectat"

Archétypes, vezi 17 august 1947, Journal MS.

43 Ibidem , 25 mai 1947.

54 (înlocuind-o pe Nina în funcția ei de secretariat) a dactilografiat

primele trei capitole, dar Eliade spune că nu are niciunul

puterea si nici dorinta de a le citi si corecta.

Două săptămâni mai târziu (13 iulie) își amintește: „Eu încă

trebuie să scriu ultimul capitol din Archétypes et repetition,

și două capitole pentru Prolegomen […]".44 Ca și el

a continuat cu Prolegomenul (Ch. XI: „Timpul Sacru şi

Mitul Eternei Întoarcere" – ceea ce el a numit în

Jurnal „timp magico-religios"), s-a inspirat foarte mult

material deja scris pentru Archétypes et repetition45.

Înregistrarea în jurnal pentru 27 august, doar o parte din

care a fost publicat, merită citat mai mult

pe larg:

Ceea ce mă împiedică să trăiesc corect

vorbire, din participarea la „istorie", din dăruire

frâu liber pentru instinctele și efuziunile mele – este cel

conștiința că trebuie să fac ceva, că trebuie

termină-mi „opera". Sentimentul nu este numai

paralizant, dar și sterilizant. Idealul cerea

din mine este să încetez ca ființă vie și să mă limitez
eu însumi exclusiv la funcția de a produce
„opere.” […] Pentru mine, uneori, devine
insuportabil. […] De exemplu, ard cu
dorința de a spune mai multe lucruri relativ la modern
istorie, pentru a avea o conversație cu bărbați din
moment dialectic și să le arate ororile
în România, să le spună să nu-și riște viața într-o
război civil, indiferent care ar fi ororile, doar
pentru că simt că trebuie să protesteze împotriva

44 Jurnal, 13 iulie 1947 (publicat).

45 Jurnal MS, 20 și 25 august 1947.

55 teroarea istoriei contemporane. Dar nu permit
eu însumi să fac oricare dintre aceste lucruri.
Nu mă las să citesc ziarele, de când
veștile din patrie sunt atât de tragice încât nu pot
orice toată ziua după ce am citit despre asta. Mele
nenorocirea este că nu pot lucra fără să cred în
munca mea. Și îmi este suficient să aud cum
mii de naţional-ţărănişti sunt
torturat în închisorile „democratice” ale țării mele
ca să încetez să mai cred în scris, în al meu
lucru. Îmi dau seama atunci că trebuie să fac altceva,
Altceva. Deși o secundă de reflecție
ma readuce la realitate. Ce altceva poate singurul

omul face în această istorie apocaliptică?46

Aici îl vedem pe Eliade confruntându-se și luptându-se
cu „teroarea istoriei” așa cum exista atunci în
România comunistă. În următorii câțiva ani mai mulți
„Reviste de exil” în limba română au apărut la
Paris, Munchen, Madrid și în alte părți, și în acestea
Eliade a putut publica articole adresate lui
compatrioti. 47

În ultimele luni ale anului 1947 și primele luni ale
1948, a lucrat la ultimele două capitole ale
Prolegomen , terminând cartea în aprilie 1948.48 El
a arătat, de asemenea, ceea ce scrisese pe Archétypes et
repetiție către prieteni și potențiali editori, care toți

46 Jurnal MS, 27 august 1947. Comparaţi cu modificată şi
text publicat trunchiat.

47 Vezi Mircea Eliade, Împotriva deznădejdii, editată de Mircea
Handoca , Bucureşti: Humanitas, 1992.

48 Jurnal MS, 11 aprilie 1948.

56 au fost „entuziaști”. Combaterea „o pasiune bruscă pentru
literatură”, s-a obligat să revină la Archétypes .49
Până în iulie, a decis să redenumească cartea din nou.
După cum explică el:

De mulți ani, adevărata mea problemă a fost și
rămâne problema Timpului. De aceea
Archétypes et répétition va fi numit, așa cum este, de asemenea

potrivit, Le Mythe de l'eternel retour […].50

Dar era octombrie înainte să înceapă în sfârșit să scrie

din nou pe carte:

Mă întorc la Le Mythe... Văd mult mai clar

punctul din ultimul capitol, dar ezit să deschid aici,

în câteva pagini, problema Istoriei . Şi,

cu toate acestea, ar trebui să o fac. De ce ar trebui să păstrez

amânând enunţarea acestor idei pentru alta

carte, pe care nu știu când o voi scrie, sau chiar dacă

O să mă apuc vreodată de scris?51

În intrarea lui de jurnal pentru 2 noiembrie, așa cum este

terminând cartea, se plânge de frig

temperatura din camera lui. El răsfoiește Jurnalul

pentru 1945, când începea lucrarea.

49 Ibidem , 13 iunie 1948. Toată viața, Mircea Eliade a alternat

între scrierea de ficțiune și lucrări academice.

50 Ibidem , 8 iulie 1948.

51 Ibidem, 28 octombrie 1948. În Jurnalul publicat, el a revizuit

ultimele două propoziții: „Și totuși, va trebui să o fac. În jur

Eu, toată lumea întreabă cât timp mai avem, când va fi

a venit…?”

Este ciudat cât de panica mea de atunci, credința mea în

imanenţa războiului, anticipa internaţionalul

tensiunea care a urmat. Dar în ultimele câteva săptămâni,

Am fost mai calm. Nu mai cred – din fericire

– acel război va izbucni într-o lună sau două.

La 23:00, înregistrează că Le Mythe este

finalizat, cu excepția Prefaței. Rezumând-o

„istorie”, spune el:

Început în martie [de fapt, februarie] 1945 la

Cascaes, scăpat rapid și apoi preluat din nou

în iarna anilor 1946-47, terminat provizoriu în

Mai 1947, [este] acum definitiv încheiat. eu

o consider cea mai importantă carte a mea, în ciuda ei

imperfecțiunile și aluziile (care nu vor

satisface pe oricine) din ultimul capitol.52

Editura „Gallimard” aștepta

Le Mythe și a apărut în presă în ianuarie 1949.

Eliade a văzut-o în vitrina unei librării pe 27 mai și a făcut-o

„serviciu de carte” pentru ea câteva zile mai târziu.53 În aprilie, the

A venit istoricul religiilor italian, Raffaele Pettazzoni

la Paris, iar Eliade l-a întâlnit în cele din urmă pe acest om pe care îl avea de mult

admirat.

Am discutat despre Traité timp de două ore; „istoric” că

el este, el respinge tezele mele despre arhetipuri. Dar el

52 Ibidem , 3 noiembrie 1948; revizuit și prescurtat în publicat

Jurnal.

53 Ibidem , 3 februarie; 27, 31 mai 1949.

58 își cere scuze tot timpul, repetând continuu că eu

au reînnoit studiile religioase etc.54

După ce Le Mythe de l'eternel retour a fost publicat,

Eliade a primit comentarii apreciative de la B. Croce,

H. de Lubac, Karl Meuli, Eugenio d'Ors ş.a.55

D'Ors, pe care Eliade îl cunoscuse în Portugalia, era

„entuziast”, spune Eliade, „pentru că am scos

structura platoniciană de arhaic și tradițional

ontologii („populare”).” Dar Eliade este dezamăgit de atunci

crede că d'Ors nu şi-a înţeles punctul de vedere despre

abolirea rituală a timpului, care necesită repetare.56

Are aceeași critică pentru alte recenzii pe care le-a citit:

Toate excelente, dar am impresia că este cea mai bună

teză importantă – necesitatea „repetării”, că

este, pentru re-crearea lumii – nu este clar

înțeles. Funcția repetiției este existențială;

este voința de a continua viața, în speranța de a o repeta

infinitum.57

Până acum, la sfârșitul lui octombrie 1949, Eliade era

deja implicat în scris ceea ce avea să devină al lui

Ultimul și cel mai mare roman lung, Noaptea de Sânziene ,

publicat în limba engleză ca The Forbidden Forest .58 This

54 Ibidem , 3 aprilie 1949; revizuit în Jurnalul publicat.

55 Jurnal, 16 iunie 1949.

56 Ibidem, 3 octombrie 1949.

57 Jurnal MS, 29 octombrie 1949

58 Mircea Eliade, Pădurea interzisă , Notre Dame (Indiana) și

Londra: Notre Dame University Press, 1978, tradus din

Română de Mary Park Stevenson și Mac Linscott Ricketts.

59 romanul nu poate fi înțeles decât ca literar

expresie a ideilor lui Eliade despre timp, așa cum sunt expuse în

Le Mythe de l'éternel retour , care ar trebui citit

înainte sau împreună cu romanul.

Înapoi la Cosmos și istorie, capitolul IV

Capitolul IV, „Troarea istoriei”, este subdivizat

în patru secțiuni. În prima secțiune, „Supraviețuirea

Mitul Eternei Întoarcere”, începe Eliade

scuze prin admiterea problemei ridicate în aceasta

capitolul depășește limitele pe care și le intenționase pentru

carte. Pentru a compara omul societăților tradiționale,

care „a acordat evenimentului istoric nicio valoare în sine,

cu „om modern, istoric” ar necesita

analizând toate varietățile de istoricisme moderne,59 și să

a face acest lucru ne-ar „duce prea departe de director

tema acestui studiu.” Prin urmare, el propune

examina doar „soluţiile oferite de istoricist

scopul de a permite omului modern să tolereze

presiunea din ce în ce mai puternică a contemporanului

istorie” (p. 141).

Dar înainte de a face acest lucru, el revizuiește ceea ce a spus

în primele trei capitole ale cărții, amintind de

cititor al modalităților oamenilor civilizațiilor tradiționale

s-au apărat împotriva istoriei,

59 Vezi Cosmos și istorie, nota de subsol 19, p. 150, pentru o listă a unora

„istoricisme”.

60

[…] fie prin desființarea periodică

repetarea cosmologiei […], sau prin dăruire

evenimente istorice un sens metaistoric […].

Creștinismul popularului [agricol]

Păturile europene nu au reușit niciodată să desființeze

fie teoria arhetipului […] fie a ciclicului

și teorii astrale (după care istoria a fost

justificată, iar suferințele provocate de ea asumate

un sens escatologic) (p. 142).

Dintre conducătorii bisericești și teologi, doi

concepţiile generale despre timp s-au luptat prin

secolele: liniarul , de la cădere până la

Răscumpărarea și ciclic, inclusiv teoriile astrale

fatalitate. Eliade vede perspectiva ciclică ca având o

renaștere recent, sub diferite forme, cu Nietzsche,

Spengler, Toynbee și alții (p. 246). El găsește asta

destul de semnificativ:

Formularea, în termeni moderni, a unui arhaic

mitul trădează măcar dorința de a găsi un sens

şi o justificare a sensului transistoric pentru

evenimente istorice. Astfel ne găsim în pre-

Poziția hegeliană, valabilitatea „istoricistului”

soluţii, de la Hegel la Marx, fiind implicit

pusă în discuţie (p. 147).

În a doua secțiune a acestui capitol, „The

Dificultăţi ale istoricismului”, subliniază Eliade ceea ce el

ia în considerare defectele punctului de vedere al lui Hegel și ale acestuia

inadecvarea pentru a trata problema „terorii

61 al istoriei.” „De la Hegel încolo, orice efort este îndreptat

spre salvarea și conferirea valorii istoricului

eveniment ca atare”, spune Eliade.Predarea unui strict

filozofia necesității istorice, Hegel a fost obligat

pentru a vedea în fiecare eveniment voința „Spiritului Universal”.

Eliade observă că a existat, în această viziune, o paralelă

cu profeții evrei, care au proclamat și asta

fiecare eveniment istoric a fost o manifestare a voinţei

lui Dumnezeu. „Dar cu Marx, istoria a aruncat totul

semnificație transcendentală; nu mai era nimic

mai mult decât epifania luptei de clasă”. Încă,

Eliade admite, marxismul păstrează un sens pentru

istorie: evenimentele duc la o eliminare definitivă a

teroarea istoriei într-o „epocă de aur” (pp. 148-149).

Pentru Eliade, „Troarea istoriei devine mai mult

si mai intolerabil din punctele de vedere oferite de

diversele filozofii istoriciste”. El nu

propun să discutăm despre filozofiile din această carte, el

spune, dar vrea să știe un lucru:

Cum poate fi tolerată „teroarea istoriei”.

punctul de vedere al istoricismului? […] Ar trebui să ne dorim

pentru a ști, de exemplu, cum ar fi posibil

să tolereze, şi să justifice, suferinţele şi

anihilarea atâtor popoare care suferă și sunt

anihilate pentru simplul motiv că lor

situaţia geografică îi pune pe calea

istorie […].

El numește în mod specific sud-estul Europei drept un

exemplu.

62 Cum poate omul să tolereze catastrofele și ororile de

istorie – de la deportări colective și masacre

la bombardamentele atomice – dacă dincolo de ele poate întrezări

nici un semn, nici un sens transistoric? (pag. 151).

Dar Eliade este optimist:

Există motive să prevăd că, ca teroare de

istoria se înrăutățește, pe măsură ce existența devine mai mare

precare din cauza istoriei, a pozitiilor de

istoricismul va pierde din ce în ce mai mult din prestigiu. […] Este

nu este inadmisibil să ne gândim la o epocă nu prea departe

îndepărtat, când omenirea, pentru a-și asigura supraviețuirea, va

se găsește redusă la renunțarea la orice mai departe

„facerea” istoriei […] și se va limita la

repetarea gesturilor arhetipale prescrise […] (pp.

153-154).

Acolo lasă problema, spunând că plănuiește

urmăriți „aceste speculații” în altă parte.

A treia secțiune, „Libertate și istorie”,

compară „libertatea de a face istorie” a omului modern

cu aderarea omului tradiţional la normele arhetipale

și gesturi, care li se pare, celor dintâi, a fi a

revenirea la „natură”, născută dintr-o frică de a face ceva

nou sau neobișnuit. Totuși, „om modern”, ca Eliade

pune,

poate fi creativ numai în măsura în care este istoric; în

cu alte cuvinte, toată creația îi este interzisă, cu excepția lui

ceea ce își are izvorul în propria sa libertate; şi,

în consecință, totul îi este refuzat, cu excepția

libertatea de a face istorie făcându-se pe sine.

63

Dar, susţine Eliade,

devine din ce în ce mai îndoielnic că modern

omul poate face istorie. Istoria este făcută de

elită din ce în ce mai mică, chiar fiind redusă în

multe cazuri la un singur dictator, astfel încât media

omul care ar fi liber trebuie să fugă, să se refugieze într-o

existență subumană sau să se sinucidă. În contrast,

omul civilizaţiilor arhaice se bucură de libertate

a fi creativ – fiind capabil să-l anuleze pe a lui istoria și începe o nouă existență pură în fiecare an (p. 154-159).

În ultima secțiune a capitolului IV, intitulată „Disperarea sau Faith”, Eliade prezintă ceea ce vede ca fiind alternative disponibile omului modern, în fața teroarea istoriei. Dacă istoricismul nu este răspunsul, atunci ce este? „Practic, orizontul arhetipurilor și repetiția nu poate fi depășită cu impunitate dacă nu acceptăm o filozofie care nu exclude Doamne”, declară el.

Și într-adevăr, acest lucru s-a dovedit a fi adevărat atunci când orizont de arhetipuri şi repetare a fost transcendet, pentru prima dată, de către judeo-creştinismul, care a introdus o nouă categorie în experienţa religioasă: categoria credinţei.

Aici Eliade îl citează pe Avraam care s-a încrezut în Iahve (privind jertfa singurului său fiu), a cărui credință poate fi definit ca „pentru Dumnezeu, toate lucrurile sunt posibile” [64] și Evanghelia după Marcu, 11:22-24, care implică faptul că totul este posibil, prin credință, și pentru om.

Credința, în acest context, ca și în multe altele, înseamnă emancipare absolută de orice fel de firesc „lege” și, prin urmare, […] libertatea de a interveni chiar şi în constituţia ontologică a universului.

Este, în consecință, un preeminent creativ
libertate. Cu alte cuvinte, constituie un nou
formula pentru colaborarea omului cu creația –
prima, dar și singura astfel de formulă acordată
el încă din orizontul tradiţional al arhetipurilor şi
repetarea a fost depăşită. Doar o astfel de libertate
[…] este capabil să apere omul modern de teroare
a istoriei – o libertate, adică care își are izvorul
și își are garanția în Dumnezeu (p. 160-161).60

Eliade continuă,

Putem spune, în plus, că creștinismul este
„religia” omului modern și a omului istoric, a
om care a descoperit simultan personal
libertate și timp continuu. […] Este doar de
presupunând existenţa lui Dumnezeu că el
cucerește, pe de o parte, libertatea (care acordă
lui autonomie într-un univers guvernat de legi […])
şi, pe de altă parte, certitudinea că istoric
tragediile au un sens transistoric, chiar dacă
acel sens nu este întotdeauna vizibil pentru umanitate în
starea sa actuală. Orice altă situație a modernului
omul duce, în cele din urmă, la disperare.

60 Compare Journal, 1 ianuarie 1945.

Și în sfârșit,

Creștinismul se dovedește incontestabil a fi religia
de „om căzut” și asta în măsura în care modern
omul se identifică iremediabil cu istoria şi
progres și la care sunt istoria și progresul
căderi, ambele implicând o abandonare definitivă a
paradisul arhetipurilor și al repetiției.
Aceste citate din ultima secțiune a cărții
par să-l prezinte pe Eliade ca un om de credință și un adevărat
credincios, care găsise în creştinism răspunsul la
propria sa problemă a „terorii istoriei” (căderea
România și ocuparea ei de către Uniunea Sovietică, as
precum și încercările lui personale). Totuși, trebuie să reținem a
judecata finala, pentru ca el este mereu atent sa vorbeasca
la persoana a treia. Oricum ar fi, atunci când a fost
fost studiate îndeaproape, Cosmos şi Istoria dăinuie, ca
Eliade a crezut că va fi, ca fiind cel mai important al lui
volumul teoretic.
[Pagina 67 - Fără text extractibil]

Ioan Petru Culianu, Mircea Eliade,
iar Felix culpa
Cu IP Culianu - Corespondența ML Ricketts
Liviu Bordaş
1. De mai multe ori Ioan Petru Culianu (1950-
1991) se recunoscuse – mai mult sau mai puțin

modestie declarată – un discipol al lui Mircea Eliade, la pe care și-a legat întreaga existență. Odată a fost într-un interviu înregistrat la 30 octombrie 1984. Vorbind atunci despre importanța lui Eliade în cultura română, el a afirmat că acest bărbat a fost „deschizătorul unei școli care încă nu a dat multe roade, dar care, fără îndoială, le va da.”1 Este inutil să adăugăm că cel mai important reprezentant al „Eliadei şcoală” în cultura română era el însuşi, şi Culianu era foarte conștient de poziția sa.

Ucenicia lui a lui Eliade era, deja în anii 1970, tulburat de vânturi ostile de natură non-academică. Acestea au adus din nou în discuție spectrul politic

1 Publicat de Andrei Oişteanu, fără partea introductivă referindu-se la Eliade, în Revista de istorie și teorie literară (București), XXXIII, nr. 3, iulie-septembrie 1985, p. 89-93; fragmentele lipsă au fost publicate ulterior în Litere, arte & idei (București), I, nr. 5, 10 iunie, 1991, p. 7.

68 dintre anii 1930 și 1940 au crezut – sau au sperat – să aibă fost îngropat în spatele Cortinei de Fier. Mai precis, au reînviat acuzaţiile de filo-fascism şi antisemitismul, care fusese deja propagat, cu un grad de succes, în 1945-1956 când Eliade avea a căutat o nouă cale la Paris. După cum se știe, Culianu a simțit însuși era obligat să-i respingă, dar stăpânul era

nu prea multumit de initiativa discipolului, mai degraba
incomod – trebuie spus – chiar dacă bine intenționat.
Au rămas textele pe care le-a scris în anii 1970
nepublicată.2 În ultimii ani ai vieții lui Eliade,
cu toate acestea, a publicat două articole pe această temă.3
După moartea sa, acuzațiile, anterior
eterogen și bazat mai ales pe auzite,
devenit din ce în ce mai organizat şi
documented. Among the burdens which Culianu
assumed as part of the inheritance from the master
was that of clarifying his interwar political
involvement and to show the lack of foundation for
the faults which were being brought to him.

2 "Ce spune şi ce nu spune Mircea Eliade" ["What Mircea Eliade
says and what he doesn't say", 1974]; "Citesc în Il Popolo " ["I read
in Il Popolo ", 1978], in I.P. Culianu, Studii româneşti , II, Iaşi:
Polirom, 2009, pp. 241-247; "Apendice 2. Mircea Eliade între
'burghez' şi 'antiburghez'" ["Appendix 2. Mircea Eliade, between
'bourgeois' and 'anti-bourgeois'", 1978], in idem , Mircea Eliade, 3rd
ed., revăzută şi mărită, Iaşi: Polirom, 2004, p. 317-335.

3 IP Culianu, „Mircea Eliade und die blinde Schildkröte", în Hans
Peter Duerr (ed.), Die Mitte der Welt. Aufsätze zu Mircea Eliade ,
Frankfurt pe Main: Suhrkamp, 1984, p. 216-243; „Mircea Eliade
et le long combat contre la racisme", Nouvelle Acropole (Paris), 81,
1985, p. 3-4.

2. Informații interesante despre aceste preocupări ale
Culianu este adus de ineditul lui
corespondență cu un alt elev al lui Eliade, Mac
Linscott Ricketts, care era pe cale să devină
cel mai important biograf al comunului lor
maestru.4 Schimbul lor de scrisori începu timid și
episodic la începutul anilor 1980 și numai
după moartea lui Eliade se transformă într-un adevărat
relație intelectuală și umană. Pentru aproape doi
ani, din mai 1986 până în februarie 1988, cu puțin
pauze, cei doi se scriu unul altuia continuu,
pe când în următorii doi ani corespondenţa lor
devine mai rar.

Subiectele principale ale acestui schimb de epistole
privesc manuscrisele Profesorului, al lui
cărți neterminate sau traducerea lor în engleză.
Printre altele, ei furnizează date care ne ajută

4 Vezi scrisorile de la sfârșitul acestui articol. Îi mulțumesc profesorului Ricketts pentru
scrisorile și permisiunea de a le publica. Scrisorile lui Culianu
sunt reproduse după originalele găsite în arhivele personale
al prof. Ricketts, în timp ce propriile sale scrisori după copii sau ciorne păstrate
împreună cu ei. Din păcate, după cum arată dovezile interne, nu
toate acestea din urmă au fost păstrate. De exemplu, primul lui Ricketts
scrisoarea din 30 octombrie 1980, răspunsurile sale la scrisorile lui Culianu

numerele 1, 3, 5, 15 (9 septembrie 1986), 16 (31 octombrie 1986) și 17 (8 și [?] decembrie 1986), scrisorile sale din 2 iunie 1989 și [?] decembrie 1989, răspunsurile sale la scrisorile 37 și 38 (11 decembrie 1990). O mică parte din această corespondență a fost discutată de Sorin Antohi în 1995, pe baza arhivei personale a lui Culianu. Cf. postfață „Culianu și Eliade. Vestigiile unei inițieri" [„Culianu and Eliade. Rămășițele unei inițieri"], la IP Culianu, Mircea Eliade, op. cit., p. 351-369 (363-367).

70 reconstituie destinul celui de-al patrulea volum din The Istoria ideilor religioase.5 În virtutea rolului său de Executorul literar al lui Eliade, Culianu a intermediat între Ricketts și Christinel Eliade sau diverși editori. Cele mai multe adesea revin în discuţie la volumul al doilea al Autobiografia, tradusă în engleză de Ricketts, iar la monumentala sa monografie despre Anii români ai Profesorului. Ambele volume a aparut in 19886 si avea sa atraga noi reactii privind angajamentul politic al tinerilor Eliade. Dar, deja în aprilie 1987, corespondența lor începuse să se învârte în jurul acestor chestiuni.

După moartea lui Eliade, unii dintre noii lui critici care concentrat pe simpatiile sale politice din anii 1930, l-a prezentat pe Culianu drept apologe pentru stăpânul său, a termen cu nuanțe care merg de la un simplu apărător la un susținător zelos și panegirist. Primul care o face

a fost antropologul marxist Vittorio Lanternari

(1918-2010) în încercarea de a sprijini criticul mai vechi

articolele lui Furio Jesi (1941-1980) și Alfonso Maria di

5 Despre aceasta vezi articolul meu: „'Întotdeauna far într-o lume nihilistă'.

Mircea Eliade şi Ioan Petru Culianu – completări documentare”

[“’Always a beacon-light in a nihilistic world’. Mircea Eliade and

Ioan Petru Culianu – documentary contributions”], forthcoming in

Studii de istorie a filosofiei româneşti (Bucharest), VIII, 2012.

6 M. Eliade, Autobiography , II, 1937-1960. Exile’s Odyssey , trans. from

the Romanian by M.L. Ricketts, Chicago & London: University of

Chicago Press, 1988; M.L. Ricketts, Mircea Eliade, The Romanian Roots.

1907-1945 , 2 vols., Boulder: East European Monographs (distributed

by Columbia University Press, New York), 1988.

71 Nola (1926-1997) in response to Culianu’s rebuttal.7

One could wonder whether some of these Eliade critics

a urmărit nu doar minimalizarea intervențiilor lui Culianu –

văzut ca un discipol și adept al său – dar poate că

împinge-l să le minimalizeze el însuși. Foarte probabil

aceasta a fost intentia lui Lanternari, care i-a scris

la 6 aprilie 1987, pentru a-i comunica,

împreună cu articolul său, noi critici la adresa Profesorului

(pe baza unui articol inedit al lui Radu Ioanid).8

Reacția nu a așteptat, dar nu a fost cea așteptată

unul. Culianu a răspuns pe 28 aprilie, exonerând

el însuși din acuzația de „aploge”, dar insistând că

Eliade nu era membru al Legiunii sau anti-
Semit, că el a fost de fapt un anti-nazist în virtutea
faptul că era salazarian.9 În viziunea lui, a lui Lantenari
argumentele nu par a fi susținute de un solid
argument. Mai ales, Culianu nu a fost convins de
existența articolelor în Buna Vestire și credea
că acuzaţiile s-au bazat exclusiv pe Mihail
Jurnalul lui Sebastian, un document subiectiv care
nu a dovedit nimic.

Odată cu acest schimb de scrisori cu
Lanternari, i-a trimis lui Ricketts o copie a unei scrisori către
istoricul Arnaldo Momigliano (1908-1987), în vizită atunci
profesor la Universitatea din Chicago, cel care
i-a adus în atenție articolul lui Lanternari înainte de

7 V. Lanternari, „Ripensando a Mircea Eliade”, La critica sociologica
(Roma), nu. 79, octombrie-decembrie 1986, p. 67-82.

8 Anexa 4.

9 Anexa 5.

din urmă îi scrisese.10 Se poate presupune că
fusese trimisă o scrisoare de la profesorul din Roma
prin faptul că Momigliano îi comunicase
reacția lui Culianu, căruia citirea articolului său
nu-l făcuse să-și schimbe deja poziția
exprimat cu privire la simpatiile politice ale
tânărul Eliade. Dacă această ipoteză este verificată, este una

argument mai mult pe care Lanternari intenționa să-l împingă
Culianu sa-si reevalueze pozitia, in sensul de
acceptând, chiar parțial, unele dintre lucrurile care aveau
a fost imputat stăpânului său.
Ca urmare a acestei confruntări în scrisori, Ricketts
comunicați-i „pretinsul incriminator"
texte din revistele Vremea , Buna Vestire , and
Sânzana , despre a cărei existență Culianu era în dubiu.
Dar citirea lor – luând în considerare faptul
că cei mai „angajați" dintre ei (răspunsul la
chestionarul „De ce cred în victoria celor
Mișcarea legionară") nu fusese scrisă de el –
nu și-a schimbat nici măcar poziția. îşi dădu seama Culianu
că Eliade fusese mai aproape de Legiune decât ar fi fost el
i-ar fi plăcut să fi crezut, dar, în ciuda acestui fapt, nu a crezut
fost membru al Legiunii sau antisemit sau filozofic
Nazist. Pe baza acestor articole, a pregătit două
prelegeri pentru secțiunea română a BBC (britanic
Broadcasting Corporation), unde le-a citit în iulie.
Au fost menite să demonstreze exact acest lucru:
că Eliade era doar un „simpatizant militant" al
10 Addendum 6 (29 aprilie 1987).
73 Mișcarea legionară, nu un membru, cu atât mai puțin un filo-
nazist sau antisemit.11
Deși i-a scris lui Lanternari că atâta timp cât el

nu-și demonstrează acuzațiile, nu are niciun motiv
sa faca un raspuns la articolul lui, in cele doua radio
emisiunile și-a întărit vechea poziție
tocmai pe baza unor dovezi profesorul italian
ar fi trebuit să producă. Culianu îl consideră pe Mihail
Afirmațiile lui Sebastian pasionat și „dezolat
greșit." Pe baza unor astfel de acuzații, atacul din
„Buletin fantomă" al unei tendințe comuniste, Toladot
la Ierusalim, a provocat o polemică aprinsă în Italia
(adică, F. Jesi, AM di Nola etc.) unde se află și astăzi
având loc o „campanie plină de surprize". Ultimul
expresie se referă (și) la Lanternari, dar acesta avea
nici o modalitate de a lua act de ea sau de reafirmare a
poziţia colegului său român. Din păcate,
nici Culianu nu putea ști despre critic
supliment pe care îl avea antropologul italian
adăugat la versiunea sa revizuită a articolului său.12
Pe 20 mai 1987, i-a scris lui Ricketts că următorul
sesiunea Academiei Americane de Religie (Boston,
5-8 decembrie 1987) ar avea o secţiune dedicată
Eliade la care „niște proști" ar vorbi despre ai lui
11 „Mircea Eliade și Nae Ionescu" și „Mircea Eliade din 1937
la 1945" (în română), în IP Culianu, Studii româneşti , II, op. cit. ,
pp. 160-167, unde sunt datate eronat 1988. Data corecta
atestat în scrisoarea către Ricketts din 13 noiembrie 1987 (nr. 30).

12 „Un maestro visto a distanza: Mircea Eliade tra scienza e vita”,
în V. Lanternari, Antropologia religiosa. Etnologia, storia, folclore , Bari:
Dedalo, 1997, p. 313-356 (334-336, 353-354).

74 de asociații politice în tineret. Proștii numiți erau
Adriana Berger și Ivan Strenski. El și-a exprimat
sper că cineva va fi prezent, capabil
dând un răspuns. Acest cineva era prof. Ricketts
însuși, care susținuse că nu există
dovadă că Eliade era membru al legionarului
Mișcare, dar că au fost multe dovezi pe
dimpotrivă că nu era un antisemit. The
argumente ale Adrianei Berger, înflăcărată sicofantă a
Eliade, cât a trăit, s-au bazat pe auzite, indirecte
surse și presupoziții. Ea a făcut și mormânt
confuzii, identificându-l pe şeful Legiunii, Horia
Sima (1906-1993) cu poetul Horia Stamatu (1912-
1989), și grupul ezoteric italian „Ur” cu un secret
cuib (cuib) al Mişcării Legionare.13
La începutul anului 1988, răspunzând la o scrisoare în
pe care Mac Ricketts îl descrisese recentul AAR
întâlnit la Boston, Culianu o consideră pe Adriana Berger
ca „iresponsabil din punct de vedere savant” și „nebun clinic”.14
Metoda ei se numește „istorie paranoica”, o formă de
istoriografia poststructuralistă în care excelează.
Referindu-se la ceea ce susține Berger, ea a aflat

de la Horia Stamatu despre apartenenţa lui Eliade la

Garda de Fier, Culianu afirmă că este improbabil ca

l-a cunoscut personal, pentru că altfel ar fi făcut-o

13 Scrisoarea lui Ricketts, 11 decembrie 1987 (nr. 31).

14 Afirmaţiile lui Culianu pot fi susţinute din numeroase locuri în

corespondenţa lui A. Berger cu Eliade. Hârtii Mircea Eliade ,

Centrul de Cercetare a Colecțiilor Speciale, Biblioteca Universității din Chicago,

caseta 63.20 (alte trei litere împrăștiate în casetele 70.9, 73.1 și două

lucrări inedite cu dedicaţii în caseta 135.5). V. infra.

75 nu l-am confundat cu Horia Sima. El consideră

mai probabil ca ea să fi adunat informaţii

din arhivele lui Mircea Eliade când era logodită

în calitate de secretar personal (ianuarie până în mai 1984). Mai mult

tocmai din scrisorile trimise de Culianu către

Profesor în anii 1977 până în 1979, când el însuși

se crede că a găsit analogii serioase între ale lui

opere şi ideologie legionară. Cufundându-se

a ajuns totuși la subiect mai profund

concluzia că aceste asemănări sunt foarte

general și datorită spiritului epocii (Zeitgeist).

Adriana Berger a făcut probabil fotocopii ale acestora

scrisori, fără permisiunea lui Eliade – ca Culianu

a aflat – dar, după cum se pare, nu a fost în stare

descifrați și interpretați-le corect.15

Deja în toamna anului 1987, când a aflat că

Articolele „politice” ale lui Eliade din 1937 fuseseră traduse

în Italia şi probabil va fi publicat,16 Culianu

îi scrie colegului său american că ei doi,

împreună cu Roberto Scagno, ar trebui să ofere

explicaţii despre acest moment în cea a Profesorului

biografie.17 Se înţelege că era vorba de

să scriem împreună o carte și să o publicăm în Italia. Din moment ce

acele articole nu au fost în cele din urmă publicate, the

proiectul nu a fost discutat în continuare.

15 Scrisoare către Ricketts, 19 ianuarie 1988 (nr. 32). Vezi și scrisoarea către

Lanternari, 28 aprilie 1987 (Addendum 5).

16 Nu se știe cui să atribuie inițiativa. Ar putea foarte

bine să fie legat de Vittorio Lanternari și Radu Ioanid.

17 Scrisoarea din 22 octombrie 1987 (nr. 28).

76 Puțin peste un an mai târziu, la 16 noiembrie 1988,

Culianu la telefonat lui Ricketts pentru a vorbi din nou despre

proiectul unei cărți „în apărarea lui Eliade”. De data aceasta

urma să fie publicată în SUA, de Macmillan, și editată

de Wendy Doniger – „Mircea Eliade Distins

Profesor de serviciu de Istoria Religiilor” la

Şcoala de Divinitate –, dar cu Matei Călinescu şi

el însuși în rolul de „redatori tăcuți”. Cartea ar fi

conțin articolele „pretins incriminatoare” din 1937-

1938, tradus și comentat de Mac Ricketts,

precum și articole ale tuturor criticilor și susținătorilor

Eliade care putea scrie despre el cu autoritate.18

Printre cei luați în considerare s-au numărat Eugen Weber, Keith

Hitchins și Seymour Cain. Dar deşi Ricketts

tradusese în engleză articolele, proiectul

nu a putut fi continuat din cauza soţiei lui Eliade.

Christinel nu putea înțelege ce se întâmplă,

și a suferit chiar și la articolele de bună-credință, care -

ca cei ai lui Culianu – a încercat să bage toată treaba

lumina istoriei şi a documentelor.19

Primul articol publicat de Culianu despre asta

tema după moartea lui Eliade sa bazat pe

monografia recent tipărită a lui Mac Ricketts.20

Cu toate acestea, a nemulțumit-o atât de mult pe Christinel încât a simțit-o

obligat să-și retragă recenzia despre cartea lui Ricketts,

care trebuia să apară în Philadelphia

18 Un rezumat al convorbirii telefonice notat de Ricketts la

timpul (nr. 34).

19 A se vedea scrisoarea lui Culianu din 7 iunie 1989 (nr. 37).

20 IP Culianu, „Invito alla lettura di Mircea Eliade”, Abstracta

(Roma), nu. 35, martie 1989, p. 38-49.

77 „Jurnal cultural alternativ” românesc Agora . În

între timp, deja apăruseră multe

recenzii acuzatoare21 și articole care propagă a

critică politică părtinitoare și exagerată. Acestea din urma

purta semnăturile lui Radu Ioanid,22 Alfonso M. di

Nola,23 și, cea mai insistentă dintre toate, Adriana Berger.24

Luând partea opusă, pe lângă Ricketts cu

21 Ivan Strenski, „Mâhnirea și secretele lui Mircea Eliade”, Los Angeles Times, 22 ianuarie 1989; Robert Irwin, „Simpatie pentru „Arhanghel”, The New York Times Book Review, 94, 5 martie 1989, p. 48; Edgar Reichman, „Piesele morții lui Eliade. Când scriitorul Roumain a cedat fascinației unei mitologii funerare”, lume (Paris), 20 octombrie 1989, p. 36; George Steiner, „Extaz, nu „Argumente”, The Times Literary Supplement (Londra), IV, nr. 565, 28 septembrie - 4 octombrie 1990, p. 1015-1016.

22 R. Ioanid, „Mircea Eliade și fascismul”, Critica sociologică (Roma), nu. 84, ianuarie-martie 1988, p. 16-29. Vezi și cartea lui Sabia Arhanghelului. Ideologia fascistă în România, traducere de Peter Heinegg, Colorado: Monografii din Europa de Est, distribuite de Columbia University Press, New York, 1990, pp, 82, 107, 114, 125 , 137 , 143 – 147 , 155 – 156 .

23 AM de Nola, „Mircea Eliade între știința religiilor și ideologia ‘gardiană’”, Marxism Today (Milano), nr. 5-6, septembrie-octombrie 1989, p. 66-71.

24 A. Berger, „Soarta unui scriitor de Mircea Eliade lui Al. Mirodan” [„Soarta ciudată a unei scrisori a lui Mircea Eliade către Al. Din Miro”], Minimum (Tel Aviv), II, nr.18, septembrie 1988, pp. 47-49; „Fascismul și religia în România”, Analele de burse (New York), VI, nr. 4, 1989, p. 455-465; „Anti-iudaism și anti-Istoricismul în scrierile lui Eliade”, s-a citit în sesiunea anuală

al Academiei Americane de Religie, New Orleans, 17-20 noiembrie 1990; a apărut un articol cu același nume în ebraică în Hadoar. The Jewish Histadruth of America (New York), 70, nr. 21, iunie 1991, p. 14-17.

78 monografia sa, au fost Seymour Cain (1914-1997),25 a bun cunoscător și cărturar al operei lui Eliade și tânărul doctorand la Edinburgh, Bryan S. Rennie.26 Culianu însuşi scrisese un articol în forma unei revizuiri ample a englezei recente a lui Ricketts traduceri ale unor părți din Jurnalul și Memoriile lui Eliade, as precum şi a propriei monografii, pe care Culianu consideră „opera definitivă” despre român perioadă a vieţii şi operei lui Eliade. Din păcate, asta va fi ultimul text pe care urma să-l publice despre întrebarea „felix culpa”, așa cum se va numi peste ani vino.

La 4 decembrie 1990 Culianu a comunicat cu Mac Ricketts pe care Adriana Bergers l-a repetat criticile la adresa lui Eliade nu „au nicio greutate”, în ale lui opinie. În ultima sa scrisoare către el, din 3 aprilie 1991, el se referă la articolul ei „Fascism and Religion in România” ca reprezentând „noi nenorociri”.

3. Ultimul articol al lui Culianu, care discută cel mai mult cărţi recente care se referă direct la politic simpatiile lui Eliade în tinerețe, vor apărea

25 S. Cain, „Mircea Eliade, Garda de Fier, şi Anti-
Semitism”, Midstream. A Monthly Jewish Review (New York), 35, noiembrie 1989, p. 27-31.

26 Rezultatele cercetărilor sale care au demonstrat falsificările ale Adrianei Berger, scrise la începutul anului 1991, nu au fost publicată până la sfârșitul anului următor. Bryan S. Rennie, „Cariera diplomatică a lui Mircea Eliade: un răspuns la Adriana Berger”, Religion (Londra), 22, nr.4, 1992, pp. 375-392.

79 postum, în ianuarie 1992.27 Contrar a ceea ce unii autori au scris despre atitudinea „the ultimul” Culianu spre maestrul său, i se arată acest text preocupat să-l apere de fals acuzații ale detractorilor precum articolele anterioare (el chiar a luat câteva idei și fraze de la cei doi prelegeri susținute la Radio BBC). Singura diferenta din acestea este grija lui în manipularea sensibilităţii de Christinel, atitudine care revine frecvent în corespondență cu Ricketts. În măsura în care a fost discutat foarte puțin, și neinclus până acum în Ediție românească a operelor lui Culianu, merită a noastră acordându-i mai multă atenție în acest articol.

Plecând de la presupunerea că Eliade poate fi considerată o ilustrare vie a modului în care un individ este produsul unei anumite situații istorice, Culianu insistă asupra necesităţii contextualizării operei sale. The

Eliade din anii 1960 și 1970 a fost unul dintre cei mai mulți
savanti influenti in lupta impotriva rasismului si
etnocentrismul. Faptul că, pentru o scurtă perioadă spre
sfârşitul anilor 1930 a adus un omagiu „românului
etnocentrismul" vine ca un șoc pentru marele număr
dintre cei care l-au cunoscut. Cum ar fi putut să ajungă
aici, după ce până atunci atitudinea lui politică fusese a
democratic, iar cel mai bun prieten al lui fusese evreu?
Eliade a suprapus imaginea non-ului lui Gandhi.
violențe asupra „Fasciștilor români", considerați de
27 IP Culianu, „Mircea Eliade, Jurnal I, II, III, IV ; Autobiografie
vol. 1, 2; Mac Linscott Ricketts, Mircea Eliade: The Romanian Roots,
1907-1945", The Journal of Religion (Chicago), 72, nr.1, ianuarie
1992, p. 157-161.
80 Culianu ca „perdanții absoluti ai istoriei", care avea
a reușit până la punctul de a petrece războiul în germană
lagărele de concentrare, alături de cei pe care îi urau:
evrei, țigani și homosexuali.
Culianu se alătură altor cărturari ai lui Eliade, precum Mac
Ricketts și Seymour Cain, în considerarea lui
simpatie pentru Mişcarea Legionară ca urmare a
o naivitate politică fără consecințe, iar în
negând existenţa oricărui antisemitism în a lui
opțiuni politice și academice. Sensibilitatea lui crescută
căci suferinţele românilor l-ar putea orbi

temporar la suferinţele altora. în ciuda acestui fapt, Eliade a fost o persoană deosebit de generoasă. Culianu găsește în jurnalul său, la un moment dat, o emoție „manifest antirasist” (la care s-a referit și într-un articol din 1990). Concluzia lui este că, în ciuda faptului că episodul din 1937, a rămas, în rolul său de savant, unul dintre cei mai lucizi combatanţi pentru cauza Alții, adică cei mulți, cei neglijați, cei asupriți, și neînțeles în jos prin lunga istorie a civilizația occidentală.

Deși se referă în principal la Ricketts monografie, publicată în 1988, acest articol de recenzie include, de asemenea, versiunile în limba engleză ale Memoirs (1980, 1988) şi a Fragments d'un journal (1989, 1990). Ultimul dintre ei – vol. I al jurnalului – a apărut în martie 1990, dar era deja cunoscut de el în ediţia franceză a 1973. Al patrulea volum, din care şi Culianu 81 citează, apărute în ianuarie 1990.28 Astfel, această dată poate fi considerat terminus post quem al redactării celui recenzie. Termins ante quem este dat de scrisoarea lui către Ricketts din 4 decembrie în care îl informează că el a scris-o deja. Alte două texte scurte despre Eliade, care ar putea disputa ultimul loc în cronologia redactării, nu se modifica sau contrazice orice susținut în articolul de recenzie.

În septembrie 1990, în articolul „Eliade koan", el

scrie că bunătatea acestui om

extins, la fel ca patriotismul său, până la punctul de

absurd. Deși nu și-a asumat o politică

apartenență, și-a iubit țara „cu absurd".

Culianu a adăugat că, la sfârșitul anilor '30, a visat

din el ca un fel de paradis orbitor, creat prin

apariţia unui „om nou" înzestrat cu toate

virtuți și, prin urmare, un exemplu pentru întreaga omenire.

Atât despre simpatiile legionare ale lui Eliade. Culianu

continuă să descrie cum arată în romanele sale Eliade

cu bunăvoință și cu o înțelegere superioară, chiar și asupra

un ofițer al Securității (poliției secrete) din anii 1950, căruia –

trebuie să adăugăm – reprezenta tot ceea ce putea fi opus

la visul lui din 1937.29

Celălalt text, prefața ultimului volum din The

Istoria ideilor religioase, din 2 decembrie 1990, a fost

nu un loc pentru abordarea chestiunilor sensibile în

28 Mulțumiri Prof. ML Ricketts pentru că a furnizat datele de

publicarea volumelor Jurnalului traduse de acesta.

29 IP Culianu, „Eliade koan", Lumea liberă (New York), nr. 101, 8

septembrie 1990, p. 9; republicat în Păcatul împotriva spiritului.

Scrieri politice , Bucureşti: Nemira, p. 120-122 (122).

82 Biografia lui Eliade. Cu toate acestea, Culianu nu a făcut-o

ratați șansa de a-și aminti faptul că a privit într-o

mod superlativ opera lui Henri Maspero (1882-
1945), sinologul francez de origine evreiască, care avea
a pierit într-un lagăr de prizonieri nazist.30
În aceeași zi, a acordat un interviu în care,
inevitabil, a fost întrebat despre acuzații
adus profesorului și despre legăturile sale
cu Nae Ionescu şi cu Mişcarea Legionară. Aici
din nou, păstrându-se la distanță personal,
Culianu susţine că nu se poate imputa lui Eliade an
intimitate cu Nae Ionescu, și neagă că ar fi fost a
Legionar sau antisemit. El recunoaște că „a căzut
în capcana” unui limbaj generalizat care părea
apoi pentru a avea sens, și asta datorită candorii sale, el
a văzut doar părțile generoase ale „o mișcare”, fără
înțelegând umbrele. Că Eliade începuse ca
democrat, dar în anul 1937 a „alunecat”, însă
doar în trei articole cu şovinist-xenofob
nuanțe. Și, în sfârșit, că a înțeles într-un alt mod
un fel, unul foarte personal, de ceea ce ideologii
Ortodoxismul vorbea pe vremea aceea. Politica lui
articolele din ceilalti ani sunt, in opinia lui Culianu,
„uimitor de bine intenționat și oportun”.31 Autorul

30 IP Culianu, „Vorwort”, în M. Eliade, Geschichte der religiösen Ideen ,
vol. III/2, Freiburg i. Br., Basel & Vienna: Herder, 1991, p. 5-6 (6).

31 IP Culianu, „Lumea est-europeană – o tragică pierdere de timp,

de oameni, de energii”, [„Lumea est-europeană – o risipă tragică of time, men, and energy”], interviu Gabriela Adameşteanu, 22 de ani (București), II, nr. 13, 5 aprilie 1991, p. 8-9, 15 (9, 15); republicat în Păcatul împotriva spiritului , op. cit. , p. 38-54 (46-48, 54).

83 din acest interviu, un scriitor cunoscut și respectat, ne asigură că răspunsurile lui au fost spontane şi ale lui atitudine una de solidaritate cu Eliade, nu de furioasă revoltă sau de amară dezamăgire, așa cum au încercat unii interpretează-l mai târziu.32

i-a declarat Culianu chiar și logodnicei sale – în același anul 1990 – că Eliade nu fusese membru al Garda de Fier33 și că nu era un „om rău”.34 The faptul că nu l-a considerat un fost legionar, cu atât mai puțin un filo-fascist, este dovedit de credința sa naivă că Eliade ar fi fost persoana ideală să devină the president of a democratic Romania, where the office would have been an honorary and symbolic chair.35

32 Gabriela Adameşteanu, “Istoria unui interviu după zece ani” [“The story of an interview, ten years later”], in Sorin Antohi (ed.), Ioan Petru Culianu. Omul şi opera , Iaşi: Polirom, 2003, pp. 213-233 (227, 230).

33 This fact is supported even by important members of the Legionary Movement, such as the former commandant Vasile Posteucă, on whose book Mac Ricketts draws Culianu’s attention in a letter of 29 November 1988 (no. 35). V. Posteucă, Dezgroparea

Căpitanului , ed. by Al. Ronnett, Madrid: Ed. Mişcării Legionare, 1977, pp. 35-36. To this can be added a notation in his journal, published posthumously. V. Posteucă, " Jurnal ", in Mircea Eliade în conştiinţa contemporanilor săi din exil , ed. by Gabriel Stănescu, Norcross: Criterion, [2001], pp. 272-277 (275, 28 October 1958).

34 Ted Anton, Eros, Magic, and the Murder of Professor Culianu , Evanston IL: Northwestern University Press, 1996, p. 117; Eros, magie şi asasinarea profesorului Culianu , Romanian edition , revised and enlarged, trans. by C. Felea, Bucharest: Nemira, 1997, p. 277.

35 I.P. Culianu, "Viitorul României în unsprezece puncte" ["Romania's future in eleven points"], Lumea liberă (New York), nu. 66, 6 ianuarie 1990, p. 19, 30-31; republicată în Păcatul împotriva spiritului , op. cit. , p. 59-69 (62).

4. Moartea lui Culianu a adus capital deserviciu lui Eliade, deoarece a întrerupt mai multe lucruri importante pentru posteritatea sa: 1) publicarea lui moșie literară; 2) clarificarea tinerei Eliade opinii politice și religioase, cu competență, eficiență și dintr-o poziție de prestigiu academic, capabil să contracareze acea critică de care se folosea date istorice incomplete și neînțelese pe deplin în pentru a-i ataca lucrările și ideile; și, poate majoritatea important de toate, 3) „școala" lui Eliade, care – în ciuda disidenţei sale metodologice şi teoretice

– Culianu a fost, printre toți elevii maestrului , cel

cel mai dornic și capabil să o continue.

În anii care au urmat morții lui Culianu, cel

critică la adresa lui Eliade, concentrându-se pe politica sa

simpatiile înainte de război, s-au intensificat. În primele două

ani au apărut studii ale unui număr de evrei-

Intelectualii români, ca Norman Manea,36 Leon

Volovici (1938-2011),37 și Isac Chiva (1925-2012),38

36 N. Manea, „Vinovația fericită: Mircea Eliade, fascismul și

Soarta nefericită a României", The New Republic (Washington, DC),

5 august 1991, p. 27-36 (Fr. trad. în Les temps modernes , Paris, nr.

549, aprilie 1992, p. 90); republicată în N. Manea, Despre clovni. The

Dictator and the Artist, New York: Grove Weidenfeld Press, 1992,

p. 91-121.

37 L. Volovici, Ideologie naţionalistă şi antisemitism. Cazul lui

Intelectualii români în anii 1930. Oxford: Pergamon Press (pentru

Centrul Internațional Vidal Sassoon pentru Studiul Antisemitismului,

Universitatea Ebraică din Ierusalim), 1991, pp. ix, 72-74,76-77, 78-79,

83-85, 87-92, 99, 101, 104-105, 110-111, 120-126, 131, 134-136, 141-

147, 149, 191.

85 în timp ce în anii următori alte texte ale Adrianei

Berger39 şi cartea lui Daniel Dubuisson.40 După

că, acest gen de literatură începe să se înmulțească

exponențial, crescând într-o anumită măsură de la sine.

Pe de altă parte, un număr destul de mare de

autori care au scris despre Eliade si Culianu
proiectat asupra lor propriile așteptări. Ei
a proiectat, de asemenea, întrebarea „felix culpa” asupra lor
întreaga relație și a interpretat-o într-o cheie politică,
comitând cu nonşalanţă un întreg lanţ de
violența hermeneutică. Personal, sunt pe deplin
simpatic cu hermeneutica creativă, deși eu
nu sunt un adept necondiționat al ei. Această idee are
a fost înțeles greșit de mulți dintre adepții săi recenti. Sale
regula de aur ar putea fi rezumată astfel: creativitatea
este binevenită și fertilă după posibilitățile oferite de
datele existente în limitele și contextul lor au
fost epuizat. Adică după o hermeneutică prudentă,
unul care încearcă să reducă la minimum
posibilitatea de falsificare a sensului.

38 I. Chiva, „A propos de Mircea Eliade. Un témoignage”, Le genre humain (Paris), nr. 26, toamna 1992 - iarna 1993, p. 89-102.

39 A. Berger, „Viziunea lui Mircea Eliade pentru un nou umanism”, Societatea (Dordrecht), 30, nr. 5, iulie-august 1993, p. 84-87; „Mircea Eliade: Fascismul românesc și istoria religiei în Statele Unite”, în Nancy A. Harrowitz (ed.), Tainted Greatness. Antisemitism and Cultural Heroes, Philadelphia: Temple University Press, 1994, p. 51-74.

40 D. Dubuisson , Mythologies du XXe siècle. Dumézil, Lévi-Strauss, Eliade , Lille: Presse Universitaires de Lille, 1993; traducere engleză,

Mitologii secolului XX. Dumézil, Lévi-Strauss, Eliade,

Londra: Equinox, 2006.

86 Este dincolo de orice îndoială că Ioan Petru

Culianu nu a împărtășit pozițiile de extremă

dreapta: naționalismul, ortodoxia și rasismul, cu el

varianta antisemita. Aceste atitudine, nu prea clare

în perioada sa italiană (1972-1976), devenit

pronunţată în cea americană (1986-1991), şi

chiar militant în ultimii ani ai vieţii. în ciuda acestui fapt

de fapt, presupusul angajament politic al lui Eliade niciodată

a devenit obiectul atacurilor elevului său. Pe

dimpotrivă, după cum am văzut, până la ultima suflare, el

a insistat să-l apere de aceste acuzații.

Chiar și după ce toate piesele presupus incriminatoare au avut

ies la suprafata: mai ales dupa publicarea lui

Monografia lui Mac Linscott Ricketts în 1988 și

încercarea de a traduce în engleză toate cele ale lui Eliade

articole politice din anii 1930.

În acest proces, Culianu a încercat chiar să se schimbe

percepţiile deja stabilite ale lui Nae Ionescu, the

Mişcarea Legionară, şi Ion Antonescu. Legiunea

voia să-i remodeleze imaginea exagerată de petrecere

de extremă dreaptă, numind-o „socialism arhanghelic”

(formula lui Nicholas Nagy-Talavera) și căutând

rădăcinile sale în Narodnismul (Populism) rusesc și

Slavofilia. Antisemitismul legionar a fost doar economic, nu rasist. Înainte de a manifesta simpatie pentru Mișcarea, Nae Ionescu (și tot Eliade) a fost pentru stânga mai degrabă decât dreapta. Antonescu a fost sincer, dar nu foarte inteligent. Dictatura lui Salazar a fost unul democratic, nu totalitar. In sfarsit, Culianu pune cea mai mare parte din neînțelegeri pe „ironia eliadiană”, care consta în „niciodată 87 specificând propria poziție, permițându-i astfel interlocutor să creadă ceva.” Nu era filo- Ortodox, dar un „creștin necredincios”. În timp ce rădăcinile Occidentului modern sunt rasiste, Eliade a fost un luptător neobosit împotriva rasismului, prin lucrările sale care încearcă să înțeleagă non-occidental și așa-zis culturi „primitive” în propria lor demnitate.

Motivele acestei atitudini sunt complexe. Pe de o parte, nu avem de ce să ne îndoim de a lui Culianu sinceritate când afirmă că Eliade nu a fost niciodată un membru al Mișcării Legionare, dar naiv simpatizant, care a văzut-o ca pe o mișcare spirituală și reforma morală. Era convins că maestrul său nu fusese filo-fascist sau antisemit, ci mai departe dimpotrivă, întreaga sa opera este o pledoarie împotriva lui rasismul și colonialismul cultural al omului alb.

Pe de altă parte, apărarea lui Eliade de a lui

detractori, atât din punct de vedere politic, cât și din punct de vedere savant, a fost, de asemenea, un act de legitimă apărare, în virtutea sa ireversibilă asociere cu el. Nu numai atunci când îi regretă conexiune – minimă și lipsită de consecințe, el insistă – cu Mișcarea Legionară, dar și când ia distanță, teoretică sau metodologică, de la Eliade, o face in spirit nebeligerant, de bunăvoinţă reciprocă cuprinzătoare.41

41 În 1986 el respinge afirmațiile despre caracterul învechit al ideile lui Eliade, care ar ține de un epistemologic depășit paradigmă, susținând că, dimpotrivă, opera sa prefigurează a paradigmă care abia atunci începuse să se manifeste, prin intermediul așa-numita „antropologie anarhică". IP Culianu, „Avers și revers în istorie. Câteva reflecții cvasi-epistemologice despre opera lui Mircea

88 Trebuie amintit că Eliade a reacționat în mod similar în privinţa lui Nae Ionescu, faţă de al cărui teoretic şi orientarea metodologică pe care o luase a distanță chiar și în timpul vieții profesorului său. După a lui moarte, s-a îndepărtat și de politica lui logodna (pe care o urmase și el – aici an analogia cu Culianu nu exista) dar fara devenind un critic al maestrului .

Aceste concluzii impuse de texte sunt mai mult puternic decât inferențe și presupoziții făcută pe baza unor dovezi indirecte care încearcă să

transformă „ultimul” Culianu în critic politic dacă

nici măcar un adversar al lui Eliade. Până la publicare

de dovezi directe care le contrazic, ele rămân

permanent. Singurele dovezi directe ale contrariului că

pot exista sunt alte texte pe care le-ar putea avea Culianu

elaborat sau a început să se elaboreze după 1986 (și

mai ales după 1988). Jurnalul și corespondența

sunt de asemenea foarte importante, dar doar ca secundare

martori. Motivele sunt evidente. În scrisori, ca și în

conversații (în special cu cei care critică Eliade),

autorul intră în întâlnirea celuilalt cu o

interfață , determinată în bună măsură de

interlocutor, prin ideile, convingerile și

asteptari. Într-un jurnal, chiar dacă îi atribuim

sinceritate absolută și autenticitate totală (care în

realitatea nu există), autorul apare cu a lui

Eliade” [„Avers și revers în istorie. Unele cvasi-

reflecții epistemologice asupra operei lui Mircea Eliade”], trad. de Dan

Petrescu, Revista de istorie şi teorie literară (Bucureşti), XXXIV, nr. 2-

3, aprilie-septembrie, 1986, p. 127-136.

89 ego privat, cu idei și atitudini care nu iau

parte neapărat în identitatea sa publică, în ceea ce el

vrea să fie perceput de alții ca fiind părerea lui.

Dimpotrivă, dacă poziţiile lui Culianu în ale lui

jurnalul, scrisorile și conversațiile private nu trec

în texte publicate, aceasta înseamnă foarte clar că el nu a însemnat ca acestea să fie mai mult decât sunt. Ce erau, atunci? Câtă sinceritate și câtă nevoie de adaptare la poziţia lui altele sau la convenția actuală despre ceea ce este bine sau ce este rau contin? Răspunsul la aceasta întrebarea poate fi pusă numai după publicarea întregul manuscriselor lui Culianu, al jurnalului său și al lui corespondenţă. Și cineva ar vrea să creadă asta vor fi publicate fără intenţii pioase de a cenzură și deturnează opiniile sale sau pentru a nota primirea acestora conform ordinii de zi a redactorului. Până atunci, ar trebui să sperăm că discuțiile vor fi luați în considerare nu numai toate datele problemei, dar și toate nedeterminatele sale – un lucru care, din păcate, a fost văzut destul de rar în cele două au trecut decenii de la moartea lui Culianu.

[Pagina 91 - Fără text extras]

Ioan Petru Culianu - Mac Linscott Ricketts

Corespondenţă

1

IP Culianu către ML Ricketts

IP Culianu

Instituut voor Romaanse Talen

9712 TS Groningen

Grote Kruisstrat 21

Telefon 115872 / 115873

prof. Mac Linscott Ricketts

Colegiul Louisburg

Louisburg, Carolina de Nord 27549 SUA

10 noiembrie 1980

Stimate profesor Ricketts,

Mă tem că nu pot satisface cererea dumneavoastră amabilă

exprimat în scrisoarea dumneavoastră din 30 oct.

Mi-a mai rămas un singur exemplar al cărții și trebuie

păstrează-l pentru mine.[1] Dar există mai multe posibilități de a

cumpara un exemplar de la Editura ca mai departe

indicat:

a) Scrie-mi și voi încerca să o fac eu, dar asta

va lua de două ori mai mult timp pentru a ajunge la Groningen de la

Assisi și la Louisburg din Groningen.

1 IP Culianu, Mircea Eliade , Assisi: Cittadella Editrice, 1978, 192

pp. (serie „Orizzonte filosofico”, ed. de Italo Mancini).

92 b) Îl puteți cumpăra direct (prețul este de 4 USD)

de la: Cittadella Editrice, Pro Civitate Cristiana, 06081

Assisi, Italia.

c) Îl puteți obține, fără taxe, dacă dvs

angajați-vă să scrieți o recenzie (scurtă) a acestuia într-un

publicație americană.

Aștept cu nerăbdare să aud de tine, sper că am putut

să fie util într-o oarecare măsură și să rămână

Al dumneavoastră,

IP Culianu

93

2

M. L. Ricketts to I. P. Culianu

Ioan Culianu

Dept. of Romance Languages

University of Groningen

Groningen, Netherlands

[12 July 1983]2

După cererea lui M.E., anexez fotocopia [cărții]

Întoarcerea3 şi un exemplar din Imagination and

Meaning.4

Să reuşiți la traducere.

Al Dvs.,

[Mac Linscott Ricketts]5

2 Date on the postmark.

3 M. Eliade, Întoarcerea din Rai , Bucharest: Ed. Națională Cornei,

1934, 392 pp.; 2nd revised edition, Bucharest: Ed. Cugetarea, 1943,

419 pp.

4 Norman Girardot și Mac Linscott Ricketts, Imaginație și

Sens. Lumea savantă și literară a lui Mircea Eliade, Nou

York: The Seabury Press, 1982, 214 p.

5 La cererea lui Mircea Eliade, trimit anexat prin prezenta fotocopie a Întoarcerea [din Rai] şi o copie a Imaginaţiei şi Sens. Vă doresc succes cu traducerea dvs. Al tău, [Mac Linscott Ricketts] (în română).

94

3

IP Culianu către ML Ricketts

Korreweg 60A

9715 d.Hr Groningen

Olanda

Către: Mac Linscott Ricketts

Colegiul Louisburg

Hillman Hall

Louisburg, NC 27549

24 august '983

Stimate profesor Ricketts,

Vă rog să mă iertați pentru întârzierea lungă la care am pus-o raspunde la factura ta amabila. De fapt, doar m-am întors acum trei zile dintr-o vacanță destul de lungă.

Vă sunt foarte recunoscător amândurora pentru cartea editată de către dumneavoastră și domnul Girardot și pentru fotocopia lui M. romanul lui Eliade.

De asemenea, vă trimit, sub acoperire separată, niște off- imprimă, cu regretul că, ca întotdeauna, cei pe care eu considera ca cele mai interesante nu mai sunt disponibile.

Sper să am o oportunitate din timp de a revizui
Imaginație și înțeles, poate împreună cu
o altă carte despre MINE tradusă recent în franceză.6
te voi tine la curent.

6 Douglas Allen, Mircea Eliade et le phénomène religieux , tr. din
American de Constantin N. Grigorescu, prefaţă de Mircea
Eliade, Paris: Payot, 1982, 276 p.

 Aștept cu nerăbdare să aud despre orice material
publicat de tine pe Mircea Eliade. La rândul meu, o voi face
cu siguranta fac la fel. Si eu astept cu nerabdare
citește contribuția ta la volumele editate de HP
Duerr.7

Cu adevărat respect,

IP Culianu

7 ML Ricketts, „Criterion”, în: Hans Peter Duerr (ed.), Die Mitte der
Welt. Aufsätze zu Mircea Eliade , Frankfurt pe Main: Suhrkamp,
1984, p. 193-215.

4

ML Ricketts către IP Culianu

Colegiul Louisburg
Fondată în 1787
Louisburg, Carolina de Nord 27549

prof. Ioan Culianu
Școala Divinității

Universitatea din Chicago

5 mai 1986

Stimate profesor Culianu,

Îmi pare foarte rău că nu am putut veni la Chicago

pentru slujba de pomenire pentru Mircea.8 Cu toate acestea, plănuiesc

să vină peste câteva zile, pe 17 mai, să rămân până

al 20-lea. Inițial, am făcut rezervări de avion pentru acestea

întâlniri, plănuind să-l văd și să vorbesc cu Mircea despre

cartea pe care o scriu,9 și despre Autobiografie10 pe

la care lucra.

8 Mircea Eliade s-a stins din viață la 22 aprilie. Slujba de pomenire

a avut loc pe 23 aprilie la Capela Rockefeller din Hyde Park.

9 Publicat doi ani mai târziu. ML Ricketts, Mircea Eliade, The

Rădăcini românești. 1907-1945 , 2 vol., Boulder: Est-european

Monografii (distribuit de Columbia University Press, New

York), 1988, 1453 p.

10 Al doilea volum al amintirilor sale, publicat în 1988, în

traduceri atât în franceză, cât și în engleză. M. Eliade, Mémoire II. 1937-

1960. Les moissons du solstice , tr. din romana de Alain

Paruit, Paris: Gallimard, 1988, 279 p.; Autobiografie, II. 1937-1960.

Odiseea exilului, tr. din limba română de Mac Linscott Ricketts,

Chicago & Londra: University of Chicago Press, 1988, xii+224 pp.

97 Norman Girardot, care a participat la slujbă, a scris

mie că te ocupi de actele lui Mircea, deci eu

va trebui să te vadă despre Autobiografie. am

am vrut să te cunosc oricum, așa că acum cel puțin am făcut-o

oportunitatea de a face acest lucru.

Când ajung sâmbătă, 17 mai, voi suna

Christinel și află cum să te contactezi.

Cu sinceritate a ta,

Mac Linscott Ricketts

98

5

IP Culianu către ML Ricketts

IP Culianu

Universitatea din Chicago

Chicago, Illinois 60637

Școala Divinității

Sala Swift

Profesorul Mac Linscott Ricketts

Colegiul Louisburg

Louisburg, NC 27549

9 mai 1986

Stimate profesor Ricketts,

Vă sunt foarte recunoscător pentru scrisoarea dvs. din 5 mai,

1986.

Cred că am vorbit la telefon când M. Eliade

era la spital. A trecut mult timp de când am vrut să mă întâlnesc

tu, dar aceasta este prima dată în 11 ani când mi se întâmplă

fi in SUA. Și atunci s-a întâmplat tragedia, care

nimeni nu se aştepta, din moment ce profesorul Eliade era cu siguranţă
aceeași persoană minunată în toate privințele când eu
am ajuns aici, doar puțin deprimat.
Mi-ar face plăcere să vă cunosc în câteva zile.
De fapt, aștept cu nerăbdare.
Dar hai să-ți spun tot ce știu despre
Autobiografie în momentul prezent, așa că o vei face
decide dacă merită o excursie la Chicago:
99 Autobiografia nu este completă, dar va fi
publicat în această formă. Câteva părți ale acestuia aparțin
hârtii salvate de la incendiul din decembrie trecut, care
Eu și prof. Eliade am reușit să rezolvăm o săptămână
înainte de a avea un accident vascular cerebral. Dar întregul manuscris este
la Paris, fie cu fiica sa vitregă, fie în
apartament Charles-Dullin. Gallimard are drepturile
și cred – deși nu sunt complet sigur, din moment ce eu
trebuie să studieze această chestiune foarte atent, împreună cu
Doamna Eliade – acel drept pentru o traducere în engleză
ar trebui să fie achiziționat de la Gallimard chiar dacă este a
traducere directă din română. Dar, încă o dată, eu
planifică să studieze situația în următoarele săptămâni de
șederea mea aici.
Într-adevăr, domnul Eliade mi-a cerut de mai multe ori să iau
grija tuturor noilor editii ale sale publicate si
lucrare inedită, dar nu sunt familiarizat cu testamentul lui

încă. Cred că într-adevăr ar trebui să o ajut pe doamna.

Eliade făcând toate astea.

Deși, desigur, aș fi mai mult decât mulțumit

ca să te întâlnesc în sfârșit, nu sunt sigur dacă te-aș putea ajuta

tu mai mult decât atât în momentul prezent.

Școala Divinității a fost atât de generoasă să promită

îmi tot ajutorul de care am nevoie pentru a rezolva actele Eliade

următoarele câteva săptămâni. Voi fi în legătură cu

Biblioteca Regenstein, care ar trebui să preia

mai multe lucrări pentru a completa Specialul Mircea Eliade

Colectare. O să preiau eu însumi câteva lucrări care

ar putea fi de ajutor în ceea ce înțeleg ca fiind al meu

parte a lucrării, adică adunarea tuturor materialelor relevante pentru

aduce ediții ale operei sale inedite și să

100 îmbunătățește – conform propriei sale solicitări explicite – toate

noi ediții ale lucrărilor sale anterioare publicate.

Când toată această operațiune s-ar termina, presupun

că am putea avea o discuție sensibilă despre toate acestea și cu mine

vă promit tot ajutorul de care aveți nevoie pentru a afla

orice ai nevoie și crezi că ar putea fi în mine

deţinere. Intenționez să cataloghez documentele care sunt

o să preiau conducerea la Groningen și voi pleca a

copie cu doamna Eliade și un alt exemplar (care va

de asemenea să fie depus la Decanul Divinității

Scoala11) cu fostul secretar al domnului Eliade, domnul Peter

Chimie.

Aștept cu nerăbdare să aud de tine, rămân, în

intre timp,

Cu sinceritate a ta,

Ioan P. Culianu

11 Franklin I. Gamwell, profesor de Etică Religioasă, Filosofie a

Religie și Teologie, a fost decan al Școlii de Divinitate din 1980

până în 1990.

101

6

IP Culianu către ML Ricketts

Culianu

Universitatea din Chicago

Chicago, Illinois 60637

Școala Divinității

Sala Swift

21 mai [1986]

Stimate profesor Ricketts,

Mi-a făcut plăcere să te cunosc.

Aici o copie a răspunsului meu către Carasco / Dean

Gamwell.

Voi vedea că cererea dumneavoastră va primi răspuns.

Cu stimă,

Culianu

[Atașați literele din addenda 1 și 2]

102

7

ML Ricketts către IP Culianu

Colegiul Louisburg

Louisburg, NC 27549

21 mai 1986

Dragă Ioan,

În drum spre casă mi-am amintit de câteva

lucruri pe care ar fi trebuit să ți le spun sau să le discut cu tine

Chicago.

În primul rând, este posibil să nu fii conștient de faptul că Mircea

avea o serie de cutii de hârtie (și poate și altele

lucruri) depozitate într-un loc din Paris, altul decât cel

apartament de Pl. Charles Dullin. Christinel poate da

iti adresa, fara indoiala, daca nu o stii

deja. Și eu și Handoca, când l-am vizitat pe Mircea

la Paris, li sa spus că aceste materiale au fost în

depozitare acolo mult timp, iar Mircea nu mai

și-a amintit ce era acolo. Bănuiesc că mai multe

se vor găsi importante manuscrise inedite

acolo: de exemplu Ştefania (parte din Viaţă nouă),

Apocalips (de asemenea incomplet), Tinereţea lui Balzac , and

poate piesa „Aventură spirituală” (numită și

„Euridice”). Probabil că există și alte manuscrise

nemodificate, de asemenea, cine știe ce poți găsi?

În al doilea rând, ar trebui să știi că atunci când a fost Handoca
la Paris, toamna trecută, a fotocopiat aproximativ 200 de scrisori de la
1950-1954 și textul piesei „Oameni și pietre”.
103 Mi-a trimis și o copie a piesei și cred că el
intenționează să publice textul acestuia în România anul viitor
(dacă nu mai devreme).12 Profesorul a promis și el că va trimite
lui textul „Aventură spirituală” din Chicago
crezând că e aici.
Presupun că știi că Handoca și C. Noica
au primit acces (de către D-na Alexandrescu) la
cutii cu materiale depozitate în podul ei: hârtiile lui Eliade
și caiete de dinainte de război. Au trimis copii
de unele din aceste lucruri lui Mircea și el, la rândul său, a dat
them to me: in particular, Romanul adolescentului miop ,
Gaudeamus , și unii dintre tinerii nuvele .13 (A făcut
nu par să fie interesat de ele.) Handoca a trimis
mie câteva dintre aceste lucrări (copii ale acestora mă refer)
asemenea. Anexez o listă cu ceea ce am din inedite
fabrică. Handoca, însă, a avut multe altele –
fie originalele, fie transcrierile. Cred că are
a completat un catalog cu ceea ce el și Noica au găsit.
Desigur, va trebui să fii în corespondență cu
l. El și Noica au publicat deja câteva
exemple din acest vast tezaur de comori. Aparent,
ei cred că au dreptul de a publica

orice au găsit; probabil profesorul a dat
permisiunea lor, dar poate nu în scris (la fel cum el
am facut cu mine).

12 M. Eliade, „Oameni şi pietre” [„Bărbaţii şi pietrele”], ed. de Mircea
Handoca, Revista de istorie și teorie literară (București), XXXIII, nr.
3, octombrie-decembrie 1985, p. 84-96; XXXIV, nr. 1, ianuarie-martie
1986, p. 88-94.

13 Nuvele (în română).

104 Atât Handoca cât și cu mine avem alte materiale pe tine
ar trebui să știe despre. Avem textele romanesti ale
părțile publicate ale Jurnalului care au apărut
în franceză, cu excepția a două secțiuni: 9 octombrie 1959-10
martie 1963 și februarie 1965 – mai 1967. (Aceste
au fost „pierdute” de omul care le-a tradus în
Franceză; cu toate acestea, o copie ar putea exista undeva în
apartament din Paris!) Avem și textul românesc
pentru Autobiografie, prin Capitolul XXIII. Mai multe
cu ani în urmă, Mircea, ca experiment, a avut o parte din
Jurnalul fotocopiat; s-au făcut mai multe copii, iar eu
i s-a dat unul; cu toate acestea, copia mea lipsește aproximativ 50
pagini: nr. 51-98. Acesta este din jurnalul pe care el
a început imediat după sosirea la Paris (prima intrare, 17
septembrie 1945). Dacă se întâmplă să le găsiți lipsă
pagini undeva printre ziare, mi-ar plăcea foarte mult
mult să le am. (Le pot obține mai târziu de la

Regenstein, desigur, dar acum ar fi mai ușor.) I

ar fi trebuit să mă gândesc să-i caut ieri.

A fost foarte bine că ne-am putut întâlni; m-am bucurat

vorbesc foarte mult cu tine și poți fi sigur

că voi lucra cu tine în orice fel pot pentru a transmite

munca Profesorului pe care o admirăm amândoi atât de mult. Ea

a fost aproape providențial că ai fost în Chicago la

momentul morții sale. Cât de greu ar fi

ai fost pentru Christinel dacă nu ai fi fost acolo!

Pentru că ți-ai exprimat interesul pentru mine

disertație,14 Vă trimit manuscrisul a

14 ML Ricketts, Structura și semnificația religioasă a

Trickster-transformator-culture Erou în mitologia nordului

105 versiune revizuită pe care am făcut-o în 1969-70, sperând să o fac

să-l publice. Acesta este unul dintre cele trei exemplare care

exista. Din 1971 nu am încercat să fiu la curent cu

evoluții în studiile trickster; subiectul nr

ma intereseaza mult mai mult. Nu am citit

text atașat timp de zece sau mai mulți ani, cred. Probabil,

azi, mi se pare naiv. Dar ești binevenit

au și poți cita din ea în orice scop, dacă

iti doresti. (De asemenea, sunteți liber să nu citați din el!)

Dacă găsești copia tezei mele căreia i-am dat

Profesorul, care este în două volume legate, tu

poate să-l aibă și el. Manuscrisul va veni într-o

pachet separat.

Să ținem legătura.

Al dumneavoastră,

Mac Linscott Ricketts

Indienii americani, vol. I-II, Teza de doctorat, Universitatea din

Chicago, Școala Divinității, 1964, 1306 p.

106

8

IP Culianu către ML Ricketts

Culianu

Universitatea din Chicago

Chicago, Illinois 60637

Școala Divinității

Sala Swift

27 mai 1986

Stimate profesor Ricketts,

În anexă veți găsi o fotocopie a zilei de 24

capitolul Autobiografiei și cecul doamnei Eliade.

Vă rog să observați asta, până când am descoperit că aș putea

schimba formatul, am facut doua fotocopii ale

aceeași pagină pentru a acoperi părțile care depășesc la

fund. Sunt sigur că le vei putea citi.

Vă mulțumesc foarte mult pentru scrisoarea dumneavoastră. Voi cerceta

asta mai tarziu si te tin la curent.

Cu stimă,

Ioan

107

9

IP Culianu către ML Ricketts

Culianu

Universitatea din Chicago

Școala Divinității

1025 East 58th Street

Chicago, Illinois 60637

2 iunie 1986

Dragă Mac,

A fost o surpriză grozavă și bună să vă primesc

disertaţie! Va multumesc foarte mult!

Am raspuns astazi (printre alte 30!) la M. Handoca

scrisoare și vă trimit o copie xerox a răspunsului.

Se referă la edițiile românești. te voi păstra

informat.

Mai multe vor veni mai târziu. Voi pleca pe 16 iunie

Adresa olandeză (permanentă) este: Korreweg 60A, 9715

AD Groningen, Tel. (50)-717887 / 635874/77.

Vă rog să mă scuzați că sunt atât de scurt. Im

copleșit de angajamente. Am să am grijă de tine

va primi tot ce ai nevoie de la domnul Eliade

hârtii.

Cele mai calde salutări,

Ioan

[Atasat scrisoarea in Addendumul 3]

108

10

IP Culianu către ML Ricketts

Universitatea din Chicago

Școala Divinității

1025 East 58th Street

Chicago, Illinois 60637

Dragă Mac,

Am tastat pentru tine ultima notă a domnului Eliade de la

19 decembrie 1985.

Christinel vrea să fie tipărită la sfârșitul

Autobiografie neterminată. Cred că este o idee bună.

Succes cu traducerea și mulțumesc pentru tot.

Ioan

109

11

ML Ricketts către IP Culianu

6 iunie 1986

Dragă Ioan,

Vă mulțumesc foarte mult pentru nota despre incendiu,

care urmează să fie adăugat la sfârșitul Autobiografiei. eu

cred că Mircea nu a mai scris nimic în

Autobiografie după producerea incendiului.

Mulțumesc și pentru copia scrisorii către Handoca.

Mă bucur că tu și el ați comunicat cu fiecare

alte. Vă mulțumesc și vouă – și vă mulțumesc Christinel – pentru

cecul pentru a-mi acoperi cheltuielile cu camera în timp ce sunt în

Chicago. A fost un gest foarte amabil.

Nu am noutăți de adăugat. Povara ta de

corespondența este foarte bună, dar știu că o vei face

tratați-l cu foarte multă conștiință și rapiditate.

Chif tobă,15

Mac

15 Călătorie bună (în română).

110

12

ML Ricketts către IP Culianu

Colegiul Louisburg

Louisburg, NC 27549

STATELE UNITE ALE AMERICII

15 iulie 1986

Dragă Ioan,

Sper că te-ai întors la o viață mai „normală".

acum în casa ta, cu familia ta.

Scriu în mod special despre o lacună în

dactilografiat capitolului XVI al Autobiografiei. am avut

scris cu mult timp în urmă profesorului, când am primit prima dată

dactilografiatul, dar nu mi-a spus ce era

lipsă. Decalajul este în partea de jos a primei pagini.

Gândindu-mă că s-ar putea să aveți manuscrisul original, I

Vă scriu pentru ajutor în furnizarea a ceea ce este

lipsit. (Fără îndoială, traducătorul francez va avea

aceeași cerere.)

Cred că veți fi auzit de la domnul John Shopp

de Harper & Row despre publicarea

Autobiografie, vol. II. Sper că totul va continua

lin.

M-am gândit să sugerez că „Carnet

de vacanță"16 despre care vorbește cu atâta drag Mircea în

16 M. Eliade, "Carnet de vacanță. Prin Italia", Vreme a (București),

IX, nu. 500, 15 august 1937, p. 5; „Carnet de vacanță”, II, ibidem , nr.

111 Capitolul IV din Autobiografie ar putea fi adăugat la

Versiunea în engleză ca anexă. Am articolele în

fotocopii (sunt șase, inclusiv interviul

cu Blaga17), și puteam pregăti cu ușurință traduceri.

Ce crezi? I-am sugerat asta profesorului

el însuși, dar nu mi-a dat un răspuns cert. El

mi-a cerut să-i trimit copii ale articolelor, pe care eu

a făcut-o, pentru că îi plăcea foarte mult acest „Caiet de vară”.

mult. Cred că editorul ar fi de acord, pentru că

cartea va fi un volum destul de mic, cu doar 10

capitole.

Sper să aud de la tine în curând și cu tot binele

urari…

Cu sinceritate,

Mac Linscott Ricketts

Lacuna începe după această linie: „…pentru că, în

afară de fapt că dormeam pe…" și se termină înainte:

„să văd și eu ce i se reproșează”.

504, 12 septembrie 1937, p. 4; "Carnet de vacanță. Heidelberg",

ibidem, nr. 508, 10 octombrie 1937, p. 5, 10; „Carnet de vacanță

(1937). „Valea Rhinului”, Universitatea Literară (București), XLVIII, nr.

30, 29 iulie 1939, p. 1, 3; „Carte de vacanță (1937). Rhinul”, ibid.,

Nr. 34, 26 august 1939, p. 5.

17 M. Eliade, „Convorbiri cu Lucian Blaga”, Vremea (București), X,

Nr. 501, 22 august 1937, p. 10-11.

112

13

IP Culianu către ML Ricketts

Institutul de Basme Romane

Strada Marelui Răstignire 21

9712 TS Groningen

Telefon 050-635885

Facultatea de Litere

de la Universitatea Regală din Groningen

Ioan P. Culianu

Dus-intors 60A

9715 d.Hr Groningen

Olanda

Profesorul Mac Linscott Ricketts

Louisburg NC

27 iulie 1986

Dragă Mac,

Vă mulțumesc foarte mult pentru scrisoarea dumneavoastră.

Din păcate, deși domnul Eliade mi-a dat două

cu ani în urmă pentru a citi mai multe capitole din Autobiografia lui

II, nu am nici un dactilograf sau manuscris al acestuia.

Voi adresa cererea ta lui Christinel, care ar putea

să poată oferi un răspuns.

Am sunat-o astăzi pentru a o întreba despre sugestia ta

referitor la traducerea celor patru articole /

interviuri. Ea a fost de acord, dar a cerut să verifice

cu grijă dacă niciunul dintre ei nu este inclus în simbolism, cel

113 Sacred, the Arts , ed. de Diane Apostolos-Cappadona.18

(Cred că nu.)

Cred că ideea ta este excelentă și o voi sugera

Gallimard să-l urmeze.

Apropo: am scris atât Gallimard, cât și Harper și

Rând. Aștept acum răspunsul lui Gallimard.

Aștept cu nerăbdare să ne reîntâlnesc în continuare

an, când voi rămâne în Chicago, după cum sper, de la

aproximativ 23 martie - 15 septembrie.

Trebuie să te părăsesc acum.

Cu cele mai calde salutări,

Ioan

18 M. Eliade, Simbolismul, sacrul și artele, ed. de Diane

Apostolos-Cappadona, New York: Crossroad, 1985, 185 p.

114

14

ML Ricketts către IP Culianu

Louisburg, Carolina de Nord

24 august 1986

Dragă Ioan,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea dvs. din 27 iulie pe care am

primit cu ceva timp în urmă. Nu prea am vești, dar

mâine colegiul meu se deschide din nou pentru toamnă

semestru, așa că am vrut să scriu înainte de a mă implica

în alte chestiuni.

Am trimis traducerea mea a tuturor capitolelor din

Autobiografia plus cele cinci părți din „Carnet de

vacanță" (1937) domnului Shopp la Harper & Row. Are

nu mi-a răspuns, dar am învățat din trecut

experiență de a nu aștepta multe scrisori de la el. eu

crede că va corespunde cu tine și Christinel în

luând măsurile pentru publicare. voi fi

destul de mulțumit să împartă redevențele pe același

condițiile convenite pentru volumul I.

Mi-am terminat propria carte, dar este un „monstru”: mai mult

peste 1800 de pagini dactilografiate, dintre care aproximativ 300
note. Am trimis ultima parte a textului editorului la
Macmillan acum trei săptămâni, dar până acum am făcut-o
nu a avut niciun răspuns. Mă tem că cartea va fi prea lungă
să fie publicabilă.

În ziarul Lupta am citit despre o recenzie numită
Contrapunct , al cărui număr a apărut recent,
115 si in care exista un articol semnat de dumneavoastra, plus
altul despre Mircea Eliade.19 Dacă se poate (dacă ai
o copie suplimentară), îmi puteți trimite aceste articole?

Ce pot sa iti trimit?

Cred că Christinel va merge la Paris în
vreo trei săptămâni. Ai de gând să o întâlnești acolo? Dacă
deci, sper că veți putea avea acces la lucrări
care se păstrează în depozit, „undeva” la Paris. eu
cred că unele manuscrise needitate foarte valoroase vor fi
găsit în acel lot de hârtii.

Am fost foarte bucuros să primesc vestea pe care o vei primi
fi din nou la Chicago primăvara și vara viitoare. Va trebui
cu siguranță plănuiți să veniți la Chicago pentru o săptămână și ceva
în timpul acela.

Am încredere că ai avut un lucru plăcut și profitabil
vara, la fel ca si eu.

Cu sinceritate a ta,

Mac Linscott Ricketts

19 IP Culianu, „Religie și istorie" [„Religie și istorie"],

Contrapunct (Köln), nr. 2, 1986, p. 10; „Moartea lui Mircea

Eliade" [„La moartea lui Mircea Eliade"], ibidem , p. 45 (nesemnat).

116

15

IP Culianu către ML Ricketts

Institutul Olandez pentru Studii Avansate în Științe Umaniste

și Științe Sociale

Institutul Olandez pentru Științe Avansate

Cercetări în domeniul uman și

Științe sociale

Mayboomlaan 1.2242 PR Detergent

Tel. 01751-19302

Profesorul Mac Linscott Ricketts

Colegiul Louisburg

501 North Main Street

Louisburg, NC 27549

1 septembrie 1986

Dragă Mac,

Gallimard a fost de acord să-i traducă în franceză pe cei cinci

hârtiile domnului Eliade în care le traduci acum

engleză.

Ai fi atât de bine să-mi trimiți o copie xerox

ale acestuia la adresa de mai sus?

Cu cele mai calde salutări,

Ioan P. Culianu[20]

20 Notă de ML Ricketts: „Trimis – 9.9.86 cu notă (neînregistrată)”.

Această notă din 9 septembrie nu este păstrată în arhiva sa.

16

IP Culianu către ML Ricketts

Institutul Olandez pentru Studii Avansate în Științe Umaniste

și Științe Sociale

Institutul olandez de cercetare științifică avansată

Cercetări în domeniul uman și

Științe sociale

Meyboomlaan 1.2242 PR Wassenaar

Tel. 01751-19302

Profesorul Mac Linscott Ricketts

Colegiul Louisburg

501 North Main Street

Louisburg, Carolina de Nord 27549

STATELE UNITE ALE AMERICII

23 octombrie 1986

Dragă Mac,

Am avut recent o discuție cu Christinel la Paris și eu

trebuie să vă informeze despre următoarele:

1. Ar aprecia dacă ai putea-o trimite la

Chicago un xerox al traducerii în engleză a

Autobiografie II.[21]

2. Am crezut amândoi că ideea ta de a traduce

„Carnete de vacanță” a fost excelent, dar „Dayan”22,

21 M. Eliade, Autobiografie , vol. II, 1937-1960. Odiseea exilului, op. cit .

22 O nuvelă care, la acea vreme, era cunoscută numai în limba franceză

traducere; M. Eliade, Le temps d'un centenaire, suivi de Dayan , tr. de

Alain Paruit, Paris: Gallimard, 1981, p. 142-218. Românul

118, care este o nuvelă, nu s-ar încadra în acest non-

mediu de ficțiune.

3. Dacă volumul este încă prea subțire, vă rog să-mi spuneți

iar eu voi alege un alt român

articole din ziar, pe care domnul Eliade intenționa să le facă

aduna într-un volum editat de cineva la Paris.23

Vă rog să-mi spuneți de câte pagini aveți nevoie.

Aștept cu nerăbdare să te reîntâlnesc, poate

primăvara viitoare.

Cu cele mai calde salutări,

Ioan24

original va fi publicat ulterior, în M. Eliade, Nuvele inedite , ed. de

M. Handoca, Bucureşti: Rum-Irina, 1991, p. 55-115.

23 M. Eliade, Briser le toit de la maison. La créativité et ses symboles , ed.

de Alain Paruit, Paris: Gallimard, 1986, 360 p. A se vedea și Eliade

scrisoare din 24 februarie 1984, în M. Eliade & IP Culianu, Dialoguri

întrerupte. Corespondenţă , ed. de Tereza Culianu-Petrescu si Dan

Petrescu, Iashi: Polirom, 2004, p. 246.

24 Notă de ML Ricketts: „Răspuns la 31 octombrie '86”. Această scrisoare nu este

păstrat în arhiva sa.

119

17

IP Culianu către ML Ricketts

Institutul Olandez pentru Studii Avansate în Științe Umaniste

și Științe Sociale

Institutul Olandez pentru Științe Avansate

Cercetări în domeniul uman și

Științe sociale

Mayboomlaan 1.2242 PR Detergent

Tel. 01751-19302

Profesorul Mac Linscott Ricketts

Colegiul Louisburg

501 North Main Street

Louisburg, Carolina de Nord 27549

STATELE UNITE ALE AMERICII

3 decembrie 1986

Dragă Mac,

Mi-e teamă că trebuie să te deranjez din nou cu privire la

Amintirile .

De când m-am mutat la adresa de mai sus, există

multe hârtii pe care nu le pot urmări, printre care

nota finală din 19 decembrie 1985, care se presupune că

închide cartea. Din moment ce cu siguranță ai un xerox și

transcrierea mea, ați fi atât de amabil să trimiteți un

xerox către traducătorul francez: domnul Alain Paruit, 7

Avenue J.-B. Fortin, 92200 Bagneux, Franța.

L-am trimis peste un xerox din xeroxurile pe care mi le-ai trimis,

conţinând articolele domnului Eliade pe care am decis să le adăugăm

la carte. Domnul Paruit mi-a spus acea parte a

120 dactilografiată lipsește și, în plus, în unele dintre ele

xeroxurile articolelor lipsește marginea dreaptă

cu totul și textul nu poate fi complet

reconstruit.

Ți-aș fi foarte recunoscător dacă ai fi atât de amabil

să-i trimită noi copii xerox ale tuturor lucrurilor. Pentru

asta ai putea trimite o factură, plătibilă, cred, prin

editor francez.

Sper că ați avut o zi frumoasă de Ziua Recunoștinței împreună

cu familia ta si iti doresc un Craciun Fericit

si un An Nou Fericit.

Ioan Culianu25

25 Notă de ML Ricketts: „Am răspuns la 12.8.86, am trimis nota (19 Dec '85),

i-a scris lui Paruit rugându-i să-mi spună ce are nevoie și i-a spus lui Culianu

Făcusem așa”. Aceste două scrisori nu sunt păstrate în arhiva lui.

18

IP Culianu către ML Ricketts

Universitatea din Chicago

Școala Divinității

1025 East 58th Street

Chicago, Illinois 60637

Sala Swift

Profesorul Mac Linscott Ricketts

Colegiul Louisburg

Louisburg, NC

15 aprilie 1987

Dragă Mac

Mai întâi permiteți-mi să vă spun cât de bine este să fiți înapoi în

SUA și să ne reluăm corespondența într-un timp mai scurt

distanta decat inainte.

Aș dori, în numele doamnei Eliade, să fac

unele comentarii la „Prefața” ta la Autobiografie

II. Ea a citit-o cu atenție, a aprobat-o în general,

și a făcut următoarele observații: […]26

Sper că nu vei avea nicio dificultate

făcând aceste mici modificări, așa cum a fost solicitat.

Sper să ne revedem înainte prea târziu. În

între timp,

Rămân, sincer al tău,

Ioan Culianu

26 O listă de 16 corecții minore referitoare în mare parte la date istorice.

19

IP Culianu către ML Ricketts

Universitatea din Chicago

Chicago, Illinois 60637

Școala Divinității

Sala Swift

17 apr. '87

Dragă Mac

Christinel mi-a cerut să vă trimit știrile despre

Universitățile din America de Sud unde au soții Eliade

fost, pentru a vă ajuta să vă îmbunătățiți prefața:

Universidad Nacional de la Plata (Argentina),

doctor honoris causa

Universidad del Salvador (Buenos Aires), profesor

extraordinario de la Escuela de Estudios Orientales

Paște Fericit ție și familiei tale!

Cu salutări,

Ioan

123

20

ML Ricketts către IP Culianu

22 aprilie 1987

Dragă Ioan,

Vă mulțumim că ați trimis scrisorile (2) cu

corecții, modificări și completări la „Prefața” mea a

Autobiografia II. Am făcut modificările în mine

text și va trimite o copie mâine lui John B. Shopp

de la Harper & Row, San Francisco. Sper că va lua
acțiune imediată. Când am vorbit cu el la telefon,
acum vreo trei săptămâni, părea gata să meargă înainte
cu proiectul și aveți cartea disponibilă pentru
Întâlnirea Academiei Americane de Religie în decembrie.
Vă rugăm să o asigurați pe Christinel că ne schimbăm
făcut când am vizitat-o în ianuarie va fi
încorporat în carte înainte de a trece la tipar.27
Editorul de la Macmillan Press a pronunțat my
propria carte despre Mircea „prea lungă”, și așa voi încerca
în curând alt loc. Cred că singura mea speranță poate
fie Academia Română Americană. Alte
editorii vor 500 de pagini sau mai puțin – și a mea
manuscrisul are 1500 de pagini, plus 330 de note. Poate
27 Christinel i-a cerut să schimbe anumite lucruri în ambele sale
„Prefață” și traducere. Se pare că ei îl priveau pe cel al lui Eliade
simpatiile politice ale tineretului.
124 cândva voi scrie o carte mai scurtă, dar nu am
poftă28 să o facă acum.
Pentru o vreme m-am gândit că aș putea veni la Chicago
Mai, dar acum cred că nu o voi face. Trebuie să fac o excursie la
Florida în iunie (afacere de familie), și apoi voi avea
să rămână în Louisburg vara. Regret ca eu
nu te voi vedea în consecință. De asemenea, regret că sunt
incapabil să meargă la Paris pentru marea sesiune ARA care

este planificat pentru onoarea şi memoria lui Mircea.29

Sper că ultima parte a istoriei „apare”

bine. De asemenea, sper că vă bucurați de trimestrul dvs. la

Școala Divinității.

Vă rog să mă contactați imediat dacă pot fi vreodată de

serviciu.

Cu sinceritate a ta,

Mac Linscott Ricketts

28 Pofta de mancare, dorinta, dorinta (in romana).

29 Al 12-lea Congres al Academiei Americano-Române de Arte și

Științe, la Universitatea din Paris „Sorbona”, în perioada 24-27 iunie 1987.

21

IP Culianu către ML Ricketts

Universitatea din Chicago

Chicago, Illinois 60637

Școala Divinității

Sala Swift

29 apr. '87

Dragă Mac

Vă mulțumim pentru scrisoarea dvs. din 22 apr. '87. atasez

trei xerox-copii ale unei corespondențe recente între

eu și profesorii Lanternari și Momigliano.

Nu i-am spus nimic lui Christinel despre toate astea, ca și eu

ar prefera să o scutească de orice veste proastă. Am înțeles

că domnul Lanternari urmează să publice jurnalul lui M. Sebastian. Dar nu am auzit niciodată de cineva care să fi văzut articolele din Buna Vestire . Ai fi atât de amabil confirma asta?

Cu stimă,

Ioan

[Atașează literele din Addenda 4, 5 și 6]

126

22

ML Ricketts către IP Culianu

5 mai 1987

Dragă Ioan,

Ca răspuns la scrisoarea dumneavoastră din 29 aprilie, vă trimit tu copii ale traducerilor mele ale potențialului articole incriminatoare scrise de Mircea referitoare la Mișcarea legionară în 1937-1938. Este regretabil că nu am putut să le fotocopiaz, așa cum am făcut mai multe alte sute; cu toate acestea, orice material referitor la Garda era considerată „inaptă” pentru a fi luată de la țară și, prin urmare, nu am xeroxat aceste articole dar a făcut doar traduceri în engleză ale acestora.30 Handoca nu le enumeră în Bibliografie31 din cauza condiţiilor politice din România şi pentru că nu vrea să atragă atenţia asupra lor existenţă. Totuși, el a fost cel care mi-a spus despre

ei initial. Dennis Doeing evident că nu a găsit

ei când îşi făcea cercetările.32

Referitor la nefastul articol Buna Vestire,

Eliade a insistat vehement că nu a scris-o niciodată, că

refuzase să scrie un articol (unul dintr-o serie) despre

30 În Biblioteca Academiei Române, Bucureşti, în 1981.

31 Mircea Handoca, Mircea Eliade. Contribuții biobibliografice ,

Bucureşti: Societatea literară „Relief românesc”, 1980, 240+25 p.

32 Douglas Allen & Dennis Doeing, Mircea Eliade. Un adnotat

bibliografie , New York & Londra: Garland Publishing, 1980, 262 p.

127 subiectul „De ce cred în biruința Mișcării

Legionare"33, dar că redactorul scrisese una şi

și-a semnat numele. (Există și alte cazuri în acest sens

în bibliografia lui Eliade, de fapt.) Îl cred . The

articolul nu este în stilul lui Eliade (când a scris vreodată

cu o astfel de structură formală, din lemn: punctele 1, 2, 3,

etc.?). Cu toate acestea, cred că se bazează pe articolele Eliade

scrisese de-a lungul anilor și aproape orice punct poate

să fie paralel în ceva ce a scris. Referința

pentru evrei nu este cu adevărat antisemit, ci doar naționalist.

Anexez copii ale unor articole in limba romana pt

pe care le am originalele. De asemenea, trimit

Articolul Toladot care pare a fi rădăcina textului

necaz.34 Am corespondat un an sau doi cu Th.

Lavi. El a insistat că Eliade era membru al Fierului

Paznic, dar nu a oferit nicio dovadă. O altă persoană are și el

a spus că „se știa” că este membru la

timp. Totuși, m-am uitat în toate periodicele Guardist

din acea perioadă, care se aflau în Biblioteca Academiei

si nu am gasit nici un articol semnat de Mircea Eliade.

Îmi puteți trimite copii ale lui Lanternari și

Articolele lui Nolla și răspunsul tău, te rog? De asemenea, dacă tu

au publicat alte articole recent (în special

33 „De ce cred în biruința Mișcării Legionare”, răspunsul dlui

Mircea Eliade [„De ce cred în victoria legionarului

Mișcare”, răspunsul domnului Mircea Eliade], Buna Vestire

(București), I, nr. 244, 17 decembrie 1937, p. 1-2.

34 mi. Lavi, „Dosarul Mircea Eliade”],

Toladot. Buletinul Institutului Dr. J. Niemerover (Ierusalim), I, nr. 1,

ianuarie-martie 1972, p. 21-27.

128 în Europa), aș dori să am copii. (Am

deja numărul special Limite.35)

Dacă vă pot fi de ajutor suplimentar, nu ezitați

cheamă-mă.

Al dumneavoastră,

Mac Linscott Ricketts

35 Limite (Paris), nr. 48-49, noiembrie 1986, conţine un număr de

articole despre Eliade.

IP Culianu către ML Ricketts

Universitatea din Chicago

Școala Divinității

1025 East 58th Street

Chicago, Illinois 60637

Sala Swift

Profesorul Mac Linscott Ricketts

Colegiul Louisburg

Louisburg, NC

13 mai 1987

Dragă Mac,

Îți sunt foarte recunoscător pentru scrisoarea ta din 5 mai.

În cele din urmă, sunt în posesia întregului râvnit

dosar privind simpatiile politice ale domnului Eliade in

1938-1940.

Anul trecut am fost probabil prea supărat ca să fiu atent

memorează ce am vorbit despre asta; mele

impresia a fost că ai negat existența

articolul Buna Vestire, dar probabil doar tu

mi-am confirmat propria afirmație că nu a fost scrisă

de el.

Oricum, lucrurile nu prea s-au schimbat și eu o fac

nu simt ca ar trebui sa-mi redefinesc pozitia: domnule Eliade

nu a fost niciodată antisemit, membru al Fierului

Garda, sau un pro-nazist. Dar oricum inteleg asta

130 era mai aproape de I[ron] G[uard] decât aş fi putut avea eu

îi plăcea să gândească.

Vă trimit articolul domnului Lanternari. Inutil

să spun, cred că nu știe nimic din ce scrie

pe, și „documentul derutant” despre care vorbește

nu poate fi decât jurnalul lui Sebastian,[36] care relatează lucruri

prin auzite și este bun într-un ziar de bârfă. Dar

nu poți scrie istorie pe baza asta!

Chr[istinel] vă va trimite o copie xerox a

Jurnalul 1978-1985 în cazul în care Universitatea din

C[hicago] Press semnează un contract. Ai fi

dispus sa traduc? Vă rog să-mi spuneți cât mai curând

posibil.

Nu i-am spus nimic lui Chr[istinel] despre tot

Conexiune Lan[ternari]-Mom[igliano]. Ea nu este bine

suficient pentru a suporta emoţia acestui nou atac asupra

amintirea răposatului ei soț.

Cu cele mai calde salutări,

Ioan P. Culianu

36 Era de fapt un articol al lui Radu Ioanid (vezi mai jos).

24

ML Ricketts către IP Culianu

15 mai 1987

Dragă Ioan,

Am primit articolul Lanternari si scrisoarea ta astăzi. Descifrarea italiană este dureroasă și plictisitoare pentru eu, dar din câte pot citi, Lanternari a luat fragmente de pe ici pe colo și construit a imagine care este cel puțin pe jumătate imaginară. Este de netăgăduit că Mircea era înțelegător față de Codreanu și idealurile legionare (mai presus de toate, „omul nou” și virtuți tradiționale românești), dar nu există dovezi că împărtăşea antisemitismul mişcării. Toate dovezile pe care le-am văzut care l-ar face un membru al Legiunii este circumstanțial. Oamenii spun că el a fost membru, dar nu oferă nicio dovadă. (Un român Evreul mi-a scris odată că aparține „Răzleților” – se presupune că un grup subsidiar – dar nu știu nimic a acestui grup. Tu?) Cred că Eliade a crezut Mișcarea legionară era comparabilă cu cea a lui Gandhi mișcarea din India și „Oxford Group” al lui Buchman Mișcarea” (Rearmarea morală) în Anglia – a mișcarea „revoluționară spirituală”. Mai târziu, și-a dat seama nu a fost, sau cel puțin a încetat să mai fie după epurările de 1938-1939.

Ar trebui să fiu încântat și onorat să traduc a al treilea volum al Jurnalului, cel pentru 1978-85. Voi avea 132 este timpul să o fac în această vară; într-adevăr, vara mea vacanta a inceput deja. (Se încheie pe 20 august,

totuși!) Vă rugăm să cereți-i lui Christinel să-mi trimită o copie,

și pot începe foarte curând.

Nu am auzit nimic de la domnul John Shopp la

Harper & Row de când i-am trimis „Prefața” mea revizuită

la Autobiografia II. Poate ar trebui să-l suni

și încercați să puneți lucrurile în mișcare. L-am sunat pe la șase

cu săptămâni în urmă și era foarte cordial; Am crezut că era

dornic să vadă cartea tipărită înaintea americanului

Întâlnirea Academiei de Religie în decembrie. Lui

numărul, în cazul în care nu îl aveți, este 415-477-4400.

Cu sinceritate a ta,

Mac Linscott Ricketts

133 25

IP Culianu către ML Ricketts

Universitatea din Chicago

C

Hicago, Illinois 60637

Școala Divinității

Sala Swift

20 mai '87

Dragă Mac,

M

mulțumesc pentru scrisoarea ta frumoasă din 15 mai.

Am vorbit cu Chr[istinel] la telefon; ea are o

vizitator, așa că o voi vedea săptămâna viitoare, face ax[erox]-copy

a jurnalelor 1978-1985 și ți-l trimite.

Ea nu are un contract cu universitatea

de C[hicago] Press încă, dar va veni în câteva

săptămâni (sau poate luni). Ne-am gândit dacă tu

ar prelua traducerea înainte de încheierea contractului

a fost semnat.

Mi-ai fost de mare ajutor

completand dosarul meu Eliade si sunt foarte recunoscator.

Urmează să fie un panou Eliade pe următorul

Convenția AAR,37 unde unii proști vor încerca

aduce asta în discuție. Sper că va fi cineva

da un raspuns. Christel nu știe nimic

despre asta și nu cred că ar fi prea supărată dacă

ar trebui să încercăm să o împiedicăm să se supere.

Cu salutări,

Ioan

37 Convenția anuală a Academiei Americane de Religie, la

Boston, în perioada 5-8 decembrie 1987.

134 26

ML Ricketts către IP Culianu

4 iunie 1987

Dragă Ioan,

Am primit copia Jurnalului pentru anii 1978-85

ieri și am început să-l traduc. Cu toate acestea, eu

avea deja materialul pentru 1978 (care era, de

curs, inclus în Fragments d'un journal II). am, in
de fapt, o traducere completă a întregului material din vol. II
de Fragmente , realizată din dactilografia românească
pe care mi-a dat Mircea. La un moment dat, Harper & Row
a fost interesat să publice toate fragmentele din jurnal
din 1970 înainte.

Ai vești de la domnul Shopp?

Observ la sfârșitul contribuției tale la Die Mitte
der Welt ("M[ircea] E[liade] und die blinde
Schildkröte") că a fost tradus din engleză. I
mi-ar plăcea foarte mult să am o copie a acelei engleze
original, dacă ați fi dispus să mi-l trimiteți. eu sunt
să fie unul dintre participanții la Academia Americană
sesiune de Religie pe Eliade în decembrie, vorbind
pe însuși subiectul presupusei sale implicări cu
Mișcarea legionară. Ivan Strenski va fi
„intimatul” și Adriana Berger celălalt
participant.

Dacă întâmpin dificultăți cu traducerea
din fragmentele din jurnal, vă voi anunța. Cât costă
135 mai veți mai fi în această țară? Cred că vei face
plec în curând la Paris pentru sesiunea ARR.

Cu drag, al tău,

Mac Linscott Ricketts

136

27

ML Ricketts către IP Culianu

Louisburg, NC 2749 SUA

19 iulie 1987

Dragă Ioan,

Am terminat de tradus și de tastat Jurnalul

Fragmente pe care mi le-ați trimis la sfârșitul lunii mai. Se ridică

la 155 de pagini, dactilografiate. Au fost, totuși, câțiva

lacune în copia primită:

Nu exista pagina 24 (iulie 1979)

Începutul paginii pentru 10 noiembrie 1981

Pagina de sus după 22 aprilie și înainte de 24 iunie

1982 (inserat?)

Partea de sus a acestor pagini: 25 aprilie 1984, 20 iunie 1984

(lipsesc doar 1-3 rânduri, cred), 25 februarie 1985, 21

mai 1986

Sper că aveți o copie a textului și puteți furniza

mie ce lipsește, ca să nu mă deranjez

Christinel despre asta.

Au fost două sau trei locuri în care o „intrare”

era evident deplasat, din cauza faptului că fusese copiat

din frunze vrac, presupun. În acele locuri pe care le am

și-a luat libertatea de a rearanja ordinea.

Nu am auzit încă niciun raport de la ARA

Conferinta la Paris. Fără îndoială că a fost o afacere mare. eu

as aprecia foarte mult daca mi-ati putea trimite un

program de la acel congres.

137 Sper că University of Chicago Press va fi

prompt în acceptarea Jurnalului III spre publicare.38

Am încredere că ai o vară productivă.

Cu drag,

Mac Linscott Ricketts

38 Va fi de fapt al patrulea volum: M. Eliade, Jurnal , IV. 1979-

1985 , tr. din limba română de ML Ricketts, Chicago & Londra:

University of Chicago Press, 1990, viii+167 p.

138

28

IP Culianu către ML Ricketts

Institutul pentru Limbi Romanice

Strada Marelui Cruce 21

9712 TS Groningen

Telefon 050-635885

Facultatea de Arte

al

Universitatea din Groningen

22 octombrie '87

Dragă Mac,

Când m-am întors la Groningen pe 21 septembrie, am

am găsit scrisoarea ta din 19 iulie trimisă la vechea mea adresă

(adresă nouă: PO Box 1722, 9701 BS Groningen, The

Olanda).

Între timp, Christinel îmi spusese că tu

obținuse informații direct de la ea.

Astfel, vă scriu pentru a confirma că ARA

Conferința a fost foarte mare – poate prea mare, și noi

mi-a fost dor de tine. Aveam gripă atunci, așa că nu puteam

participă mai mult decât la întâlnirea pe care mi-am prezentat-o și a

alte câteva panouri pe care am fost și eu.

Știu că sunt programate și alte conferințe Eliade,

dar nu am fost invitat. În Italia cineva

a tradus articolele domnului Eliade din 1937 si merg

pentru a le publica. Cred că amândoi și R[oberto]

139 Scagno, ar trebui să încerce să ofere explicații, dar noi

nevoie de un editor care să ofere ca o oportunitate.

Ce zici de cartea ta Eliade? Îl tăiați

până la dimensiuni mai accesibile?

Aștept cu nerăbdare să ne întâlnim ceva timp și îmi doresc

tu cel mai bun.

Ioan Culianu

140

29

ML Ricketts către IP Culianu

prof. Ioan P. Culianu

PO: Box 1722

9701 BS Groningen, Țările de Jos

Louisburg, NC 2749 SUA

3 noiembrie 1987

Dragă Ioan,

Mă bucur să aud din nou de la tine după lungă întârziere. eu

nu a putut obține liniile lipsă de la

pagini de jurnal, dar se pare că nu erau prea

important.

Mi-a părut foarte rău să aflu că cineva a fost

a cerut să traducă a doua parte a Jurnalului

1970-78 din francezi,39 pentru că am deja

a făcut o traducere a acestor ani din română

text Mircea mi l-a dat acum mulți ani.

Am obținut o versiune în engleză a „Blind

Turtle” articol de la Dr. Lacocque.40 pot citi și

intelege mult mai bine in engleza! Va fi de folos

să am asta când merg la Boston în decembrie.

39 M. Eliade, Jurnal , III. 1970-1978, tr. din franceză de Teresa

Lavender Fagan, Chicago și Londra: University of Chicago Press,

1989, 370 p.

40 Pierre-E. Lacocque, psiholog, supraveghetor clinic la Lutheran

Spitalul General, Park Ridge, Illinois, un bun prieten cu Eliade.

141 Îmi pare rău că articolele în litigiu vor fi

publicată în Italia. Sper doar să fie publicate

cu precizie.

Vestea bună este că cartea mea va fi publicată

în întregime! Seria Monografii din Europa de Est
din Boulder, Colorado, o va face; de fapt, dovezile sunt
ar trebui să fie gata până în decembrie (am 500 de pagini
deja). Poate că până în iunie viitor va fi tipărit – în
două volume de aproximativ 600 de pagini fiecare. am un lung
capitol despre „naționalismul spiritual” al lui Eliade pe care I
speranta va fi de ajutor.

Mircea Handoca spune că tu și Sorin
Alexandrescu a găsit ultima dată câteva manuscrise la Paris
vară. Este asa? Ce ai gasit, mai exact? Noi
sperau că textele mai multor cărți și piese de teatru
menționate în Jurnal ar fi acolo. Desigur, eu
vreau să pot citi orice se găsește! am vorbit cu
Christinel la telefon despre asta, dar nu a făcut-o
cred că a apărut ceva foarte important.

Vei veni în America în primăvara viitoare? Sper
ne putem întâlni din nou pentru consultare înainte
mult timp.

Cu sinceritate a ta,

Mac Linscott Ricketts

PS Ce sa întâmplat cu planurile pentru un volum patru
de Istorie?

142

30

IP Culianu către ML Ricketts

Instituut voor Romaanse Talen

Grote Kruisstrat 21

9712 TS Groningen

Telefon 050-635885

Faculteit der Letteren

van de

Rijksuniversiteit Groningen

13 noiembrie '87

Dragă Mac,

Vă mulțumim pentru scrisoarea dvs. recentă.

Sunt foarte fericit că cartea ta a fost

acceptat! Acesta va fi cel mai important și

bio-bibliografie extinsă pe tema Eliadei.

De asemenea, mă bucur că vei participa la AAR

convenție în decembrie.

Vă trimit aici textul a două emisiuni

pentru BBC (iulie 1987).41 Aceasta reflectă noul meu

înțelegerea situației.

Cu salutări,

Ioan

41 „Mircea Eliade și Nae Ionescu” și „Mircea Eliade din 1937 până la

în 1945", publicată în IP Culianu, Scrieri româneşti , vol. II, Iaşi:

Polirom, 2009, p. 160-167.

ML Ricketts către IP Culianu

11 decembrie 1987

Dragă Ioan,

M-am întors de la sesiunea americanului

Academia de Religie din Boston, la care am citit a

lucrare despre implicarea lui Mircea cu Legiunea în

treizeci de ani. A fost un lucru bun că am fost, pentru că

alte două persoane care au prezentat lucrări cred

Mircea era membru cu drepturi depline al unuia dintre cuiburi și că

a exprimat în acei ani declarații antisemite.

Desigur, am arătat o imagine diferită a

situaţie. Am distribuit un capitol din cartea mea (aproximativ 65-

70 de pagini) și a prezentat o comunicare orală mai scurtă

declarând că nu există nicio dovadă că îi aparține

la Gardă și multe dovezi că nu a fost niciodată

antisemit.

Cu toate acestea, Adriana Berger a încercat să arate

opus. Ea a făcut afirmații destul de insuportabile bazate

pe auzite și probe circumstanțiale. Ea s-a referit

la declarațiile lui Evola și Horia Sima, precum și

Lavi, etc., etc. Ea spune că a vorbit cu Horia Sima (dar

bărbatul cu care a vorbit era Horia Stamatu – pe care

ea susține că este același bărbat. Este corect? Eu nu

cred că da.) Nu citesc italiană, dar cât de bine pot

afară, Evola nu spune că Eliade a aparținut

Legiune, dar numai că era în „ambianta” de 144 Codreanu. Dar ce este „Grupul Ur”? a declarat Adriana că a fost un cuib secret de gardian, dar cred că este greşit. (Mă refer, desigur, la Il Cammino del cinabro , p. 139-140.)

Citând Histoire du Mouvement légionnaire a lui Sima, Berger a susținut că Eliade aparține „Răzleți”, format din bărbați care doreau să-și păstreze secret de membru în cazul în care Mișcarea a eșuat. Apoi ea susţinea că timp de trei ani (1934-37) Eliade a scris articole pro-legionare „camuflate”, dovedind astfel loialitatea sa pentru perioada de probă necesară de trei ani perioada – și s-a alăturat oficial în 1937! Este cu adevărat fantastic. Și toate acestea de la cineva care odată a fost un adorator al lui Eliade!

Cred că majoritatea oamenilor prezenți (aproximativ 500) au fost suspicioși cu privire la ceea ce a spus Berger (și, de asemenea, despre celălalt vorbitor, Ivan Strenski, care a fost de mult critic la adresa lui Eliade). Mai multe persoane s-au apropiat de mine după aceea și a vrut să mă reasiguri că Berger nu spunea adevărul. Eu cred că majoritatea oamenii au înțeles că am dat o mai cinstită prezentare. Dar sunt și alții care vor crede ceea ce vor să creadă.

Deocamdată, nu cred că Berger o va face

publică lucrarea ei (pentru că este încă în schiță).

Dar când va avea ocazia, sunt sigur că va încerca

să-l publice. Între timp, ce se întâmplă în

Italia?

Vă mulțumesc pentru mai multe articole și vorbesc

mi-a trimis recent; Ma bucur ca iesi din

lume.

145 Vă rog, lăsați-mi să aud de la dvs. despre „Grupul Ur”,

și lucrurile pe care v-am întrebat în ultima mea scrisoare (Histoire

IV; lucrări găsite la Paris). Între timp, îți doresc

fericire în sezonul Sărbătorilor care se apropie.

[Mac Linscott Ricketts]

146

32

IP Culianu către ML Ricketts

Institutul pentru Limbi Romanice

Strada Marelui Cruce 21

9712 TS Groningen

Telefon 050-635885

Facultatea de Arte

al

Universitatea din Groningen

Profesorul Mac Linscott Ricketts

Colegiul Louisburg

Louisburg, NC 27549 SUA

19 ianuarie 1988

Dragă Mac,

Am fost încântat să primesc (ieri; am fost

în străinătate pentru o perioadă) scrisoarea dumneavoastră din 11 decembrie

referitor la ședința AAR.

Adriana Berger cred că este nebună din punct de vedere clinic.

Cu toate acestea, ea este oricum iresponsabilă din punct de vedere savant.

Horia Sima a fost șeful Gărzii de Fier după

Asasinarea lui Codreanu în 1937. După scurta durată

guvern comun cu Ion Antonescu, a cheltuit

W[orld] W[ar] ani într-o tabără în Germania, fiind

reţinut ca practic toţi Gărzile de Fier. Inclusiv

Horia Stamatu, un tânăr poet minor care câștigase o

premiu în 1934. Am scris un articol despre el câțiva ani

acum 147.42 Horia Stamatu, care locuiește în Freiburg im

Breisgau (FR a Germaniei) este un personaj pitoresc.

A încercat să mă convingă că Garda de Fier este în regulă;

de fapt, mi-a trimis o mulțime de informații, din care eu

a inventat că Garda... nu era în regulă! Aceasta a dus la a

rupe de el, după care a început să mă acuze de

fiind ceva ca un dezertor sau cam asa ceva. El frecvent

acuză persoanele că sunt spioni etc., și a făcut asta cu

cel mai bun prieten al său, poetul Ştefan Baciu din Hawaii.

Stamatu este un caz tipic de paranoia. Dar el nu este deloc

Horia Sima, care era bine și în viață, cred, câțiva

cu ani în urmă, la Madrid, dacă nu greșesc.

Metoda Adrianei se numeste istorie paranoica. Ea

este, cred, o formă de istorie poststructuralistă în care

ea excelează.

Stamatu nu a susținut niciodată că M. Eliade ar fi fost

un membru al Gărzii de Fier, dar a dat pe oricine

informaţie conform căreia M. E[liade] era apropiat

la mişcare şi s-a închinat lui Codreanu. Mă îndoiesc

Adriana l-a cunoscut vreodată pe Stamatu. Ea a fost, după cum știți, în

însărcinată cu arhiva lui M. Eliade;43 a citit toate scrisorile

adresată lui M. Eliade, care, fiind cel mai fin cu putință

om, nu a făcut nicio distincție între public și privat.

Bănuiesc puternic că Adriana a citit (și a înțeles greșit)

unele din scrisorile pe care le trimisesem lui M. Eliade în 1977-79, două

ani în care am pretins și eu că am descoperit

analogii puternice între opera lui M. E[liade] şi cea

42 IP Culianu, „Câteva considerații asupra lucrărilor lui Horia

Stamatu", Jurnalul Internațional de Studii Românești (Amsterdam), II,

nr. 3-4, 1980 [1985], p. 123-134.

43 Din ianuarie până în aprilie 1984.

148 ideologia Gărzii de Fier. Mi-a arătat un studiu serios

că relația a fost foarte generală și, ca și tine

s-au menținut întotdeauna, se bazează pe un anumit Zeitgeist. Dacă

Adriana îl întâlnise vreodată pe Stamatu, nu ar spune el

a fost Sima! Mi s-a spus că a făcut-o neautorizată

xeroxurile corespondenţei lui M. E[liade], pentru care ea

i s-a interzis accesul în biroul său. S-ar putea să aibă un xerox

a scrisorilor mele (arse în incendiul din 1985!), care este ea

incapabil să descifreze.

Ur-Group a fost creat în Italia de Julius Evola,

si inca mai exista. Ei publică cărți ezoterice și au o

editura din Padova, daca nu ma insel. Cred că

îl țineau pe Eliade la mare stimă, la fel ca și Evola. Aşa

ce?

Nu s-au găsit documente de vreo importanță

Paris. Istoria IV este în curs. Timpul va arăta care

editorul îl va tipări, deoarece îl pot retrage

de la Payot (S-a schimbat direcția).

Cu drag,

Ioan

33

ML Ricketts către IP Culianu

1 februarie 1988

Dragă Ioan,

Vă mulțumesc foarte mult pentru scrisoarea dumneavoastră informativă

din 19 ianuarie pe care l-am primit astăzi. Dar înainte

comentând, vreau să mă grăbesc să felicit

tu la numirea ta la Școala Divinității

facultate! Sunt cu adevărat mulțumit că acest lucru pe care îl am

mult dorit s-a întâmplat: îmi reconfirmă credinţa în
„puterile care sunt” la Universitatea din Chicago. am
am auzit vestea de la Christinel și aproape i-am scris
tu mai devreme; totusi, asteptam raspunsul tau de la
zi de zi, așa că am așteptat.

Comentariile și informațiile tale despre Adriana
completat ceea ce știam deja. Ea este
fără îndoială, o personalitate instabilă. Sper că o va face
să nu reușească să publice vreunul dintre paranoicii ei
fantezii, relativ la Mircea.

De atunci mă convinsesem din alte surse
scriindu-ti ca Horia Sima si Stamatu nu au putut
posibil să fie aceeași persoană. Îmi amintesc că am văzut
poezii de Stamatu în recenzii românești (Vremea , at
cel putin) cand am fost in Bucuresti. De asemenea, l-am citit
frecvent în Cuvântul românesc .

150 Mulțumesc pentru datele despre „Grupul Ur”; cu siguranță
nu este ceea ce Adriana face să pară în lucrarea ei
(ea l-a numit un cuib secret legionar!).

Îmi pare rău că nu au fost găsite documente semnificative
în arhivele pariziene ale lui Eliade. Handoca era sigur că
„Aventură spirituală” fusese descoperită. eu cred
că există documente importante; sperăm că vor fi
găsit într-o zi.

Mă bucur să aud că Histoire IV este „în curs”.

Finalizarea lui este mult anticipată. Presupun că tu
să știți că Autobiografia II urmează să fie publicată de
University of Chicago Press, mai degrabă decât Harper &
Rând.

Din nou, sincere felicitări pentru numire
și aștept cu nerăbdare să te am în această țară, la
Chicago și lucrăm cu tine în anii următori.

Cu toate urările de bine,

[Mac Linscott Ricketts]

34

Apel telefonic IP Culianu
către ML Ricketts

Culianu a sunat pe 6 noiembrie despre planuri pentru a
carte în apărarea lui Eliade, pentru a include toate presupusele
articole incriminatoare din 1937-38. as traduce
acestea și scrie un articol de comentariu. Wendy
D[oniger] O'Fl[aherty] să fie redactor. Culianu şi
Călinescu[44] editori tăcuți. Întrebați pentru toți criticii și
susținători care au cunoștință de a scrie articole.
Vrea să ajut la alegerea colaboratorilor. Weber.[45]
Christinel să nu știe despre asta.

[notă de memorare de Mac Linscott Ricketts, 6 noiembrie 1988]

44 Matei Călinescu (1934-2009), profesor de literatură comparată
la Universitatea Indiana, Bloomington.

45 Eugen Joseph Weber (1925-2007), american de origine română

istoric, profesor la Universitatea din California, Los Angeles.

35

ML Ricketts către IP Culianu

29 noiembrie 1988

Dragă Ioan,

A fost foarte bine să vă văd și să vorbesc cu tine

Chicago. Regret că am avut atât de puțin timp să stau și

a ratat astfel recepția de la Școala Divinității

duminica dupa-amiaza.

Anexez câteva articole care vor fi de interes

you: "Ia mâncat capul politica!",46 "Ciudatul destin al

unei scrisori a lui M[ircea] E[liade]" (de A. Berger),47

și un fragment dintr-o carte a lui Posteucă48 care afirmă

că Eliade nu era membru al Legiunii. (Era

această afirmație la care m-am referit în Chicago, la care am

atribuit în mod eronat lui H. Sima.)

Adresa lui Seymour Cain: 2845 Arnoldson Ave.,

San Diego CA 92117.

46 M. Eliade, „Ia mâncat capul politic” [„Politics ate his head”],

Îndreptar (München), I, nr. 9, august 1951, p. 1, 3.

47 A. Berger, „Soarta cetăţeanului unui scriitor de Mircea Eliade

lui Al. Mirodan” [„Soarta ciudată a unei scrisori a lui Mircea Eliade către

Al. Mirodan"], Minimum (Tel Aviv), II, nr. 18, septembrie 1988, pp.

47-49.

48 Vasile Posteucă (1912-1972), poet și fost legionar

comandant, a scris o carte despre Corneliu Zelea Codreanu, care

a fost publicat postum. Dezgroparea Căpitanului , ed. de Al.

Ronnett, Madrid: Ed. Mişcării Legionare, 1977, p. 35-36.

153 Keith Hitchins (cred) este la Universitatea din

Illinois, Urbana, la Departamentul de Istorie.

Voi continua să pregătesc traduceri de articole pentru

cartea proiectată și vi le va trimite mai târziu.

Vă rog să mă țineți la curent cu evoluțiile.

Cu sinceritate a ta,

Mac Ricketts

154

36

ML Ricketts către IP Culianu

19 ianuarie 1989

Profesor Ioan P. Culianu

Școala Divinității

Universitatea din Chicago

Chicago, IL 60637

Dragă Ioan,

Anexez traduceri ale tuturor articolelor pe care le am

am constatat că cred că ar fi potrivit pentru includere în

cartea propusă. Sunt mult mai multi decat

Am crezut că va exista! Îți voi lăsa în seama ta și

ceilalți care editează cartea să decidă care pot

să fie incluse și care trebuie excluse.

Nu am auzit de tine de la întâlnirea noastră din

Noiembrie, mă întreb, firește, ce progres

a fost făcut pentru pregătirea cărții. Permiteți-mi să

știi ce altceva pot face ca să te ajut. (Nu am

m-am angajat să scriu un articol, gândindu-mă că o voi face

așteptați până am știut ce alte articole vor fi

publicat în volum.)

Acum că aceste traduceri s-au terminat, o voi face

revin la Huliganii ,49 din care am cam 65%

ramanand la perfect si tip.

49 M. Eliade, Huliganii , Bucureşti: Ed. Națională Ciornei, 1935; al 2-lea

ed., 1936; Ed. a III-a, București: Cugetarea, 1943, 457 p.

155 Am încredere că ai fost bine și te bucuri de tine

lucrează la Școala Divinității. Este bine Christinel? Da

ea cele mai sincere urări de bine.

Cordial,

Mac Linscott Ricketts

156

37

IP Culianu către ML Ricketts

Universitatea din Chicago

Școala Divinității

1025 East 58th Street

Chicago, Illinois 60637

Sala Swift

7 iunie 1989

Dragă Mac,

Vă mulțumim pentru scrisoarea dumneavoastră bună din 2 iunie.

Au apărut cele două pagini „Oriente - Occident”.

La Nazione (Florenta), 4 martie 1989.50 Literarul

fragment era dintr-un volum de nuvele numit

Colecția Smarald care a fost tipărită în Italia câteva

luni în urmă.51

Nu știu multe despre publicarea în curs

din Jurnalele lui M. Eliade ; Cred că Brent52 mi-a spus că tu

i-ar trimite anii 1945-1955. nu văd

mult din el.

50 Au fost publicate două articole la această rubrică: Grazia

Marchiano, "Il Maestro Eliade. Lungo viaggio con Mircea fino al

cuore del mistero", și IP Culianu, "Così quei trecento monaci

persero le loro visioni”, La Nazione (Florenta), 4 martie 1989.

51 IP Culianu, La collezione di smeraldi. Racconti , tr. de Cristina

Cozzi, Annalaysa Di Lernia, Marco Grampa și Maria Teresa

Pini, Milano: Jaca Book, 1989; fragmentul este din nuvela

„Il rotolo diafano”, p. 9-32.

52 T. David Brent, editor la University of Chicago Press.

157 Tot ce am vorbit în noiembrie trecut şi chiar

mai mult decât atât este complet blocat. doamna Eliade

nu mi-a plăcut foarte mult articolul meu italian53 (pe care ți l-am trimis),
în care mă refeream în mare măsură la cartea ta pentru a
prezinta evolutia domnului Eliade intre 1934 si 1937.
Drept urmare, nu se întâmplă nimic și pentru a nu se întâmpla
fă-o să sufere (din moment ce ea evident că nu înțelege
situația), chiar a trebuit să-mi retrag recenzia Agora
la cartea ta din presa .54 am fost extrem
jenat, dar cred că a fost lucrul corect de făcut.
După cum știți, Wendy trebuia să înceapă totul
lucru; totuși ea nu intenționează să facă niciun pas. Prin
fel, Charlie Smith55 a părăsit Macmillan și noi am rămas
fără un editor.
Norman Girardot mi-a trimis un articol grozav pentru al 4-lea
volumul Istoriei . Am încredere că volumul va fi tipărit
anul viitor, dacă ultima lucrare vine la timp.
3-4 iunie Biblioteca arsă a domnului Eliade a fost vândută în Swift
Sala. Am cumpărat 2 cutii, Larry Sullivan a cumpărat 10 cutii de
cărți. Era foarte trist. Eram mai puțin așa, de când trebuia
se ocupă de acele cărți de la începutul... de la sfârșit.
Salutări,
Ioan
53 IP Culianu, „Invito alla lettura di Mircea Eliade”, Abstracta
(Roma), nu. 35, martie 1989, p. 38-49.
54 Nepublicat până acum în seria lucrărilor lui IP Culianu, la
Nemira și mai târziu editurile Polirom.

55 Charles E. Smith (1937-1997), vicepreședinte și editor al

Macmillan Reference Division, a părăsit Editura Macmillan

Companie după 25 de ani în serviciul său și s-a mutat la Simon &

Editura Schuster.

158

38

IP Culianu către ML Ricketts

Universitatea din Chicago

Școala Divinității

1025 East 58th Street

Chicago, Illinois 60637

Sala Swift

Profesorul Mac Linscott Ricketts

Colegiul Louisburg

4 decembrie 1990

Dragă Mac,

Îmi cer scuze, nu am putut să vă răspund ultima dată

mi-ai scris o scrisoare bună pe care cred că am găsit-o

m-am întors din Massachusetts în ianuarie anul acesta. În

Februarie am plecat în Italia unde am predat un sfert, iar eu

petrecut vara în Massachusetts. Dar am folosit xerox-ul

mi-ai trimis (hârtia lui Seymour Cain despre Eliade)56 și, în

între timp, am scris și un articol de recenzie despre lucrări de

iar pe Eliade, inclusiv volumele tale monumentale.57

Din păcate, nu am o copie de rezervă a

Dictionnaire des Religions semnat de Eliade și de mine,

56 S. Cain, „Mircea Eliade, Garda de Fier, şi Anti-

Semitism", Midstream. A monthly Jewish Review (New York), 35,

noiembrie 1989, p. 27-31.

57 A apărut postum. IP Culianu, „Mircea Eliade, Jurnal

I, II, III, IV; Autobiografie vol. 1, 2; Mac Linscott Ricketts, Mircea

Eliade: Rădăcinile românești, 1907-1945", Jurnalul de religie

(Chicago), 72, nr. 1, ianuarie 1992, p. 157-161.

159 care a fost tipărită în această primăvară la editura Plon

(8, rue Garanciere, 75006 Paris). Merge foarte mult

bine până acum și a fost chiar „Marea carte a lunii"

Septembrie. Noua ediție a fost lansată în septembrie.

Puteți cere o copie pentru revizuire, dacă doriți.

I have not have Revista scriitorilor români 23;58 I only

have 6 and 7. I have also Revista de istorie și teorie

literară 34 / 1986.59

Cartea Adrianei60 a fost respinsă. Nu am văzut-o

articol în Annals of Scholarship.61 Ea a trimis o lucrare la

conferință AAR la New Orleans62, pe care o prezidează

citeste pentru ea. Nu am participat, dar mi s-a trimis

că a repetat ceea ce a scris în acel articol.

Nu are nicio greutate, după mine.

58 Conține trei articole despre Eliade de Emil Cioran, Titus

Bărbulescu şi Ilie Olteanu.

59 În cele trei numere (1, 2-3 și 4) din 1986 există mai multe texte de

și despre Mircea Eliade, inclusiv articole semnate de ML Ricketts
și IP Culianu.

60 Manuscrisul, intitulat Mircea Eliade. Căutarea interioară a unui radical
tradiționalist , a fost acceptat de editura Harper & Row
(New York) în noiembrie 1986, iar contractul a fost semnat în martie
1987 pentru 7.000 de exemplare. Cu toate acestea, publicarea a fost amânată din cauza
schimbări în structura companiei. În august 1988, redactorii au decis
că va apărea în mai 1989, cu alt titlu, în 20.000 de exemplare.

61 A. Berger, „Fascismul și religia în România”, Analele bursei
(New York), VI, nr. 4, 1989, p. 455-465. Articolul a fost publicat
prin Robert Segal, editor al revistei și prieten al lui A. Berger.

62 A. Berger, „Anti-Iudaism and Anti-Istoricism in Eliade's
Scrieri”, lucrare inedită la conferința anuală a
Academia Americană de Religie, New Orleans, 17-20 noiembrie
1990; un articol cu același titlu a fost publicat în ebraică în
Hadoar. The Jewish Histadruth of America (New York), 70, nr. 21,
iunie 1991, p. 14-17.

160 Christinel este acum în spital pentru câteva zile, să
efectuarea unor analize. Astăzi era foarte stresată. eu
sper că nu este nimic în neregulă cu ea, decât că ea
fumează prea mult și bea patru litri de cafea a
zi. Îi voi adresa salutările tale când va putea
să mă vadă.

L-am cunoscut într-adevăr pe Bryan Rennie. Face treabă bună.

A fost bine să aud de la tine. Sărbători fericite

și aștept cu nerăbdare să ne întâlnim la următoarea noastră

oportunitate.

Cel mai bun,

Ioan

161

39

IP Culianu către ML Ricketts

INCOGNITA

Jurnal Internațional pentru Studii Cognitive în Științe Umaniste

Publicat de EJ Brill, Leiden

ISSN 0923-7135

Redactor șef: IP Couliano

Universitatea din Chicago

1025 E. Strada 58

Chicago, IL 60637

Fax: (312) 324-3461

Telefon: (312) 702-8240

Profesorul Mac Linscott Ricketts

Colegiul Louisburg

Louisburg NC 27549

3/4/91

Dragă Mac,

Îmi cer scuze că nu v-am răspuns într-un

în timp ce, mai ales după ce ai avut amabilitatea să trimiți

eu noile stricaciuni ale Adrianei.

Aici totul este bine. Probabil ți-am spus că

Dicționar de religii semnat de domnul Eliade și de mine

a fost tipărit la Paris în primăvara anului trecut și s-a descurcat destul de bine (în

de fapt, a fost selectat „Marea carte a lunii”). Se va

va fi publicat în septembrie anul viitor cu Harper S[an]

162 F[rancisco].63 De asemenea, există (în sfârșit!) o ediție germană

din volumul al V-lea din Istoria ideilor religioase , dar

nu este ediţia mondială.64 (nemţii au propria lor

mod de a face lucrurile.) Ediţia la nivel mondial a fost

oferit Universității din Chicago Press (era

predat Dr. T. David Brent pe 29 ianuarie,

1991).65

Motivul pentru care vă scriu este să vă întreb, pe dna.

în numele lui Eliade, să-mi trimită un xerox al românului

original al volumului II din Amintirile domnului Eliade .

Aici totul a fost depus la

Biblioteca Regenstein și doamna Eliade au acces doar la

Colectia. Îi este greu să-și recupereze

manuscrisele care au fost depuse acolo. Vă rog

trimite-mi factura, împreună cu manuscrisul și

Doamna Eliade vă va rambursa cheltuielile.

După cum probabil știți, am început ultima dată un nou jurnal

an, care intenționează să acopere golul lăsat de deces

(sau compromis) ale altor reviste. Iti trimit un

formular, în cazul în care doriți fie să comandați o probă gratuită

copie sau dacă credeți că biblioteca colegiului dvs. poate

dobandeste-l cu o reducere substantiala.

Cu salutări,

Ioan

63 IP Culianu, The Eliade Guide to World Religions , cu Hillary S.

Wiesner, San Francisco: HarperCollins, 1991, 301 p.

64 M. Eliade, Geschichte der religiösen Ideen , Band III/2. Vom Zeitalter

der Entdeckungen bis zur Gegenwart , ed. de IP Culianu, Freiburg i.

Br., Basel & Viena: Herder, 1991.

65 Nu va fi niciodată finalizat și publicat.

40

ML Ricketts către IP Culianu

13 martie 1991

Dragă Ioan,

Anexez o copie a dactilografiei lui Eliade

Amintiri , vol. II. Cred că este textul complet. A costat

eu 9,25 USD pentru taxe xerox. Taxele postale sunt in plus, de

curs.

Anexez și o copie a manuscrisului de

Bryan Rennie, primit de la el acum două zile. El

a examinat cu atenție întregul fișier extins pe

Eliade la Ministerul de Externe britanic (și a făcut

copii ale celor mai importante documente). El este dornic

pentru a avea manuscrisul publicat, așa că îl trimit

la tine. Este potrivit pentru Incognita ta? Dacă nu,

poate îl poți ajuta să-l publice în

alt jurnal. Sunt încântat de cercetările sale și

inteligența sa – și cu capacitatea sa de a scrie.66

Nu știu despre noul tău jurnal și, da, eu

ar dori să primesc un exemplar exemplar.

Este o veste bună că volumul IV din Istoria lui

Ideile religioase s-a terminat. Sper la un rapid

acceptare și publicare la Universitatea din

Chicago Press. Mă bucur să aud că Dicționarul va fi

66 Articolul a fost publicat anul viitor; Bryan S. Rennie, „The

cariera diplomatică a lui Mircea Eliade: Un răspuns la Adriana Berger”,

Religie (Londra), XXII, nr. 4, 1992, p. 375-392.

164 publicate în această țară. Am comandat o copie de la Plon

în decembrie, dar până în prezent nu am primit niciun răspuns.

Este Christinel conștientă de atacul Adrianei Berger

pe Mircea? Sper că nu a știut despre acestea

acte nefericite.

Cu toate urările de bine,

Mac R.

165

Anexe

1

IP Culianu lui Franklin I. Gamwell

IP Culianu

Universitatea din Chicago

Chicago, Illinois 60637

Școala Divinității

Sala Swift

Schimb de facultate

Profesorul FI Gamwell

Decan al Școlii de Divinitate

20 mai 1986

Dragă Chris,

Am primit astăzi o copie a scrisorii lui Davìd Carrasco

din 14 mai 1986, în care vă sugerează că ar trebui

initia formarea unui grup editorial care sa indrume

publicarea ineditei profesorului Eliade

lucru.

Nu pot decât să salut inițiativa profesorului Carrasco și

subliniază oportunitatea ei în măsura în care a lui

sunt vizate publicațiile în limba engleză. Aş fi

încântat să fiu membru al acestui comitet, ca Davìd

a sugerat Carrasco.

Cât sunt interesele domnului Eliade în Europa

în cauză – și, după cum știți, majoritatea drepturilor de autor

166 dintre lucrările sale publicate și inedite se află cu

Editorii europeni – nu cred că crearea unui

ar fi necesar un comitet. Ca a domnului Eliade

executor literar, o voi asista la maxim pe doamna Eliade

abilitățile mele de a face față acestei sarcini dificile. Așa cum am deja

v-am informat pe dumneavoastră și profesorul Ricketts, voi trimite la

Groningen toate materialele inedite lăsate de dl.

Eliade, din care dumneavoastră și doamna Eliade veți primi o listă

la trimitere. Conform acordurilor pe care le-am făcut

cu domnul Meyer67 de la Biblioteca Regenstein, acestea

materialele vor fi trimise la Colecțiile Speciale Eliade

de îndată ce vor fi tipărite.

Potrivit voinţei domnului Eliade, au exprimat mai mulţi

ori în ultimii trei ani, intenționez să fac

dispune de notele sale pentru volumul IV din Istoria lui

Idei religioase și să coordoneze proiectul. sper sa

primesc de la autori, printre care profesor

Carrasco însuși, toată asistența de care am nevoie.

Cu salutări,

Ioan Culianu

Cc: Doamna Eliade, Prof. Carrasco, Prof. Ricketts

67 Daniel Meyer, bibliotecar la Special Collections Research

Centrul Bibliotecii Universității din Chicago.

2

IP Culianu lui Henry Pernet

IP Culianu

Universitatea din Chicago

Școala Divinității

Chicago, Illinois 60637

Sala Swift

domnule Henry Pernet

Chemin de la Teinture

1141 YENS Belgia

21 mai 1986

Stimate domnule Pernet,

Profesorul JM Kitagawa a avut amabilitatea să

trimite-mi, prin domnul Peter Chemery, scrisoarea ta

din 28 aprilie 1986.68 Cred că acesta a fost cel mai bun lucru de făcut,

din moment ce cred că s-ar putea să vă dau o parte din

informatiile de care aveti nevoie cu privire la domnul Eliade

intenţiile faţă de publicarea volumului IV al

istoria.

Să încep cu lucruri mai generale. Ca tine

probabil știu, doamna Eliade este executorul general al

testamentul domnului Eliade. Voi fi numit, de

68 Publicat în Henry Pernet, Correspondance avec Mircea Eliade. 1961-

1986 , Geneva: Labor et Fides, 2012, p. 260-261; tot in romana

traducere în: Mircea Eliade - Henry Pernet, Corespondenţă, 1961-

1986. Dragul meu prieten , ed. de Mihaela Gligor, Cluj-Napoca: Casa

Cărții de Știință, 2011, p. 294-295.

168 împuternicit, în calitate de executor literar. Toate deciziile finale

va aparține însăși doamnei Eliade. Funcțiile mele vor

fie acela de consilier în măsura în care publicarea

este vorba despre materiale nepublicate. Una dintre acestea este, de

desigur, al patrulea volum menționat mai sus al

Istorie.

Domnul Eliade și cu mine am fost de câteva ori să-l vizitez pe dl.

J.-L. Pidoux-Payot. Domnul Eliade a exprimat toate aceste ori

cererea formala ca, daca i se intampla ceva

înainte ca el să poată termina această lucrare, aș fi

ar trebui să fie responsabil de asta. Nu intenționez

contrazice sau nu ascultă de dorința lui în vreun fel. În cazul în care

trebuie să apară, ceea ce de fapt nu mă aștept, legal

mandatarul ar sublinia legalitatea cererii.

Permiteți-mi să vă spun care este situația cu privire la a 4-a

volumul este. Domnul Eliade a lăsat o parte din definitiv

manuscris pentru contribuția sa și multe note. Toate

aceste materiale, cred, ar putea acoperi în mare parte partea lui, pentru

cât, în aceste triste împrejurări, cititorul

s-ar putea aștepta. În ceea ce mă privește, și cu excepția cazului în care dl.

Pidoux-Payot crede altfel, proiectul va merge mai departe. De

desigur, a fost încetinit în ultimele săptămâni,

înainte ca aceste lucruri să fie aduse la doamna Eliade

Atenţie. În prezent, dosarul în care se află dl.

Manuscrisul și notițele lui Eliade sunt cu mine.

Permiteți-mi să subliniez un lucru: nu intenționez

se amestecă în vreun fel în gândirea domnului Eliade

(deși și-a exprimat dorința de a-i rescrie pe a lui

contributie daca este necesar; dar asta nu voi face), nici eu

au vreo pretenție de coautor sau lucruri de acest fel.

Ca să citez propriile cuvinte ale profesorului Kitagawa, doar eu

169 intenționează „să se ocupe de toate consecințele lui Eliade foarte

metodic".

După aceasta, și altele, lucrările vor fi finalizate, toate

Manuscrisele domnului Eliade în posesia mea vor fi

a apelat la Colecţiile Speciale Eliade ale

Biblioteca Regenstein. O listă a celor nepublicate

manuscrise și alte documente la care voi trimite

Groningen va rămâne atât cu doamna Eliade cât și cu

Prof. FI Gamwell, decanul Școlii Divinității,

care a fost solicitat de mai multe persoane să acționeze ca un

arbitru referitor la urmarile literare ale domnului Eliade, I

nu se poate gândi la un arbitru mai bun!

În ceea ce privește misiunile tale specifice: o voi face

cereți-i domnului Chemery să vă trimită textele domnule Eliade

ți-a promis. Și îi voi scrie imediat dl.

Pidoux-Payot să-i spună încă o dată asta, din câte sunt eu

preocupat sunt gata sa urmez vointa domnului Eliade si

instrucțiuni și să ducă mai departe proiectul.

Cu stimă,

IP Culianu

Cc: Domnule Pidoux-Payot, prof. Ricketts, profesori

Gamwell, Kitagawa, Mrs. Eliade, Mr. Chemery

170

3

I. P. Culianu to Mircea Handoca

The University of Chicago

The Divinity School

1025 East 58th Street

Chicago, Illinois 60637

I. P. Culianu

Mr. Mircea Handoca

Strada Latină 4

70244 Bucureşti, sect. 2, of. 9

Roumania (Overseas)

June 2, 1986

Stimate Domnule Handoca,

Tragedia ale cărei amănunte, nu mă îndoiesc, le cunoaşteţi, mă face să vă răspund în locul Domnului Profesor Eliade şi cu o întârziere ale cărei cauze nu sunt greu de ghicit.

În privința scrisorii Dvs. din 10 aprilie:[69] voi discuta cu Dna Profesor Eliade cererile Dvs. privitoare la edițiile româneşti ale operelor Dlui Profesor Eliade[70] şi vă voi comunica ulterior rezultatul.

Pe viitor îmi revine sarcina dificilă şi delicată de a o ajuta pe Dna Eliade în editarea tuturor edițiilor operelor antume şi postume ale lui Mircea Eliade. V-aş

69 Published in Mircea Eliade şi corespondenţii săi , vol. 2, ed. by M.

Handoca, Bucharest: Minerva, 1999, pp. 194-195.

70 The Jurnal and the first volume of Memorii .

171 ruga să luați direct contact cu mine la adresa mea din

Olanda, unde mă voi întoarce după 15 iunie: Facultate

der Letteren, Grote Kruisstraat 2, 9712 TS Groningen,

Olanda, Tel. (50)-635874/77.

Cu stimă,

Ioan P. Culianu

Cc: Doamna Eliade, prof. Ricketts

172

4

Vittorio Lanternari către IP Culianu

Universitatea din Roma „La Sapienza"

Catedra de Sociologie

Roma, 5 aprilie 1987

Stimate profesor Culianu,

Am fost invitat de Direcția La Critica

Sociologica71 să scrie un articol despre Eliade, în

prilejul recentului său deces. De fapt, ca istoric al

religiile (în special ale așa-numitelor „primitive

religii"), l-am cunoscut personal pe profesorul Eliade pe mulți

cu ani în urmă și am avut câteva întâlniri plăcute cu

el.72 În unele ocazii, am cooperat și pentru Istorie

71 Franco Ferrarotti (n. 1926), profesor de sociologie la

Universitatea din Roma, fondator (în 1967) și director al revistei.
Între 1958-1963 a fost membru al Parlamentului italian
reprezentând Movimento Comunità, un politic liberal socialist
organizație, care a avut ca referință culturală cheie revista
Comunità (Milano), în care Furio Jesi își va publica critica
interpretare politică a operei lui Eliade.
72 L-a abordat pe Eliade în iunie 1955, solicitându-i sprijinul în
pentru a publica un articol în Revue de l'Histoire des Religions
(Hârtii Mircea Eliade, caseta 85.13). Jurnalul nepublicat al lui Eliade
înregistrează două întâlniri cu el, la Roma, în compania lui
Ernesto de Martino (11 septembrie 1959 și 17 septembrie 1961), ca
precum şi o scrisoare (19 ianuarie 1961), ca răspuns la un articol în care
Lanternari polemizează cu el (ibidem , caseta 15.6, 9, 10)
173 din Religii, iar în ultimul timp pentru The Encyclopaedia
a religiilor.
Desigur, în pregătirea articolului meu am fost obligat
trece în revistă literatura care a fost publicată pe mare
istoric al religiilor din Italia și din alte părți, în
ultimele ori. Așa că, am întâlnit articolul scris de Di Nola73
iar articolul tău ca răspuns la el.74 Am făcut unele
anchete pentru a stabili faptele reale referitoare la M.
Poziția lui Eliade în timpul fascismului în România. Ca
veți găsi în articolul meu, am luat în el un intermediar
poziție între a ta și cea a profesorului Di Nola.
Asta înseamnă că am constatat că profesorul Eliade

a fost cu adevărat implicat în mişcarea lui Codreanu şi
ideologie; dar nu am constatat niciun martor sigur
despre „antisemitismul” lui. Am declarat în articolul meu că
avem nevoie de mai multe date și de martori direcți pentru a
pronunta o propozitie definitiva pe subiect.
Acum vă trimit o copie a articolului meu;75 dar
in acelasi timp sunt obligat sa va anunt ca in
scurt timp am senzația de a rescrie cea mai recentă parte a
articolul meu. Motivul este că am primit, în
între timp, un manuscris derutant de la un român
scriitor în care poziţia ideologică de profesor
Eliade pe vremea lui Codreanu în România este

73 Alfonso Maria di Nola, „Mircea Eliade e l'antisemitismo”, La
Rassegna mensile di Israel (Roma), XLIII, nr. 1-2, ianuarie-februarie
1977, p. 12-15.

74 IP Culianu, „Mircea Eliade und die blinde Schildkröte”, în:
Hans Peter Duerr (ed.), Die Mitte der Welt, op. cit. , p. 216-243.

75 V. Lanternari, „Ripensando a Mircea Eliade”, La critica sociologica
(Roma), nu. 79, octombrie-decembrie 1986, p. 67-82.

 pe larg documentate printr-o serie de articole
scris de el însuşi în Buna Vestire în acele vremuri şi
prin intermediul altor martori.76 Sunt amarnic obligat, la
prezent, să declare că starea dumneavoastră cu privire la
clădirea unei „legende negre” pe Mircea Eliade urmează să fie
considerat nesubstanțial. chiar îmi pare rău. sunt forțat

pentru a face această remarcă. Este o datorie față de corectitudinea

informatii istorice. Desigur, vă voi trimite

noua contributie a mea, de indata ce va fi

publicat.

Cu salutările mele calde,

Victor Lanternari

Strada Cerretti 13

00167, Roma (Italia)

76 Cel mai probabil articolul lui Radu Ioanid, „Mircea Eliade și cel

Fascismul", tr. de Enrica Tedeschi, ibid., nr. 84, ianuarie-martie

1988, p. 16-29.

5

IP Culianu lui Vittorio Lanternari

Universitatea din Chicago

Școala Divinității

1025 E. 58th St.

Chicago, IL 60637

Sala Swift

profesorul Vittorio Lanternari

Universitatea din Roma

Via B. Cerretti, 13

00167 Roma, Italia

28 aprilie 1987

Stimate profesor Lanternari,

Vă sunt recunoscător pentru scrisoarea dvs. din 5 aprilie 1987,

iar offprintul tău pe M. Eliade. profesorul Arnaldo

Momigliano a fost deja atât de amabil încât a pus

din urmă la dispoziţia mea.

Afirmația dumneavoastră că aș putea fi a lui M. Eliade

„apologist" la Școala de Divinitate a Universității din

Chicago este de două ori eronat. Pe de o parte, sunt doar

vizitând acest loc. Numirea mea permanentă este pe

Universitatea din Groningen (Grote Kruisstraat 2, 9712 TS

Groningen), Țările de Jos. Pe de alta, eu sunt

„apologetul" nimănui: Amicus Plato, sed magis amica Veritas .

Am petrecut doi ani de cercetare încercând să înțeleg

ceea ce era adevărat în acuzaţiile lui Jesi77 şi Di Nola.

77 Furio Jesi, „Cultura di destra e religione della morte", Comunità

(Milano), XXXII, nr. 179, aprilie 1978, p. 1-42; retipărit în cartea sa

176 În acest timp, relaţia mea cu M. Eliade a fost

afectată de suspiciune. După tot acest timp, am venit la

concluzia că Eliade nu fusese niciodată antisemit şi

totuși nu fusese niciodată membru al Gărzii de Fier

ambiguitățile din anii 1938-1939 ar putea sugera greșit

o asemenea afiliere. În plus, a fost un anti-nazist, pentru

fiind salazarian. Vă rugăm să găsiți atașat articolul meu din 1984 în

pe care le-am afirmat fără echivoc toate acestea.78

Articole publicate de M. Eliade în Buna Vestire sunt

nu sunt enumerate în niciuna dintre cele două bibliografii complete I

au la dispoziție.79 Desigur, îmi voi revizui

poziționați dacă materialele descoperite de dvs. par a fi

de încredere. Inutil să spun, dacă nu-mi poți trimite xerox-

copii ale presupuselor articole din Buna Vestire , că nici

Domnul Ricketts și nici alți cercetători au reușit vreodată

pentru a găsi, nu voi abandona atitudinea pe care am luat-o de atunci

1982. Articolul pe care mi l-ai trimis nu conținea nimic solid

orice argument față de ipoteza că M.

Eliade a fost vreodată membru al Gărzii de Fier.

Mai mult, mi-am citat bibliografia dvs

citez și nu văd niciun motiv să iau în serios vreunul

argumente făcute de neofasciști sau neo-ironguardiști.

Profesorul Momigliano a remarcat asta, dacă nu pot

dovedeste ca articolul din Buna Vestire nu exista, ma

Cultura dreptului , Milano: Garzanti, 1979, pp. 11-66. De asemenea, „Un caz

penibil”, Tuttolibri (Torino), V, nr.15, 21 aprilie 1979, p. 13;

„Eliade, Mircea” în Enciclopedia Garzanti di Filosofia , Milano:

Garzanti, 1981, p. 242-243.

78 IP Culianu, „Mircea Eliade und die blinde Shildkröte”, art. du-te.

79 Vezi cărțile lui Mircea Handoca, respectiv Douglas

Allen și Dennis Doeing citați mai sus.

177 de argumente nu sunt științifice. Acest lucru este incontestabil adevărat. Foarte

mai întâi cineva ar trebui să-mi demonstreze că articolul o face

exista. Și articolul tău nu a putut, fără îndoială, să facă acest lucru.

Prin urmare, nu simt că ar trebui să dau niciun public

raspunde la ea.

Aș fi încântat să am mai mult intelectual

schimb cu tine. Prin urmare, vă trimit o listă cu

publicații. Aș fi bucuros să vă trimit orice articol

ați putea trece pe această listă înainte de a mi-o returna.

Cu stimă,

Ioan P. Culianu

Doctor d'État ès Lettres et Sciences Humaines

Profesor invitat și Lector invitat

Universitatea din Chicago

178 6

IP Culianu lui Arnaldo Momigliano

Universitatea din Chicago

Chicago, IL 60637

Școala Divinității

Sala Swift

Profesorul Arnaldo Momigliano

Clubul Quadrangle

Schimb de facultate

29 aprilie 1987

THE

ilustrul profesor,

Îmi asum libertatea de a vă trimite un schimb de scrisori cu

profesorul Vittorio Lanternari.

Desigur, din moment ce nu servesc decât adevărului,

ar trebui să publice documentele pe care nimeni nu le are încă

Am reușit să-l găsesc din nou, voi remedia onorabil. Dar mi-e teamă că

lucrul despre care vorbești este jurnalul scriitorului Iosif

Hechter / Mihail Sebastian (care a fost cel mai bun prieten al lui

Eliade), care, din nou, nu dovedește nimic. Aici trebuie

ca articolele de pe Buna Vestire se gasesc, daca sunt, si

Asta nu depinde de mine, ci de cei care îl acuză pe Eliade

de a fi fost „membru” al Gărzii de Fier. eu sunt

convins de contrariul, din motive deja expuse.

Ioan P. Culianu

Doctor în stat în litere și științe umane

(Editate cu note de Liviu Bordaş)

Mircea Eliade şi

Căderea în istorie∗

Mihaela Gligor

Celebru si apreciat pe toate meridianele, Mircea

Eliade – omul de știință și scriitorul – a creat a

operă caracterizată printr-un umanism profund. Istoric

al religiilor, orientalist, etnolog, sociolog, folclorist,

eseist, nuvelist, romancier, dramaturg,

memorialist – iată doar câteva dintre multiplele laturi ale

activitatea sa.

În paginile următoare vom insista asupra lui Mircea

Cariera lui Eliade ca profesor de istoria religiilor la

Universitatea București.1 De asemenea, vom examina și

influențe politice care i-au modelat tinerețea. Pentru Eliade

acest interval (1934-1938) a fost, ca Mac Linscott Ricketts

recunoaște, „o perioadă de maturizare și succes [...], în

∗ Această lucrare a fost susținută de un grant al Naționalului Român

Autoritatea pentru Cercetare Științifică, CNCS – UEFISCDI, proiect

numărul PN-II-RU-PD-2011-3-0014. A fost prezentat la

Seminar Internaţional Mircea Eliade între Istoria Religiei

și Căderea în istorie, Cluj-Napoca, 2 aprilie 2012.

1 Între 1934 și mijlocul anului 1938, Mircea Eliade a lucrat ca

un asistent neremunerat al lui Nae Ionescu, profesor de metafizică şi

Logica la Universitatea din Bucuresti.

180 opera sa de scriitor de ficţiune şi religioasă

istoric".2

În primul său volum de reflecţii teoretice

publicat după întoarcerea sa din India,3 Eliade a scris:

Religiile, dacă ar fi multe, ar fi aceleași;

dar pentru că sunt una, sunt diferite. Iar cel

unitatea „religiilor" se va vedea în sfârșit când fiecare

omul are propriul mod de a se apropia de Dumnezeu, când

Ființa Supremă este revelată fiecăruia în mod direct,

fără precedentul tradiţiei sau al colectivului

experienţă. Abia atunci va exista un real, colectiv

participarea la Suprem. Când fiecare are a lui

propriul mod de abordare, ritual și dogmă proprie

experiența sa religioasă, apoi unitatea religiilor vor fi manifeste.[4]

Eliade a dezvoltat aceste idei în cursurile sale la Universitatea din Bucuresti. În acestea și în seminarii desfasurat in acea perioada, Eliade a stat la baza many of his later books on the history of religion, works which would bring him international acclaim after the war. Along with his literary and academic activities during this period, Eliade continued writing

2 Mac Linscott Ricketts, Rădăcinile româneşti ale lui Mircea Eliade (Mircea Eliade. The Romanian Roots , 1907-1945), 2 volumes, Bucharest: Criterion Publishing, 2004, translated into Romanian by Virginia Stănescu, Mihaela Gligor, Irina Petraş, Olimpia Iacob, and Horia Ion Groza, vol. 2, chap. 18, p. 5.

3 Mircea Eliade, Solilocvii (Soliloquies), Bucharest: “Cartea cu semne”, 1932; reprinted, Bucharest: Humanitas, 1991.

4 Mircea Eliade, Solilocvii , op. cit. (1991 ed.), p. 59.

181 regulat pentru periodice din Bucureşti şi culturale reviste din toată țara, întreținând-o pe a lui poziție de conducere în rândul tinerilor din România generaţie:

Din această poziție cheie a continuat să-l sprijine pe prioritate a spiritualului asupra politicului şi economic şi, în acelaşi timp, a apelat la ai lui generație să-și dezvolte creativitatea culturală și

reînnoire, în numele unui naţionalism înflăcărat care
ar deveni din ce în ce mai evident în timpul acestora
ani.5
După cum notează Florin Țurcanu, cariera academică a lui Eliade
începe foarte ambiguu în noiembrie 1933. The
Universitatea nu și-a remunerat postul de Nae
locum tenens al lui Ionescu, iar acesta din urmă i-ar plăti a
parte din salariul propriu de lector pentru patru și jumătate
ani. Eliade era astfel legat și mai mult de fostul său
profesor, faţă de care s-a simţit mereu dator.6
Avea responsabilitatea de a preda un curs și
un seminar. După cum s-a menționat în Memoriile sale, subiectul său
cursul a fost Subiectul răului în istoria religiei.
Seminarul său s-a intitulat Dizolvarea cauzalității în
logica budistă medievală . Acestea erau subiecte pe care le avea
mult studiat, și deci bibliografiile aferente
erau un teren familiar.
5 Mac Linscott Ricketts, Rădăcinile româneşti ale lui Mircea Eliade , op.
cit., voi. 2, cap. 18, p. 5.
6 Florin Țurcanu, Mircea Eliade. Prizonierul istoriei. (Mircea Eliade.
Prizonier al istoriei), Bucureşti: Humanitas, 2005, p. 261.
182 Câteva dintre ideile lui Eliade referitoare la istoria
religia fusese deja propusă în articole
publicat înainte de perioada sa indiană. Într-una dintre acestea,
„Magie și metapsihică”

Eliade scrie: „Experiența religioasă ca formă de

istoria ar demonstra confuzia între

conținuturi psihice și exteriorizare materială”.

Mai mult, el afirmă că

[…] combinând istoria religiei cu

cercetarea metafizică va deveni în curând indispensabilă.

Prin astfel de mijloace originea și dezvoltarea religioase

se vor explica fenomene.7

Eliade a fost apreciat de profesorii săi,

mai ales Nae Ionescu. Ca urmare a acestui fapt, Ionescu nu

l-a luat doar ca asistent, dar, în 1938, a continuat

către decanul Facultății de Litere și Filosofie,

evident gândindu-se la tânărul său protejat, cu

urmatoarea cerere:

Domnule Dean, propun înființarea unui

lectorat de istorie și filozofie a

religii, legate de logica si metafizica

scaun. Cu stimă, Nae Ionescu.8

7 Mircea Eliade, „Magie și metapsihică” („Magic and

Metapsihici”), Cuvântul , III, nr. 786, 17 iunie 1927, p. 1-2;

retipărit în Mircea Eliade, Itinerariu spiritual. Scrieri de tinereţe,

1927 (Itinerar spiritual. Scrieri din tinerețe, 1927), editat de

Mircea Handoca, Bucureşti: Humanitas, 2003, p. 206-207.

8 Conform cererii consemnate de Dora Mezdrea la Nae Ionescu.

Biografie (Nae Ionescu. Biography), vol. 4, Brăila: Editura Istros

Casa – Muzeul Brăilei, 2005, p. 195-196. Vezi și nota 25, p. 586.

183 În această mijlocire,

Filosoful avea alături de el unele dintre cele mai multe

distinşi colegi academicieni, a căror

La această cerere au fost scrise semnături [...]: Al.

Rosetti, apoi Al. Marcu, PP Panaitescu si CC

Giurescu.9

Deși a primit sprijin, a lui Nae Ionescu

cererea nu a fost aprobată și după doar câteva

şedinţe ale Consiliului Facultăţii, Nae Ionescu a fost

scos din Catedra de Filosofie.

Totuși, în noiembrie 1935, a început Mircea Eliade

al treilea an la Universitate ca al lui Nae Ionescu

asistent. Tema cursului său pentru acest an este

nesigur; poate au fost Upanishadele și budismul,

poate Simbolul religios10. Pe lângă editarea lui

ceva index pentru Yoga11, pe care editorul pare să-l aibă

solicitat în ultimul moment, Eliade a fost liber de

povara acestei cărți12 și ar putea lucra la editarea

9 Idem.

10 The real title of the course could have been Introduction in

Religious Phenomenology . See C. Noica, “Yoga şi autorul ei” (“Yoga

and its author”) , Revista Fundaţiilor Regale (The Journal of Royal

Foundations) , February 1937, p. 203.

11 Mircea Eliade, Yoga. Essai sur le origines de la mistique indienne,

Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner and Bucharest: Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1936.

12 In a letter to his friend Argintescu, from 21 April 1936, Eliade wrote: “My book [Yoga] is about to be printed these days. I worked as a fool for the index. I finally freed myself of a great burden”. See Mircea Eliade, Europa, Asia, America. Corespondenţă (Europa, Asia, America , Corespondență), I, AH, București: Humanitas, 1999, p. 29.

184 volum asupra lui Bogdan Petriceicu-Hasdeu.13 A continuat scriind regulat pentru Vremea, desigur, iar în 1936 el a contribuit timp de aproape o lună la Revista Fundaţiilor Regale (The Journal of Royal Foundations), vorbind adesea la Radio Bucureşti.14

După cum mărturisește în Memorii,

În toamna lui 1937, anunţasem o specială curs de simbolism religios, în care am intenționat în special pentru a studia simbolismul acvatic şi a Arborele cosmic […]. Astfel de probleme au captivat doar pe a grup mic de studenți, pe care i-am cunoscut mai bine în cadrul seminariilor despre De docta ignorantia şi Cartea a X-a a Metafizicii lui Aristotel. am avut le-a anunțat pentru anul următor, 1938-1939, un curs despre mit. Dar nu am apucat să o predau.15

Pe lângă predare, în acea perioadă, Eliade era profund implicat în scris. La articolele sale publicate în cotidian reviste, a adăugat o mulțime de articole despre istorie

a religiilor, mai ales în perioada 1937-1938. În
vara anului 1937, într-unul dintre articolele sale, a scris:
Cercetările mele din acest an m-au determinat să adopt un nou
metoda de explicare a ritualurilor, simbolurilor și ideilor
a tuturor culturilor arhaice.16

13 B. Petriceicu-Hasdeu, Scrieri literare, morale și politice , București:
Fundația pentru Literatură și Artă Regele Carol II, 1937, 2 vol.

14 Multe conferințe au fost despre India: literatura indiană, indiană
religii etc.

15 Mircea Eliade, Memorii (Memorii) 1907-1960, București:
Humanitas, 1997, p. 339.

16 Mircea Eliade, „Carnet de vacanță, I”,
Vremea, 15 august 1937.

Cât despre latura politică, Eliade a crezut încă din tinerețe
că destinul generației sale a fost mai degrabă cultural
decât producţia politică. Pentru el, politica era un sterp
activitate, nedemnă de un intelectual adevărat. Pentru Eliade,
politica trebuia lăsată în seama politicienilor; intelectualii ar
au lucruri mai importante de făcut. Preocupări care
au fost minore în 1932-1933 au evoluat în preocupări majore
în perioada următoare. Prin urmare, putem face
afirmaţie că interesul lui Eliade
s-a schimbat de la individ la societate și națiune
iar din preocuparea pentru dezvoltarea a

personalitate faţă de preocuparea pentru
reconstrucţia culturii naţionale.[17]

În articole publicate în special în Vremea între
1934 și începutul anului 1938 Eliade și-a exprimat
pareri despre „Românism/Românism” și despre
îndatoririle intelectualilor români în societate. El a pus
baza unei filozofii care pleda pentru un „înalt
patriotism”, adecvată tinerei generații de
intelectualii națiunii.

În viziunea lui Eliade, tânărul intelectual ar fi
capabil să evite politica și să-și folosească inteligența pentru
elaborează lucrări importante despre cultura română. El
ar fi capabil să conducă națiunea către adevărata ei
măreție și i-ar oferi un loc în istorie.

În ceea ce privește revoluția viitoare, ar fi o

17 Mac Linscott Ricketts, Rădăcinile româneşti ale lui Mircea Eliade ,
op. cit. vol. 2, cap. 18, p. 167-168.

186 transformare spirituală, nu politică sau economică
mișcare, și ar fi realizată de „noul
om”,[18] reînnoit spiritual, și nu de către politicieni.

La început, Eliade a deplâns faptul că toate anterioare
generații din istoria intelectuală modernă a României
au fost implicați în politică și că mulți dintre aceștia
aparținând propriei sale generații au fost atrași în
același vârtej. „Nu cred că există o țară în

lume care a cheltuit atât de multă energie în domeniul
politica de partid”, scria Eliade în 1935.19

18 Omul nou , așa cum a fost conceput de Corneliu Zelea Codreanu, the liderul „Legiunii Arhanghelul Mihail”, a fost cel care a crezut în dreptatea si reinnoirea spirituala, cel care era gata sa-si sacrifice pe a lui viata pentru tara. Legiunea și-a bazat acțiunile pe sentimente și pe ea s-a declarat, de la început, o mișcare creștină, ei semn/simbol fiind icoana Arhanghelului Mihail. „Legiunea este o mișcare de tip creștin, membrii primei legiuni fiind, toți fără excepție, credincioși.” Rugăciune, rostită la începutul fiecărei zile, face parte din ceremonia Legiunii, fiind considerată „un element decisiv al victoriei”. Dar această rugăciune este adresată nu numai lui Dumnezeu ci și „forțelor misterioase ale lume nevăzută”, pe care Codreanu o credea a fi „defuncții sufletele, sufletele strămoșilor noștri.” După ce au fost perfecţionate in viata in cuib (cuib, cea mai mica unitate organizatorica), munca tabără și „Familia legionară”, vor fi devenit „noui bărbați”, iar Codreanu va imita scenariul lui Hristos („Marele Comisia”) și trimite legionarii săi în lume să trăiască, să să lupte, să muncească, să sufere și să se sacrifice pentru națiune română. Vezi CZ Codreanu, Pentru legionari , Sibiu: „Totul pentru țară,” 1936.

19 Începând cu anul 1935, Mircea Eliade a scris mai multe articole care l-au apropiat de Garda de Fier în care el a văzut, după cum spunea adesea, o mișcare politică direct legată de

spiritualitatea poporului român. Pentru o analiză a lui

187 Nu numai marii intelectuali ai secolului al XIX-lea au avut

secolul (Heliade-Rădulescu, Hasdeu, Kogălniceanu,

Maiorescu, și Eminescu) au dezvoltat un „politic

pasiune", dar actualii ocupanți ai principalului

catedre academice de asemenea: Nicolae Iorga, Constantin

Rădulescu-Motru, Dimitrie Gusti, Nae Ionescu, PP

Negulescu. Potrivit lui Eliade astfel de oameni, mulți dintre

ei filozofi, „prin preocupările lor şi

structura spirituală ar trebui să se mențină cât mai departe

posibil din contingențele luptelor politice."

Și acum, „după un început glorios și spiritual,

tânăra generație s-a înscris în politică

se luptă", deplânge el20.

În scrierile sale din acești ani, Eliade luptă

cu toată puterea lui de a-și menține generația concentrată asupra

idealul primatului spiritual. În 1934 se gândea Eliade

că cei mai mulţi intelectuali erau laşi pentru că ei

s-au grăbit să se alinieze la partidele politice şi

mișcări la modă, pentru a urca:

Oricând există psihoze politice care plutesc în

aer, oricând se întâmplă sau este ceva grav

așteptat – o revoluție, o reformă severă, an

încercare, o schimbare esențială a ordinii sociale – cel

bietul „intelectual" român își pierde mințile,

scrieri politice, vezi Mihaela Gligor, Mircea Eliade. Anii tulburi:
1932-1938, Bucureşti: EuroPress Group, 2007; o carte despre a lui
implicare politică.
20 Mircea Eliade, „Turnul de fildeş", Vremea ,
anul VIII, nr. 382, 31 martie 1935, p. 3. Retipărit în Mircea Eliade,
Profetism românesc. II. România în eternitate (Romanian prophetism. II.
România în eternitate), Bucureşti: „Roza Vânturilor", 1991, p. 74-77.

se plânge Eliade. Scriind spre sfârșitul anului,
el deplânge faptul că
Toți intelectualii creștini se temeau de
succesele „Gărzii de Fier" – și începuse să o facă
aprobă, nu pentru că le-a plăcut agenda de
„Garda", ci pentru că se temeau să fie
bănuit şi urmărit penal după o eventuală victorie.21
Această afirmație este semnificativă nu numai pentru observație
face despre atitudinea lui Eliade față de politică, dar
pentru ceea ce dezvăluie despre opinia sa cu privire la
Mișcarea legionară la acea vreme. Pentru că pentru Eliade,
după cum mărturisește în Memoriile sale, mișcarea legionară
avea „[…] structura și vocația unei secte mistice,
nu o mişcare politică".22
De menționat că la începutul anului 1934
Mircea Eliade era încă neutru din punct de vedere politic, după cum s-a văzut
prin articole pe care le-a publicat sub pseudonimul Ion

Plăeşu în Credinţa.23 După o lună, Eliade izbucneşte
scos într-un articol inflamator, în paginile din
same journal, reproaching both the right and the left:

21 Mircea Eliade, "De ce sunt intelectualii laşi" ("Why are the intellectuals cowards"), Criterion, year I, no. 2, 1 November 1934, p. 2, reprinted in Profetism românesc. II. România în eternitate , op. cit., pp. 31-33.

22 Mircea Eliade , Memorii , op. cit., p. 352.

23 Ion Plăeşu (Eliade's pseudonym), "Ora prezentă" ("The present hour"), Credinţa , 5 January 1934; "Împotriva dreptei şi împotriva stângii" ("Against the right and the left"), Credinţa , 14 February 1934.

189 What we are looking for to the right or to the left I
have never understood. How can we imitate Nazism
care persecută creștinismul, sau comunismul care
arde catedralele [...]. Privește în dreapta: oameni
decapitat în Germania, gânditori persecutați în Italia,
Preoții creștini torturați în Germania, evreii expulzați.
Privește în stânga: preoții creștini băgați la zid
Rusia, libertatea de gândire pedepsită cu moartea,
huliganismul comuniștilor de la Paris.24
Tocmai din acest motiv intelectualii ar trebui să stea departe
din politică, consideră Eliade, pentru că gândirea lor
este întotdeauna înaintea politicienilor obișnuiți.
Ar fi trebuit spus: creatori de fapte – ca
comparativ cu „oamenii practici", care sunt dar

repetatori de fapte, caligrafi sau roboti. Ca „cel
authentic intellectual" sees beyond the quotidian,
understands the game of underground forces which
prepare the history of "the day after tomorrow,"
and knows how to interfere in it.25

In other words, true intellectuals are "history's
builders." Certain major analysts26 of the period note

24 Ion Plăeşu (Mircea Eliade's pseudonym), "Împotriva dreptei şi
împotriva stângii," Credinţa , 14 February 1934.

25 Mircea Eliade, "Poimâine" ("The day after tomorrow"),
Criterion , year I, no. 1, 15 October 1934, p. 5, reprinted in Profetism
românesc. II. România în eternitate , op. cit., pp. 25-27.

26 For more details see Florin Țurcanu, Mircea Eliade. Prizonierul
istoriei (Mircea Eliade. Prizonier al istoriei), București: Humanitas,
2005; Leon Volovici, Ideologia naționalistă și „problema evreiască" în
România anilor '30 (Ideologie naționalistă și antisemitism: cazul

190 că Eliade s-a apropiat de Legiunea ca a
urmare a prieteniei sale cu Nae Ionescu, cel
ideolog al Mișcării. De fapt, ca însuși Eliade
a declarat,

Simpatia față de Legiune a fost indirectă,
prin Nae Ionescu, și nu a avut nicio influență
oricum, în gândirea mea sau în scrierile mele.27

Emil Cioran evidenţiază şi rolul lui Nae Ionescu în
orientarea tinerei generaţii către

Mișcarea de dreapta politică:

La început, Nae Ionescu a fost cel mai mult

personaj important după Rege. La un anumit

timp, nu știu exact de ce, a rupt cu

rege sau regele s-a rupt de el. Din asta

moment, a avut un singur gând: să se răzbune.

Așa a început să sprijine Garda de Fier.

Această înrolare a fost în primul rând una personală și

în al doilea rând una politică. Cert este că a desenat

noi în afacerea lui personală și ultima dintre ele

motivele jocului său politic a fost răzbunarea.28

Intelectualii români în anii 30), Bucureşti: Humanitas, 1995. Leon

Volovici a declarat că „afilierea noii generații de

intellectuals to the 'Legion's revolution' was influenced by the

affiliation, beginning with 1933, of the philosopher Nae Ionescu to

the Iron Guard," op. cit., p. 91.

27 Mircea Eliade's letter to Ioan Petru Culianu, 17 Jan. 1978. See Ioan

Petru Culianu, Dialoguri întrerupte, Corespondenţă. Mircea Eliade – Ioan

Petru Culianu , Edited by Tereza Culianu-Petrescu and Dan Petrescu,

Foreword by Matei Călinescu, Iași: Polirom, 2004, pp. 125-129.

28 Gabriel Liiceanu, Itinerarii ale unei vieti: E.M. Cioran (Itineraries of

a life: E. M. Cioran), Bucharest: Humanitas, 1995, p. 86.

As Eliade wrote down in his autobiography, „we

toți, discipolii și colaboratorii săi, erau de partea

conceptele şi convingerile politice ale profesorului".29 În Cazul lui Eliade, prietenia lui cu profesorul Nae Ionescu a dus la interogatoriu și reținerea sa în 1938, iar la întemniţarea sa în lagărul de la Miercurea Ciuc pentru prizonierii legionari30. Prin a lui Nae Ionescu mediere, majoritatea membrilor tinerilor generația a fost atrasă în politica dreptei, captivat de latura sa spirituală și etică și de personalitate puternică a lui Corneliu Zelea Codreanu. După cum a remarcat Sorin Alexandrescu, Ce Cioran, Noica, și într-o oarecare măsură, Eliade admirat în Codreanu, a fost tocmai curajul să trăiesc miturile politice până la capăt, pe care ei, adevăraţii intelectuali ar putea trăi la fel ca idei. The Legionarii au vrut să-l întreprindă pe cel al României transformare, după cum a exprimat Cioran: prin foc și sabie. Cum a putut Cioran să nu-i admire? Era firesc ca ei să fie admirați și de către filosof al sacrului și al spiritualității, Eliade, care vedea în ei cel mai plin creştin realizare a poporului român. Noi numim asta interpretare o naivitate, din perspectiva actuală.

29 Mircea Eliade, Memorii , op. cit., p. 340.

30 După cum îşi aminteşte clar în Memorii: „Fusesem urmărit şi arestat pentru prietenia mea cu Nae Ionescu și pentru că eram a

colaborator obișnuit la un ziar care a apărut împreună cu

autorizatie guvernamentala.” Vezi Mircea Eliade , Memorii , op. cit.,

p. 348.

 Dar, în perspectiva lor, la acea vreme, acelea

desperados părea să aibă curajul nebun să

trăiesc de fapt simbolurile.31

La începutul anului 1937, calitatea de membru în

Garda de Fier a început să reprezinte pentru Mircea Eliade

adevăratul sfârșit al generației sale:

Niciuna dintre revoluțiile de dinainte de […] nu s-a dezvoltat așa

complet sub semnul spiritualului, ca acela al

tineretul român […]. Dacă reușește până la sfârșit -

dacă cuprinde întreaga comunitate românească – ea

va fi cea mai mare revoluţie a secolului.32

La fel ca modelul lui, Nae Ionescu, credea Eliade

că „națiunea nu este un instrument politic, ci un instrument cultural

unul”.33 Politica nu trebuie pusă pe primul loc, ci cea

Statul ar trebui să facă progresul culturii primul

datorie. Astfel, prima datorie a statului – din nou, în Nae

Cuvintele lui Ionescu – este „a permite și a ajuta fiecare persoană

în a crea”.34 Eliade găsise aceeaşi idee în

31 Sorin Alexandrescu, Paradoxul român (Paradoxul românesc),

Bucureşti: Univers, 1998, p. 217.

32 Mircea Eliade, „O revoluție creștină”,

Buna Vestire , anul I, nr. 100, 27 iunie 1937, p. 3.

33 Mircea Eliade, “Cultură sau politică?” (“Culture or politics?”), Vremea, year VIII, no. 377, 21 February 1935, p. 3; reprinted in Mircea Eliade, Profetism românesc. II. România în eternitate , op. cit., pp. 62-65.

34 Mircea Eliade, “România în eternitate” (“Romania in eternity”), Vremea , year VIII, no. 409, 13 October 1935, p. 3, reprinted in Mircea Eliade, Profetism românesc. II. România în eternitate , op. cit., pp. 127-

193 duty of the state at Eminescu, Iorga and Pârvan.35

Although culture came first for Eliade, nationalist

politic slowly crept into his writings.

Between 1934 and 1938, Eliade felt obliged to

participa la istorie, la „viața civilă a țării sale”,

nu prin înrolare în politica de partid, ci prin

încercări în articolele sale din Vremea și alte periodice

pentru a aduce schimbări în viața națională a României. Lui

orientarea spre dreapta a fost clar preferată,

poate din cauza faptului că profesorul său avea

între timp devin asociat cu Codreanu.

Este foarte important să menționăm că până în acel moment

(1935-1937), România fusese infectată pentru

aproximativ un secol de antisemitism şi

xenofobie. După revoluţia din 1848, conceptele

de „țară”, „oameni” și „națiune” stau la baza pentru

o ideologie întemeiată pe cultul tradiţiilor autohtone

si valori. Țăranul, cu universul său spiritual,

devenit prototipul românului. Suspiciunea de

străinii, îndreptăţiţi de pericole externe, era de asemenea

îndreptate asupra minorităţilor naţionale. Regimul,

incapabil să asigure bunăstarea țării,

a căutat țapi ispășitori și l-a găsit în persoana lui

Evreu, străinul din interior, care, în opinia lui

intelectualitatea și clasa de mijloc, este de vină pentru

130; cf. „Reabilitarea spiritualității” („Reabilitarea spiritualității”),

Criteriul , anul II, nr. 6-7, ianuarie-februarie 1935, p. 1.

35 Mircea Eliade, „Cultură sau politică?” („Cultură sau politică?”),

Vremea, anul VIII, nr. 377, 21 februarie 1935, p. 3; retipărit în

Mircea Eliade, Profetism românesc. II. România în eternitate , op. cit.,

pp. 62-65.

194 sărăcia întregului popor. În acest context,

Legiunea Arhanghelului Mihai venise să salveze

România și să o facă „mândru ca Sfântul Soare în

cer." „Românismul” a fost afirmat ca principal

„doctrină”, iar Ortodoxia a devenit un scop în sine.

Ți-e rușine în zilele noastre să spui că tu

ești naționalist, în care crezi în stilul lui

rasa ta, în care ești ortodox și în care crezi

eroism – când vezi cine strigă în timpul

întâlnește aceleași cuvinte ca și tine,36

Eliade a scris în 1935. În acel moment, Eliade își dăduse seama

pericolul folosirii termenului; știa că riscă să fie

identificat ca un simpatizant nazist și un rasist, dar la

în același timp, a crezut că termenul merită să fie

salvat și reabilitat.

Este evident că în anii 1934 și 1935, Eliade a făcut-o

nu vreau să fie asociat cu dreapta

extremiști. În acea perioadă, părerea lui Eliade era aceea

[...] orice român vrea să ia parte în mod conștient

Viața spirituală sau socială a României [...] are nevoie

asimila tradiția lui Eminescu – [Hasdeu] –

Iorga – Pârvan. Altfel ar fi incomplet.37

36 Mircea Eliade, „Cum încep revoluțiile?” („Cum fac revoluțiile

începe?”), Vremea , anul VIII, nr.380, 17 martie 1935, p. 3, retipărit

în Mircea Eliade, Profetism românesc. II. România în eternitate , op.

cit., p. 69-72.

37 Mircea Eliade, „Criza românismului?” („Criza lui

românism?”), Vremea , anul VIII, nr.375, 10 februarie 1935.

195 În acel moment, a văzut în Legiunea

Implinirea tuturor sperantelor sale pentru tineri

generație, dovada că nu a greșit

1927, când și-a caracterizat generația ca una

concentrat pe problema spiritualului. Dacă Legiunea

a reușit să câștige adeziunea întregii națiuni –

după cum părea, în 1937, era pe cale să facă – asta

a însemnat triumful romanismului, pentru care Eliade

luptase de câțiva ani și o va face

înseamnă crearea „noului om creștin”, cel

realizarea sfintei misiuni a României.38

În entuziasmul lui, Eliade își pierduse simțul

perspectiva și a trecut cu vederea greșelile din

doctrinele şi practicile Legiunii, care, de ani de zile

se gândise la o mişcare de dreapta. Aproape toate

dintre prietenii apropiați ai lui Eliade – Haig Acterian, Marieta

Sadova, Gheorghe Racoveanu, Constantin Noica and

alții – deveniseră „simpatizanți” Legiunii la

în acelaşi timp în care a făcut-o. Excepție a fost Mihail

Sebastian, care a remarcat această schimbare cu tristețe în a lui

jurnal în perioada respectivă.39

Deși simpatiza cu doctrina CZ

Codreanu și cunoștea mulți membri ai Legiunii,

Eliade nu s-a înscris oficial în Mișcare. Nici

și-a făcut modelul, Nae Ionescu, care a preferat

susține-l fără a deveni membru.

38 Mac Linscott Ricketts, Rădăcinile românești ale lui Mircea Eliade ,

op. cit., voi. II, cap. 22, p. 202-203.

39 Mihail Sebastian, Jurnal (Jurnal), 1935-1944, Bucureşti:

Humanitas, 1996, p. 113.

196 În raportul aflat în SRI (română

Serviciul de Informaţii) Arhive şi citat de Florin

Țurcanu,40 Mircea Eliade este prezentat drept „intim

colaborator al profesorului Nae Ionescu” și redactor al

colecția de articole a lui din urmă intitulată Roza Vânturilor (The
Trandafirul Vânturilor).41 În Postfața sa la cartea lui Nae Ionescu,
Eliade a scris că „totul „tânăra generație”
dezbătut în acea perioadă – „experiență”, „aventură”
„Ortodoxia”, „autenticitatea”, „experiența trăită” – au avut-o
rădăcinile în ideile lui Nae Ionescu”.42

După cum a observat Bryan S. Rennie,
chiar dacă nu era angajat în a lui Ionescu
activităţi politice, prietenia lui Eliade cu cei
filosof şi fosta sa apartenenţă la Cuvântul
sufficed to establish a connection to the right.43

Eliade's most disputed article was one he denied
having written.44 Entitled "De ce cred în biruința
mișcării legionare?" ("Why I believe in the victory of

40 Florin Țurcanu, Mircea Eliade. Prizonierul istoriei, op. cit., p. 338.
The quote reproduced by Florin Țurcanu is taken from the SRI
Archives, FD, dossier 573, fº 15, the note of 21 March 1938.

41 Nae Ionescu, Roza vânturilor , edited by Mircea Eliade, 1937.
Reprinted, Bucharest: "Roza Vânturilor", 1990.

42 See Nae Ionescu, Roza vânturilor , edition from 1990, p. 431.

43 Bryan S. Rennie, "The Life and Work of Mircea Eliade" in
Mihaela Gligor și Mac Linscott Ricketts (eds.), profesor Mircea
Eliade. Reminiscențe , Kolkata: Editura Codex, 2008, pp.
170-183. Acest citat este preluat de la p. 174.

44 După cum i-a spus lui Mac Linscott Ricketts în 1981. Cf. Mac Linscott

Ricketts, Rădăcinile românești ale lui Mircea Eliade , op. cit.; vol. 2, cap. 22, p. 205.

197 Mișcarea Legionară”), articolul făcea parte din serie de răspunsuri la sondajul luat de semi-ziarul oficial al Mișcării, Buna Vestire .45 Eliade a negat în repetate rânduri că el ar fi autorul acesteia articol. Dar, piesa pseudonimă cuprinde multe declaraţii la care Eliade a subscris la acea vreme. Articolul prezintă în mod sistematic cinci motive pentru pe care presupusul autor crede în triumful mișcarea legionară. Acestea sunt rezumate la finalul: „Cred în destinul poporului nostru; eu crede în revoluția creștină a omului nou; eu crede în libertate, în personalitate, în dragoste.” Deși important și problematic, cel politic episodul și toate consecințele lui nu l-au afectat pe cel al lui Eliade percepția ca fiind una dintre cele mai mari și mai de succes a autorilor români şi ca personalitate importantă în domeniul istoriei religiei, la al cărui progres el a contribuit semnificativ. Chiar și acolo sunt religioși istorici, antropologi și oameni de științe sociale care respinge lucrările lui Eliade, ar trebui să amintim că astăzi sunt mulţi care preiau scrierile lui Eliade despre istorie a religiilor ca punct de plecare în analizele lor. Ancheta lui Eliade în domeniul religios

fenomenologia a deschis calea multora

antropologi şi istorici religioşi, care

să-și recunoască datoria față de profesorul Eliade. si eu

45 „De ce cred în biruința Mișcării Legionare?" („De ce cred în

victoria Mișcării Legionare?"), o anchetă în

Buna Vestire, 17 decembrie 1937. Acolo s-a răspuns la anchetă,

printre alţii, profesorul Ion Găvănescul, la 9 decembrie 1937 şi

dr. Corneliu Şumuleanu, la 14 decembrie 1937.

198 se referă în special la cei care i-au fost elevi şi

colaboratori din Chicago, în ultimii 30 de ani de

viața și purtătorul lui. Douglas Allen vorbește despre Eliade ca

„ființă umană impresionantă, dar și defectuoasă". După cum se vede

de Douglas Allen, Eliade era „o persoană frenetică, plină

de energie nervoasă, nemulțumire și melancolie".

Ca răspuns la acuzațiile din ultimii ani pe care Eliade

a fost „antisemit", „evreul" Allen, care a cheltuit

multi ani in jurul lui Eliade, spune:

Ce este remarcabil în întâlnirile mele cu

Eliade este acela cald, generos și susținător

relațiile cu mine, ca și cu multe dintre celelalte ale lui

colegi și prieteni individuali evrei, niciodată

a expus manifestările obişnuite de antisemitism

sau ostilitate personală.46

Multe cărți despre trecutul politic al lui Eliade au

scris în ultimii ani. Printre acestea, lucrează în

franceza lui Daniel Dubuisson,47 și Alexandra Laignel-

Lavastine48 sunt deosebit de critice în acest sens.

O altă lucrare a lui Ivan Strenski, Adriana Berger și

Leon Volovici a ridicat întrebări specifice: „a avut Eliade

fost un susținător al Legiunii Arhanghelului

46 Douglas Allen, „Întâlniri cu Mircea Eliade” la Mihaela

Gligor și Mac Linscott Ricketts (eds.), profesor Mircea Eliade.

Reminiscențe, op. cit., p. 17-30. Acest citat este preluat de la p. 29.

47 Daniel Dubuisson, Mythologies du XXe Siècle (Dumézil, Lévi-Strauss,

Eliade), Lille: Presses Universitaires de Lille, 1993.

48 Alexandra Laignel-Lavastine, Cioran, Eliade, Ionesco: L'oubli du

fascism, Paris: PUF, 2002.

199 Michael (Garda de Fier)?” „Dacă ar fi fost Eliade și

a rămas, antisemit?”49

Foștii studenți și colaboratori ai lui Eliade au fost

surprins de trecutul lui, dar Eliade nu a fost singurul

mare figură care a fost prinsă în politică.

Contemporan cu el și mari savanți au fost

Martin Heidegger, Carl Jung, Paul de Man, Joseph

Campbell și așa mai departe. După cum consideră Norman Girardot,

Astfel în tot ce s-a scris despre a lui Eliade

Trecutul românesc, s-a părut să fie puțin așa ceva

a fost blestemător în felul „pistolului fumegător” al lui de Man

scrieri de război. „Dacă nu se potrivește, atunci trebuie

achita” îmi vine în minte, dar trebuie să recunosc că o astfel de a

apărarea rimată nu este foarte convingătoare sau
reconfortant. Cu toate acestea, indiferent de natura exactă
și amploarea implicării lui Eliade în ultra-
naţionalismul în România anilor 1930, ar trebui să permitem
pentru probabilitatea ca lui politic şi religios
vederile au evoluat de-a lungul vieții sale ulterioare ca savant în

49 A se vedea în special: A. Berger, „Fascism and Religion in Romania", The
Analele Bursei nr. 6, 1989: 455-65; I. Strenski, Four Theories of
Myth in the Twentieth Century, Londra: Macmillan, 1989. Pentru
Contextualizarea discuției asupra acestor acuzații vezi Bryan S. Rennie,
Reconstructing Eliade, Making Sense of Religion, Albany: Universitatea de Stat
de la New York Press, 1996; Nancy Harrowitz, Tainted Greatness:
Antisemitism and Cultural Heroes, Philadelphia: Temple University
Press, 1994; și Leon Volovici, Ideologie naționalistă și antisemitism:
Cazul intelectualilor români în anii '30, New York: Pergamon
Press, 1991. Vezi, de asemenea, Mircea Eliade, Jurnalul portughez
Jurnal), Bucureşti: Humanitas, 2006.

200 exil la Paris si Chicago.50

De asemenea, Mac Linscott Ricketts consideră că „nu există
îndoială că Mircea Eliade a încercat să-și ascundă trecutul,
temându-se de ce ar însemna revelaţia ei pentru a lui
carieră".51 Deşi a scris câteva articole politice în
tinerețea lui, viața și mai ales munca lui ar trebui să fie
evaluate pe alte baze.

Mai mult decât atât, Jurnalul lui Mircea Eliade nu este

publicat complet, iar în fiecare an detalii noi
despre viața lui a ieșit la iveală. Până când vom avea toate cărțile
pe masă, singurul lucru pe care îl putem face este să încercăm
să-i înțeleagă trecutul și deciziile. Un lucru este
clar: trebuie să-i înțelegem viața pentru a
înțelegeți scrierile sale, pentru că ambele sunt legate
în multe feluri misterioase.

50 Norman Girardot, „It Does Not Die: Personal Reflections on the End of Time of Mircea Eliade” în Mihaela Gligor și Mac Linscott Ricketts (eds.), profesor Mircea Eliade. Reminiscențe, op. cit., pp. 71-100. Acest citat este preluat de la p. 95.

51 Mac Linscott Ricketts, foști prieteni și fapte uitate, Norcross Georgia: Criterion Publishing, 2003, p. 270.

CONTRIBUITORI

Henry Pernet

Un fost membru al echipei care traduce CG
Lucrările lui Jung în franceză, Henry Pernet le-a obținut pe ale lui
Doctor în istoria religiilor sub îndrumarea lui
Mircea Eliade la Universitatea din Chicago.
Ca istoric al religiilor, Pernet a servit ca un
expert la Universitatea din Lausanne, precum și la
Fundația Națională Elvețiană pentru Cercetare Științifică pentru
un program pe tema „Pluralismul cultural și național
identitate.” L-a asistat pe Mircea Eliade în pregătire

a unora dintre lucrările sale în franceză și a editat o serie de
cărți de istoria religiilor pentru Edițiile Labor et
Fides la Geneva.

Pe lângă cartea sa despre Măști ritualice: înșelăciuni și
Revelations , Henry Pernet a publicat o serie de
articole academice despre ritualurile mascate, în franceză și în
engleză, inclusiv intrarea „Măști" în nou
ediţia Enciclopediei Religiei . Are 25 de ani
corespondenţa cu Mircea Eliade a fost recent
publicată în română şi în franceză.

202 Mac Linscott Ricketts

Profesorul emerit Ricketts deține trei posturi
diplome de licență: un master în teologie
gradul Emory University (1954), un master în divinitate
de la Universitatea din Chicago (1962) și a
Doctorat în filosofie de la Chicago (1964). El
a predat istoria religiilor la Universitatea Duke timp de cinci ani
ani și o varietate de cursuri de religie pentru aproape
douăzeci și cinci de ani la Louisburg College, în North
Carolina.

A publicat numeroase articole despre Eliade
și a tradus câteva dintre cărțile și romanele sale. Lui
lucrare majoră, Mircea Eliade: Rădăcinile româneşti. 1907-
1945 (1988).

Liviu Bordaş

Liviu Bordaş este doctor în Filosofie la Universitatea din București și în prezent finalizează un Doctor în sanscrită la Universitatea „Jawaharlal Nehru” din New Delhi. A studiat Filosofie și Indologie la Universitățile din București, Viena, Roma, Pondicherry, Delhi, Heidelberg și Florența și are cercetări efectuate în Franța, Statele Unite ale Americii, India, Iran și Pakistan. El a fost un coleg al Institutul de Studii Orientale (București), Institutul Français d'Indology (Pondicherry), Centre de Sciences Humaines (New Delhi), Centrul de Studiu al Cultura Tradițională (Zalău), Academia Română în Roma (Italia), New Europe College (București), Institutul de Studii Sud-Est Europene (București), 203 și în prezent este un savant vizitator Fulbright la Școala de Divinitate a Universității din Chicago.

Pe langa multe articole si capitole de carte, Liviu Bordaş a publicat un volum despre cultura românească contactele cu India în perioada 1780-1860 (Iter în Indiam , Polirom, 2006), unul despre dezbaterile din jur Originalitatea filozofică a lui Nae Ionescu (Apaşul metafizic și paznicii filozofiei , Humanitas, 2010), and has două cărți viitoare despre Mircea Eliade.

Mihaela Gligor

Mihaela Gligor a studiat Filosofia la Babeş-Bolyai

Universitatea Cluj-Napoca, unde a primit-o și ea Doctor în Filosofie în 2006 cu o teză despre Mircea Eliade și Extrema Dreaptă Românească . În prezent, ea este Cercetător științific în domeniul Filosofie la Academia Română, Istorie „George Barițiu”.

Institutul, Cluj-Napoca, Departamentul de Științe Umaniste. În 2009 a fost bursier la Departamentul de Filosofie, Universitatea Jadavpur din Kolkata, India, cu un ICCR Bursă postdoctorală. Începând cu 2011, ea este vicepreședintele și membru fondator al “Rabindranath Tagore” Cultural Center, Romania.

She has coordinated, along with Mac Linscott Ricketts, the following volumes: Întâlniri cu/Encounters with Mircea Eliade (Cluj-Napoca: Casa Cărții de Ştiință, 2005), Întâlniri cu Mircea Eliade (Bucharest: Humanitas, 2007) and Professor Mircea Eliade: Reminiscences (Kolkata: Codex, 2008). Coordinator, along with Sherry

204 Sabbarwal, of the volume Patterns in Philosophy and Sociology of Religions (Jaipur: Rawat Publications, 2011).

She is Coordinator of “Indian Library” Collection at Casa Cărții de Ştiință, Cluj-Napoca, Collection in which she translated Nobel laureate Amartya Sen, The Argumentative Indian (Amartya Sen, India. Scrieri despre cultura, istoria si identitatea indiană , 2010).

Author of volumes Mircea Eliade. Anii tulburi. 1932-

1938 (Mircea Eliade. His political involvement. 1932-1938), Bucharest: EuroPress Group, 2007 (nominated for Romanian Writers Union prizes); India. Însemnări, eseuri, jurnal (India. Writings, Essays, Journal), Cluj-Napoca: Casa Cărții de Ştiință, 2009 (awarded with Sergiu Al-George Prize of RICA – Romanian Indian Cultural Association; second edition, 2010), and Între filosofie și medicină. Folclorul medical în viziunea lui Mircea Eliade şi Valeriu Bologa (Between Philosophy and Medicine. Medical Folklore at Mircea Eliade and Valeriu Bologa), Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2012.

She translated and edited the correspondence between Mircea Eliade and Henry Pernet: Corespondenta. 1961-1986. Dragul meu prieten (Cluj-Napoca: Casa Cărții de Ştiință, 2011).

Editor-in-chief and founder of The International Journal on Humanistic Ideology , Cluj University Press (http://www.socio.humanistica.ro/).

Recipient of the postdoctoral project (2011-2013): "The Intellectual Origins of anti-Semitism. Cultural Elements and Symbolic Representations in Interwar Romania", through: http://uefiscdi.gov.ro.